

CSD 2014 PROFILY ŠTÁTOV

KRAJINA: SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Tento profil je vyhotovený a aktualizovaný:

Názov ministerstva/úradu: Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Dátum: marec 2015

Vypracovali:

Ministerstvo životného prostredia SR

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ministerstvo zdravotníctva SR

Ministerstvo hospodárstva SR

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR

Ministerstvo financií SR

Ministerstvo vnútra SR

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Ministerstvo kultúry SR

Ministerstvo spravodlivosti SR

Ministerstvo obrany SR

Štatistický úrad SR

Úrad jadrového dozoru SR

Okresné úrady v sídle kraja (8)

Zostavil: Slovenská agentúra životného prostredia

Ministerstvo životného prostredia SR, odbor trvalo udržateľného rozvoja životného prostredia

Predkladá: sekcia environmentálnej politiky

Adresa: Ministerstvo životného prostredia SR

Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava, Slovenská republika

Telefón:

+421 2 5956 2001

+421 2 5956 2352

Fax: +421 2 5956 2132

E-mail:

fancova.lucia@enviro.gov.sk

Schválil: Ing. Norbert Kurilla, PhD.

Vymenovaný na zastupovanie generálneho riaditeľa

Sekcia environmentálnej politiky

Podpis:

O B S A H

ZOZNAM SKRATIEK

ZOZNAM NÁRODNÝCH SKRATIEK

PREDSLOV ZÁKLADNÉ ÚDAJE

AGENDA 21

1. Preambula

ČASŤ I. SOCIÁLNE A EKONOMICKÉ DIMENZIE

2. Medzinárodná spolupráca pri urýchľovaní trvalo udržateľného rozvoja v rozvojových krajinách a príslušné domáce opatrenia
3. Boj s chudobou
4. Zmena modelov spotreby
5. Dynamika demografického rastu a trvalo udržateľný rozvoj
6. Ochrana a podpora ľudského zdravia
7. Podpora trvalo udržateľného rozvoja ľudských sídiel
8. Integrovanie životného prostredia a rozvoja pri rozhodovaní

ČASŤ II. OCHRANA ZDROJOV A HOSPODÁRENIE S NIMI PRE ROZVOJ

9. Ochrana ovzdušia
10. Integrovaný prístup k plánovaniu a hospodáreniu so zdrojmi krajiny
11. Boj proti odlesňovaniu
12. Starostlivosť o nestabilné ekosystémy: boj s dezertifikáciou a suchom
13. Starostlivosť o nestabilné ekosystémy: trvalo udržateľný rozvoj v pohoriach
14. Podpora trvalo udržateľného rozvoja poľnohospodárstva a vidieka
15. Zachovanie biologickej rôznorodosti
16. Environmentálne vhodné využívanie biotechnológií
17. Ochrana oceánov, všetkých druhov morí vrátane uzavretých a čiastočne uzavretých morí, pobrežných oblastí a ochrana, racionálne využívanie živých zdrojov v nich

18. Ochrana kvality a zásob sladkovodných zdrojov: aplikovanie integrovaného prístupu pri rozvoji, hospodárstve a využívaní vodných zdrojov
19. Environmentálne vhodné nakladanie s toxickými chemickými látkami, vrátane zamedzenia nezákonnej medzinárodnej prepravy toxických a nebezpečných produktov
20. Environmentálne vhodné nakladanie s nebezpečnými odpadmi, vrátane zamedzenia nezákonnej medzinárodnej prepravy nebezpečných odpadov
21. Environmentálne vhodné zaobchádzanie s tuhými odpadmi a kalmi
22. Bezpečné a environmentálne vhodné zaobchádzanie s rádioaktívnymi odpadmi

ČASŤ III. POSILŇOVANIE ÚLOHY DÔLEŽITÝCH SKUPÍN

23. Preambula
24. Globálne zapojenie žien do trvalo udržateľného a vyváženého rozvoja
25. Deti a mládež v trvalo udržateľnom rozvoji
26. Uznanie a posilňovanie úlohy domorodých obyvateľov a ich spoločenstiev
27. Posilňovanie úlohy mimovládnych organizácií: partnerov pre trvalo udržateľný rozvoj
28. Iniciatívy samosprávnych orgánov zamerané na podporu Agendy 21
29. Posilňovanie úlohy pracujúcich a ich odborov
30. Posilňovanie úlohy obchodu a priemyslu
31. Vedecká a technická obec
32. Posilňovanie úlohy pôdohospodárov

ČASŤ IV. PROSTRIEDKY NA REALIZÁCIU

33. Finančné zdroje a mechanizmy
34. Transfer environmentálne vhodných technológií, spolupráca a tvorba potenciálu
35. Veda pre trvalo udržateľný rozvoj
36. Podpora vzdelávania, osvetu a odbornej prípravy
37. Národné mechanizmy a medzinárodná spolupráca pri vytváraní potenciálu rozvojových krajín
38. Medzinárodné inštitucionálne usporiadanie
39. Medzinárodné právne nástroje a mechanizmy
40. Informácie pre rozhodovanie

ZOZNAM SKRATIEK

APELL	Awareness and Preparedness for Emergencies at Local Level
CEFTA	Central European Free Trade Agreement
CFC	Chlorofluorocarbon
CGIAR	Consultative Group on International Agriculture Research
CILSS	Permanent Inter-State Committee on Drought Control in the Sahel
CSD	Commission for Sustainable Development
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
EEZ	Exclusive economic zone
ECA	Economic Commission for Africa
ECE	Economic Commission for Europe
ECLAC	Economic Commission for Latin America and the Caribbean
EIA	Environmental Impact Assessment
ELCI	Environmental Liaison Centre International
EMAS	Eco Management and Audit Scheme
EMS	Environmental management system
EMINWA	Environmentally sound management of inland water
ESCAP	Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
ESCWA	Economic and Social Commission for Western Asia
EST	environmentally sound technology
EU	European Union
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
GAW	Global Atmosphere Watch (WMO)
GEF	Global Environment Facility
GEMS	Global Environmental Monitoring System (UNEP)
GEMS/WATER	Global Water Quality Monitoring Programme
GESAMP	Joint Group of Experts on the Scientific Aspects of Marine Pollution
GHG	Greenhouse gas
GIPME	Global Investigation of Pollution in Marine Environment (UNESCO)
GIS	Geographical Information System
GLOBE	Global Legislators Organization for a Balanced Environment
GOS	Global Observing System (WMO/WWW)
GRID	Global Resource Information Database
GSP	Generalized System of Preferences
HCFC	Hydrochlorofluorocarbon
HIV	Human Immunodeficiency Virus
IAEA	International Atomic Energy Agency
IAP-WASAD	International Action Programme on Water and Sustainable Agricultural Development
IARC	International Agency for Research on Cancer
IBSRAM	International Board of Soil Resources and Management
ICCA	International Council of Chemical Associations
ICCO	International Organization for cocoa
ICES	International Council for the Exploration of the Sea
ICPIC	International Cleaner Production Information Clearing House
ICSC	International Civil Service Commission
ICSU	International Council of Scientific Unions
IEA	International Environment Agency
IEEA	Integrated environmental and economic accounting
IFAD	International Fund for Agricultural Development
IFCS	International Forum on Chemical Safety
ICAO	International Civil Aviation Organization
IGADD	Intergovernmental Authority for Drought and Development
IGBP	International Geosphere-Biosphere Programme (ICSU)
IGBP/START	International Geosphere-Biosphere Programme/Global Change System for Analysis, Research
ILO	International Labour Organisation
IMF	International Monetary Fund
IMO	International Maritime Organization

INFOTERRA	International Environment Information system (UNEP)
IOC	Intergovernmental Oceanographic Commission
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
IPCS	International Programme on Chemical Safety
IPM	integrated pest management
IRPTC	International Register of Potentially Toxic Chemicals
ISO	International Standards Organization
ITC	International Tin Council
ITTO	International Tropical Timber Organization
IUCN	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources
MARPOL	International Convention for the Prevention of Pollution from Ships
NGO	non-governmental organization
ODA	official development assistance
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
PGRFA	plant genetic resources for agriculture
PHARE	Poland and Hungary Assistance for Reconstructing
PIC	prior informed consent procedure
SADCC	South African Development Co-ordination Conference
SARD	sustainable agriculture and rural development
UNCED	United Nations Conference on Environmental and Development
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNDP	United Nations Development Programme
UNDRO	Office of the United Nations Disaster Relief Coordinator
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
UNFPA	United Nations Population Fund
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization
UNITAR	United Nations Institute for Training and Research
UNU	United Nations University
US AID	Agency for International Development, United States
WCP	World Climate Programme (WMO/UNEP/ICSU/UNESCO)
WEC	World Environmental Centrum
WFC	World Food Council
WHO	World Health Organization
WMO	World Meteorological Organization
WTO	World Trade Organization
WWF	World Wide Fund for Nature (also called World Wildlife Fund)
WWW	World Weather Watch (WMO)

ZOZNAM NÁRODNÝCH SKRATIEK

ASPEK	Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku
ADR	Medzinárodná dohoda o automobilovej preprave
BSEC	Čiernomorská hospodárska spolupráca
CEFTA	Európska dohoda o voľnom obchode
ETFA	Európske združenie voľného obchodu
EK	Európska komisia
HDP	Hrubý domáci produkt
MAAE	Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MK SR	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
MO SR	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
MPaRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MSP	Malé a stredné podniky
MS SR	Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MVO	Mimovládne organizácie
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MDVaRR SR	Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
MZVa EZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NEAP	Národný environmentálny akčný program
NPPZ	Národný program podpory zdravia
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
NSTUR	Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja
NÚP	Národný úrad práce
OÚ	Okresný úrad
OSN	Organizácia spojených národov
RaO	Rádioaktívny odpad
RŠS	Regionálne školiace stredisko
SAV	Slovenská akadémia vied
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SCČP	Slovenské centrum čistej produkcie
SEI	Stredoeurópska iniciatíva
SIŽP	Slovenská inšpekcia životného prostredia
SZO	Stratégia zdravia pre všetkých
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TÚ	Technická univerzita
TUR	Trvalo udržateľný rozvoj
ÚBP SR	Úrad bezpečnosti práce Slovenskej republiky
ÚJD SR	Úrad jadrového dozoru Slovenskej republiky
UK	Univerzita Komenského

PREDSLOV

Slovenská republika súhlasila s pristúpením k **Riodeklarácii a k AGENDE 21** uznesením vlády SR č.118 z 8. septembra 1992 k informácii o priebehu a výsledkoch Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji.

Uznesením vlády SR č. 978/2001 a uznesením Národnej rady Slovenskej republiky bola schválená **Národná stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky** ako kľúčový dokument stanovujúci priority, ciele, cesty a prostriedky na dosiahnutie strategických cieľov trvalo udržateľného rozvoja v podmienkach Slovenskej republiky.

Vláda SR vo svojom **Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2012-2016** sa zaviazala podporiť všestranný trvalo udržateľný hospodársky rozvoj Slovenska. Stanovila, že hlavným nástrojom na dosiahnutie vyváženého a trvalo udržateľného rozvoja národného hospodárstva SR bude finančná a hospodárska politika riešiacia tie aspekty v oblasti financií a reálnej ekonomiky, ktoré rozhodujú o charaktere ďalšieho rozvoja. Jednotlivé politiky budú koncipované tak, aby sa ďalej posilňovala hodnotová orientácia Slovenska na udržateľný sociálno-trhový a ekologický rozvoj hospodárstva a na upevňovanie životných istôt jeho obyvateľov.

Slovenská republika podporila prijatie záverečného dokumentu konferencie Rio+20 **Budúcnosť, ktorú chceme** a potvrdila tak svoje odhodlanie pokračovať na ceste trvalo udržateľného rozvoja.

Základné princípy a ciele trvalo udržateľného rozvoja v SR sú zapracované do dlhodobých **strategických ako aj koncepcných a programových dokumentov**. Krátkodobé politické priority sú vždy v rovnováhe s dlhodobými strategickými cieľmi. V priebehu rokov 2012-2014 bol prijatý celý rad dokumentov vypracovaných vo väzbe na Programové vyhlásenie vlády SR ako aj medzinárodné záväzky Slovenska. Tieto dokumenty sú citované pri odpočte plnenia jednotlivých kapitol Agendy 21 a dotýkajú sa prakticky všetkých otázok fungovania spoločnosti – hospodárskej, sociálnej, environmentálnej.

V júni 2014 uzavrela Slovenská republika s Európskou komisiou **Partnerskú dohodu o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov v rokoch 2014-2020**. Partnerská dohoda definuje stratégiu a priority pre efektívne a účinné investície v objeme 15,3 mld. EUR na najbližších 10 rokov. Dokument bol vypracovaný na základe širokého konsenzu so sociálno-ekonomickými partnermi v duchu princípov a zásad trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti.

Prioritou SR je zameranie investícií na kľúčové odvetvia rastu a tými sú dopravná infraštruktúra, výskum, vývoj a inovácie, podpora malých a stredných podnikov, ochrana životného prostredia, digitálna agenda, energetická efektívnosť a obnoviteľné zdroje energie. Nemenej dôležité budú investície do zamestnanosti, vzdelávania, sociálneho začlenenia a v neposlednom rade aj do zvýšenia efektívnosti verejnej správy a životného prostredia.

Uvedené finančné zdroje spolu so zdrojmi štátneho rozpočtu ako aj ďalšími domácimi a zahraničnými zdrojmi budú slúžiť na naplnenie myšlienok deklarovaných Programovým vyhlásením vlády SR ako aj cieľov a úloh stanovených v jednotlivých strategických, koncepcných a programových dokumentoch smerom k dosiahnutiu **vyváženého rastu Slovenska a kvalitných podmienok života jeho obyvateľov**.

Ing. Peter Žiga, PhD.
minister životného prostredia SR

NCS D - ŠTRUKTÚRA KOORDINÁCIE NÁRODNEJ ÚROVNE AKCIÍ AGENDY 21

(Základné údaje)

GESTOR: MŽP SR

SLOVENSKO

1. Národný koordinátor (mechanizmus) pre trvalo udržateľný rozvoj (napr. rada, komisia, medzirezortná pracovná skupina).

Na základe uznesenia vlády SR č.655 zo 16.septembra 1997 bola v roku 1999 uznesením vlády SR č.78 z 27. januára 1999 zriadená Rada vlády SR pre trvalo udržateľný rozvoj.

Od 2. marca 2011 bola Rada vlády Slovenskej republiky pre trvalo udržateľný rozvoj zrušená uznesením vlády Slovenskej republiky č. 135/2011 a všetky jej kompetencie prešli na novovytvorenú Ministerskú radu.

Na novovytvorenú Ministerskú radu prešli kompetencie:

- Výboru ministrov pre drogové závislosti a kontrolu drog,
- Ministerskej rady vlády pre záležitosti Európskej únie,
- Rady vlády pre trvalo udržateľný rozvoj
- Rady vlády pre regionálnu politiku a dohľad nad štrukturálnymi operáciami.

Kontaktný subjekt (názov, úrad):

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

Telefón: +421 2 59562352

Fax: +421 2 5956 2358

E-mail: fancova.lucia@enviro.gov.sk

Adresa: Námestie Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava 1, Slovenská republika

2. Členstvo/Zloženie/Predseda

Predseda: podpredsa vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny

Členovia: ministri príslušných rezortov a štatutárni zástupcovia ostatných ústredných orgánov štátnej správy, krajských úradov životného prostredia, vedeckého a spoločenského života z relevantných organizácií a zo združení občanov s orientáciou na trvalo udržateľný rozvoj.

2a. Zoznam zainteresovaných ministerstiev a vládnych organizácií:

- Ministerstvo životného prostredia SR
- Ministerstvo hospodárstva SR
- Ministerstvo zdravotníctva SR
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
- Ministerstvo financií SR
- Ministerstvo vnútra SR
- Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR
- Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
- Ministerstvo zahraničných vecí a záležitostí EÚ SR
- Ministerstvo kultúry SR
- Ministerstvo obrany SR
- Ministerstvo spravodlivosti SR
- Úrad jadrového dozoru SR
- Štatistický úrad SR
- okresné úrady v sídle kraja (8)

2b. Názvy ďalších orgánov a inštitúcií, vrátane účasti vedeckých inštitúcií a súkromného sektoru:

- Slovenská akadémia vied v Bratislave
- Univerzita Komenského v Bratislave
- Slovenská technická univerzita v Bratislave
- Technická univerzita vo Zvolene
- Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

2c. Názvy mimovládnych organizácií:

- Grémium tretieho sektora (EMVO - 3)
- Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku (ASPEK)
- Konfederácia odborových zväzov
- Združenie miest a obcí Slovenska
- Únia miest a obcí Slovenska

3. Právomoci/úlohy koordinátora/rady:

Rada vlády TUR je poradným a koordinačným orgánom vlády SR pre uplatňovanie zásad trvalo udržateľného rozvoja a Agendy 21 na celoštátnej úrovni.

Úlohou Rady vlády bolo:

koordinovať činnosti jednotlivých ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy a krajských úradov pri uplatňovaní Agendy 21, zásad trvalo udržateľného rozvoja a vyhodnocovaní ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja, posudzovať previazanosť stratégií, koncepcií a odvetvových a regionálnych programov zo sociálnych, ekonomických a environmentálnych hľadísk, prerokúvať závery procesu posudzovania vplyvov zásadných rozvojových koncepcií, najmä v oblasti energetiky, baníctva, priemyslu, dopravy, poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva, odpadového hospodárstva a cestovného ruchu, ako aj územnoplánovacej dokumentácie veľkých územných celkov a sídelných útvarov vybraných miest, na životné prostredie a vyjadrovať sa k ich hodnoteniu, prerokúvať spracovateľmi predložené návrhy všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré môžu mať nepriaznivý vplyv na životné prostredie, posudzovať vyhodnotenia ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja v gescii jednotlivých rezortov a prerokovávať Správu o implementácii Agendy 21 v Slovenskej republike, pomáhať vláde Slovenskej republiky uplatňovať Agendu 21 a zásady trvalo udržateľného rozvoja v medzinárodnom kontexte, a tým vytvárať vhodné prostredie pre integráciu Slovenskej republiky do európskych a celosvetových štruktúr, ktoré z nich vychádzajú, koordinovať aktivity Slovenskej republiky vo väzbe na Komisiu OSN pre trvalo udržateľný rozvoj a ďalšie orgány OSN.

AGENDA 21

1. PREAMBULA

Nerelevantné k hodnoteniu na národnej úrovni

ČASŤ I. SOCIÁLNE A EKONOMICKÉ DIMENZIE

KAPITOLA 2

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA PRI URÝCHĽOVANÍ TRVALO UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA V ROZVOJOVÝCH KRAJINÁCH A PRÍSLUŠNÉ OPATRENIA (SO ZAMERANÍM NA OBCHOD)

GESTOR: MH SR; MPaRV SR; MZVaEZ SR

SR podporuje v rámci medzinárodnej spolupráce hospodársky rast v rozvojových krajinách a aktívne sa zapája do činnosti medzinárodných organizácií zameraných na liberalizáciu obchodu a podporu exportu.

Uznesením vlády SR č. 107/2014 bola schválená Stratégia vonkajších ekonomických vzťahov na obdobie 2014-2020, ktorá zahŕňa aj riešenie vzťahov voči rozvojovým krajinám. Zastrešujúcou inštitucionálnou štruktúrou pre oblasť vonkajších vzťahov je Rada vlády SR na podporu exportu a investícií, ktorá združuje zástupcov štátnej správy a súkromného sektora. Je poradným a koordinačným orgánom vlády SR pre oblasť štátnej podpory medzinárodnej ekonomickej spolupráce a prezentácie SR v zahraničí.

Na pôde Svetovej obchodnej organizácie (WTO) v Ženeve od roku 2001 prebieha nové kolo multilaterálnych obchodných rokovaní zameraných na ďalšiu liberalizáciu svetového obchodu pod názvom „Rozvojová agenda z Dohy (DDA)“, ktorých jedným z kľúčových cieľov je podpora rozvojových a najmenej rozvinutých krajín. Obsahom rokovaní je ďalšia liberalizácia obchodu s tovarmi, so službami, uľahčovanie obchodu a problematika obchodu a rozvoja. EÚ naďalej demonštruje pokračujúcu ochotu dosiahnuť pokrok v rokovaní DDA, no napriek tomu je doterajší vývoj len veľmi malý. V roku 2014 boli len čiastočne splnené základné ciele a závery, ktoré boli prijaté na 9. Ministerskej konferencii (9. MK) WTO v decembri 2013. Takmer s polročným posunom bol až v decembri 2014 schválený protokol potrebný pre implementáciu novej multilaterálnej Dohody o uľahčovaní obchodu (TFA). Ďalej boli implementované ďalšie závery 9. MK týkajúce sa zabezpečovania 5 ministerských rozhodnutí (TRIPS, pracovný program pre elektronický obchod, pracovný program pre malé ekonomiky, Aid for Trade, a transfer technológií), 4 dohôd v poľnohospodárstve (všeobecné služby, verejné zásoby pre potravinovú bezpečnosť, administrácia tarifných kvót, exportná súťaž), 4 ministerských rozhodnutí v oblasti záujmov najmenej rozvinutých krajín (preferenčné pravidlá pôvodu, sfunkčnenie waivera v službách, bezcolný a bezkvótový prístup na trh, monitorovací mechanizmus pre trvalo udržateľný obchod), ako aj rozhodnutia o obchode s bavlnou. Neskoršie schválenie protokolu spôsobilo aj posun prípravy pracovného programu post-Bali agendy DDA negociácií, a to z pôvodného termínu konca roka 2014 do 31. júla 2015. V roku 2014 pokračovali intenzívne negociácie skupiny viac ako 20 členov WTO (aj za aktívnej účasti EÚ) o plurilaterálnej dohode o obchode so službami (TiSA). Jedným z hlavných cieľov týchto rokovaní je začlenenie budúcej dohody do multilaterálneho obchodného systému v neskoršom období, keď sa vo väčšej miere zintenzívnia negociácie DDA. Tesne pred ukončením sú rokovania o aktualizovaní a rozšírení existujúcej plurilaterálnej Dohody o informačných technológiách (ITA), ktorá už v súčasnosti pokrýva liberalizáciu približne 97% svetového obchodu v tomto sektore.

Rokovania v oblasti obchodu a rozvoja sú zamerané na podporu a lepšie zapojenie rozvojových a najmenej rozvinutých krajín do multilaterálneho obchodného systému, a to v rámci negociačných problematík i problematiky obchodu a rozvoja. Ako komplementárny nástroj na dosiahnutie rozvojových cieľov v súlade s cieľmi DDA vznikla iniciatíva Aid for Trade (pomoc pre obchod). Ide o

iniciatívu oficiálne spustenú Ministerskou konferenciou WTO v Hongkongu v roku 2005. Na podporu pomoci obchodu pre rozvojové krajiny WTO zriadila Globálny zverenecý fond WTO (Doha Development Global Trust Fund), pričom EÚ je spolu so svojimi členskými štátmi dlhodobo najväčším poskytovateľom rozvojovej pomoci na svete.

Rozvojová pomoc v oblasti obchodu je v rámci EÚ zaradená do celkovej oficiálnej rozvojovej pomoci.

V súčasnosti k prioritám spoločnej obchodnej politiky okrem ukončenia rokovaní v rámci DDA patrí oblasť rozvíjania spolupráce s rozvojovými a najmenej rozvinutými krajinami prostredníctvom bilaterálnych, resp. regionálnych dohôd o voľnom obchode a dohôd o hospodárskom partnerstve a spolupráci. Príkladom takýchto dohôd sú dohody o hospodárskom partnerstve (EPAs) medzi EÚ a krajinami Afriky, karibskej a pacifickkej oblasti (krajiny ACP). Základným cieľom EPAs je zabezpečenie dlhodobého rozvoja, hospodárskeho rastu a znižovanie chudoby v krajinách ACP, ako aj zapojenie krajín ACP do svetovej ekonomiky. V roku 2014 boli ukončené rokovania, podpísané a/alebo začali sa predbežne uplatňovať viaceré EPAs, ktoré nahrádzajú tzv. dočasné EPAs s väčšinou krajín ACP. Rámcová plnohodnotná EPA sa však zatiaľ uplatňuje iba s krajinami karibskej oblasti („Cariforum“). Rokovania o EPAs boli úspešne ukončené v roku 2014 aj s Juhoafrickým rozvojovým spoločenstvom a krajinami západnej Afriky. V rokoch 2010 a 2011 však došlo k spomaleniu procesu finalizácie plnohodnotných EPA so zostávajúcimi regiónmi ACP, a preto rokovania o nich naďalej pokračovali aj v roku 2014. Pre urýchlenie tohto procesu EÚ navrhla doplnenie Nariadenia o prístupe na trh týkajúceho sa niektorých rozvojových krajín, ktoré rokovali o dohodách o hospodárskom partnerstve. Doplnenie nariadenia navrhuje odobratie benefitov tým krajinám, ktoré do dnešného dňa dohody EPAs neratifikovali.

Dôležitým nástrojom podpory rozvojových krajín je aj systém všeobecných preferencií (GSP), prostredníctvom ktorého EÚ udeľuje krajinám jednostranné obchodné preferencie. Systém zavedený nariadením Rady (ES) č. 732/2008, ktorý platil do konca roku 2013, bol nahradený nariadením Európskeho parlamentu a Rady č. 978/2012. Nový systém všeobecných preferencií sa sústreďuje viac na chudobnejšie krajiny, posilňuje a mení GSP+, ktorý je vytvorený pre krajiny s nízkymi príjmami, ktoré ratifikovali a implementovali dôležité medzinárodné konvencie o ľudských a pracovných právach, životnom prostredí a dobrej správe vecí verejných. Najdôležitejšou zmenou je vyradenie krajín s vysokým a stredne vysokým príjmom k 1.1.2015, pričom hodnota preferenčných dovozov z týchto krajín predstavovala viac ako 30% celkovej hodnoty dovozov z krajín zaradených do GSP. Zároveň boli v roku 2014 zo systému vyradené štáty, ktoré s EÚ uzavreli dohody o preferenčných obchodných režimoch a o zónach voľného obchodu, a tiež námorské krajiny a teritóriá ČS EÚ, ktoré využívali alternatívne obchodné dohody o prístupe na trh EÚ.

SR ako členská krajina OECD a EÚ má nielen morálny a politický záujem, ale aj silný potenciál podieľať sa na pomoci krajinám, ktoré túto pomoc akútne potrebujú. Práve z pozície nastupujúceho donora (emerging donor) môže SR prispieť k celosvetovému snaženiu v oblasti rozvojovej pomoci nielen finančne, ale aj odborne a intelektuálne. Disponuje skúsenosťou transformačného procesu, ktorý sa dotkol v priebehu posledných rokov prakticky všetkých oblastí života spoločnosti. Navyiac, ako krajina, ktorá ešte donedávna pomoc prijímala dokáže citlivo vnímať potreby rozvojového sveta.

Na pôde OSN sa SR jednoznačne prihlásila k plneniu miléniových cieľov a robí všetky opatrenia k ich úspešnému naplneniu. Rozvojová pomoc sa stala integrálnou súčasťou slovenskej zahraničnej politiky.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledné rozhodovacie subjekty sú NR SR a vláda SR. Zodpovedajúcim subjektom za problematiku je MH SR. Spolupracujúcimi subjektmi sú MPaRV SR a MZVaEZ SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

Ministerstvo hospodárstva SR – ústredný orgán štátnej správy pre zahraničný obchod a pre tvorbu zahraničnoobchodnej politiky, tvorba a implementácia ekonomických ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja, Rada vlády SR na podporu exportu a investícií – poradný orgán vlády SR, MZVaEZ SR – ústredný orgán štátnej správy pre oblasť zahraničnej politiky a vzťahov SR k ostatným štátom a medzinárodným inštitúciám, zabezpečovanie aktivít ekonomickej diplomacie, MF SR, EXIMBANKA – financovanie a poisťovanie exportných operácií, SARIO – Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu – odborná podpora zahraničného obchodu

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, ústredné orgány štátnej správy a ich odborné organizácie, zastupiteľské úrady SR v zahraničí, konzulárne úrady, hospodárske zväzy, komory, súkromné podnikateľské subjekty, EXIMBANKA, SARIO

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, ODA, súkromné zdroje.

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

WTO, OSN a organizácie jej systému (FAO, UNCTAD), EÚ, OECD, CEFTA, EFTA, BSEC

KAPITOLA 3

BOJ S CHUDOBOU

GESTOR: MPSV a R SR

Podpora zamestnanosti uchádzačov o zamestnanie s dôrazom na znevýhodnené skupiny na trhu práce a s tým spojená podpora tvorby nových pracovných miest ako najúčinniejšieho prostriedku na zabezpečenie rastu príjmov obyvateľstva bola v roku 2014 uplatňovaná najmä prostredníctvom aktívnych opatrení na trhu práce v súlade so zákonom č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o službách zamestnanosti).

Tvorba pracovných miest pre uchádzačov o zamestnanie a znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie bola podporovaná predovšetkým prostredníctvom projektových riešení podľa § 54 zákona o službách zamestnanosti realizáciou projektov zameraných na podporu vytvárania pracovných miest v súkromnom a verejnom sektore pre uchádzačov o zamestnanie do 29 rokov, projektu na podporu vytvárania pracovných miest pre uchádzačov o zamestnanie v oblasti obnovy kultúrneho dedičstva a projektu zameraného na podporu rozvoja regionálnej zamestnanosti.

SR prijala strategický politický rámec na podporu zamestnanosti mladých ľudí vo forme Národného plánu implementácie Záruky pre mladých ľudí v SR, ktorý schválila vláda SR uznesením č. 195/2014. Implementácia záruky je adresovaná výhradne pre mladých do 29 rokov veku, ktorí nie sú zamestnaní, nepokračujú v procese vzdelávania, ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave, pričom vo vekovej skupine 25 až 29 rokov sa vzťahuje najmä na dlhodobo nezamestnaných (nad 12 mesiacov) alebo mladých nezamestnaných nad 6 mesiacov. Národný plán obsahuje reformy a projekty v dvoch hlavných oblastiach - včasná intervencia a aktivácia a podporné opatrenia pre integráciu na trhu práce.

Sociálne ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nezamestnanosť(%)*	14,3	11,6	10,4	8,4	7,7	11,4	12,5	13,2	14,0	13,5	12,8
obyvateľstvo v hmotnej núdzi (%)**	7,1	6,9	7,0	7,0	5,8	5,9	6,9	6,8	6,6	6,7	6,0
Miera rizika chudoby (%)		13,3	11,6	10,5	10,9	11,0	12,0	13,0	13,1	12,8	
Miera rizika chudoby a sociálneho vylúčenia (%)		32,0	26,7	21,4	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8	

* miera evidovanej nezamestnanosti, priemer za rok

** priemerný počet poberateľov dávky v hmotnej núdzi so spoločne posudzovanými osobami z celkového počtu obyvateľov

Zdroj: MPSVR SR

Schválené bolo nariadenie vlády SR č. 326/2012 Z.z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2013, a to na úrovni 337,70 eur za mesiac pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou a 1,941 eur za hodinu odpracovanú zamestnancom pre ostatných zamestnancov.

Medziročné zvýšenie sumy minimálnej mzdy na rok 2013 oproti sume minimálnej mzdy ustanovenej na rok 2012 (327,20 eur) predstavovalo 3,2 %.

Podpora štátu rodinám sa uskutočňuje predovšetkým prostredníctvom systému štátnych sociálnych dávok, predstavujúcich súbor peňažných plnení, ktorými sa štát podieľa na zvládnutí viacerých životných situácií, najmä u rodín s nezaopatrenými deťmi. Štátne sociálne dávky prispievajú na krytie nákladov na výživu a iné osobné potreby detí a tiež nákladov, spojených s ďalšími sociálnymi udalosťami. Systém štátnej sociálnej podpory pozostával v roku 2013 z nasledujúcich jednorazových a opakovaných dávok:

- prídavok na dieťa
- príplatok k prídavku na dieťa
- rodičovský príspevok
- príspevok na starostlivosť o dieťa
- príspevok pri narodení dieťaťa
- príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa
- príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá
- príspevok na pohreb.

Pomoc v hmotnej núdzi upravuje zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Cieľom zákona je zabezpečiť základné životné podmienky a poskytnúť pomoc v hmotnej núdzi za aktívnej účasti občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú. Pomoc v hmotnej núdzi pozostáva z dávky v hmotnej núdzi (ďalej len „dávka“), ktorá je poskytovaná na šiestich úrovniach a z príspevkov k dávke.

V roku 2013 bolo priemerne mesačne evidovaných 184 886 poberateľov dávky a príspevkov, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje nárast o 1%. Na dávku a príspevky boli v roku 2013 poskytnuté finančné prostriedky vo výške 270 576 397 eur. V porovnaní s rokom 2012 bol zaznamenaný mierny nárast finančných prostriedkov o 1 906 491 eur, čo je nárast o 0,7 %. Priemerná výška mesačnej dávky a príspevkov v roku 2013 dosiahla výšku 121,73 eur, čo v porovnaní s rokom 2012 predstavuje nárast o 0,55 eur.

V roku 2012 bolo na Slovensku v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia 1 108 965 ľudí, čo predstavovalo 20,5 % na celkovom počte obyvateľov (pod priemerom EÚ 28 – 24,8%).

Najviac ohrozené rizikom chudoby alebo sociálnym vylúčením sú neúplné rodiny s deťmi – 41,0 % a viacpočetné rodiny s viac ako tromi deťmi – 40,0 % a v neposlednom rade aj jednotlivci – 31,7 % .

Legislatívne opatrenia pre fyzické osoby s ťažkým zdravotným postihnutím v SR v oblasti sociálnej pomoci upravuje zákon č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov. Predmetný zákon upravil právne vzťahy pri kompenzácii sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia tak, aby sa vytvorili pre fyzické osoby s ťažkým zdravotným postihnutím porovnateľné príležitosti v každodennom živote a eliminovali sa bariéry, s ktorými sa stretávajú, s cieľom ochrániť túto skupinu fyzických osôb pred sociálnym vylúčením pri zachovaní ich ľudskej dôstojnosti.

Za účelom zvyšovania životnej úrovne dôchodcov vydalo MPSVaR SR opatrenie č. 329/2012 Z. z, ktorým sa ustanovuje pevná suma zvýšenia dôchodkovej dávky a percento zvýšenia úrazovej renty v roku 2013. V súlade s uvedeným boli v roku 2013 dôchodkové dávky valorizované v rozpätí od 11,20 eura do 1,90 eura v závislosti od druhu a pomernej časti vyplácanej dôchodkovej dávky. Úrazová renta sa v roku 2013 zvýšila o 3,05 %.

Za účelom zmiernenia nepriaznivej sociálnej situácie nízkopríjmových poberateľov dôchodkov v roku 2014, bol opäť novelizovaný zákon o vianočnom príspevku. Suma vianočného príspevku sa s účinnosťou od 1. októbra 2014 opäť zvýšila, a to z 75 eur na 87,26 eura, a súčasne sa v roku 2014 poskytlo aj jednorazové zvýšenie vianočného príspevku o ďalších 12,74 eura pre osoby s úhrnom dôchodkov výšky dvojnásobku sumy životného minima, tzn. že dôchodcom s dôchodkami nepresahujúcimi sumu životného minima bol vianočný príspevok v roku 2014 poskytnutý v sume 100 eur. Počet dotknutých osôb v roku 2014 sa odhaduje na úrovni cca 1 158 760 osôb v prípade vianočného príspevku, resp. 784 790 v prípade jednorazového zvýšenia vianočného príspevku.

Indikátor „obyvateľstvo v hmotnej núdzi“ je prepojený na vývoj „miery nezamestnanosti“, ako aj na vývoj poberateľov dávky v nezamestnanosti. V roku 2014 bol zaznamenaný pokles podielu občanov v hmotnej núdzi na celkovej populácii oproti predchádzajúcemu roku. Indikátor „miera rizika chudoby“, zachytáva podiel populácie pod hranicou chudoby po sociálnych transferoch. Hranica chudoby je definovaná ako 60% mediánu disponibilného ekvivalentného príjmu. Medziročne došlo k miernemu poklesu miery rizika chudoby o 0,3 p. b. Dôležitú úlohu pri znížení rizika chudoby zohráva aj poskytovanie sociálnych dávok (sociálnych transferov) v zmysle platnej legislatívy v oblasti sociálnej inklúzie. Vzhľadom na novú definíciu, ktorá zachytáva širší okruh ľudí žijúcich v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia je potrebné sledovať aj mieru rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia. Na základe vyššie uvedených údajov je zrejmé, že situácia v roku 2014 sa mierne zlepšila, a to poklesom všetkých hodnôt uvedených ukazovateľov.

Posilnenie existujúcich opatrení, ako aj zavedenie nových opatrení vzhľadom na rastúce riziko chudoby si vyžaduje časovú následnosť a predovšetkým závisí od hospodárskej situácie v krajine. Preto aj v rámci nového programového obdobia na roky 2014 - 2020 sa kladie dôraz na opatrenia aktívnej inklúzie, ktoré v prepojení s aktívnymi opatreniami trhu práce smerujú k zamestnateľnosti a pracovnej mobility a zamedzujú prehlbovanie pasce chudoby.

Občanom (jednotlivci, rodiny a jej členovia), ktorí sa ocitli v núdzi, s nedostatočným alebo absentujúcim príjmom z rôznych príčin, štát poskytuje sociálnu ochranu. Systém sociálnej ochrany je zabezpečený predovšetkým prostredníctvom nástrojov pomoci v hmotnej núdzi.

Od 1. januára 2014 nadobudla účinnosť nová právna úprava zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o pomoci v hmotnej núdzi). Dôraz pri poskytovaní pomoci v hmotnej núdzi sa kladie na to, aby v rámci systému poskytovania pomoci v hmotnej núdzi bola zabezpečená adresnosť, zásluhovosť ako aj ochrana tých, ktorí si vlastným pričinením nemôžu alebo nevedia zabezpečiť, alebo zvýšiť príjem vlastnou prácou. S dôrazom na zásluhovosť a v záujme zmiernenia rizika vzniku chudoby sa zavádza opatrenie, ktoré by malo motivovať fyzické osoby k uplatneniu sa na trhu práce a tiež k udržaniu si zamestnania s nízkou mzdou. Jedno z opatrení sa týka aktivácie občanov v hmotnej núdzi, a to v dôsledku podmienenia nároku na dávku v hmotnej núdzi, alebo jej časti vykonávaním menších obecných služieb,

dobrovoľníckej činnosti alebo práce pri predchádzaní alebo odstraňovaní následkov živelných pohrôm, havárii, katastrof a pod. v čase vyhlásenia mimoriadnej situácie. Koncom roka 2014 bola schválená novela zákona o pomoci v hmotnej núdzi, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2015. Touto novelou sa posilnilo opatrenie zamerané na dlhodobo nezamestnané osoby v systéme pomoci v hmotnej núdzi za účelom ich zamestnania sa. Občan, ktorý poberá dávku v hmotnej núdzi a ktorý sa zamestná a jeho príjem je aspoň na úrovni minimálnej mzdy, môže počas dvanástich mesiacov poberať osobitný príspevok súbežne so mzdou (6 mesiacov v sume 126,14 eur a 6 mesiacov v sume 63,07 eur).

Ďalším podporným nástrojom zameraným pre odstránenie sociálneho vylúčenia je Fond európskej pomoci pre najodkázanejších pre programové obdobie 2014-2020. V záujme vykonávania predmetného fondu SR vypracovala Operačný program potravinovej a základnej materiálnej pomoci, ktorý bol dňa 11. decembra 2014 schválený EK. Celková alokácia pre SR je 64 838 286 mil. eur vrátane spolufinancovania. Cieľom programu je pomôcť ľuďom, ktorí sa nachádzajú v náročnej a ťaživej sociálnej situácii, pomôcť im znížiť ich ekonomické zaťaženie a mieru ich materiálnej deprivácie z nedostatku jedla. Program sa bude realizovať prostredníctvom štyroch opatrení poskytovaním potravinových a hygienických balíčkov vybraným skupinám príjemcov pomoci v hmotnej núdzi, poskytovaním teplého jedla osobám bez prístrešia a aj formou podpory distribúcie darovaných potravín s cieľom predísť výraznému plytvaniu potravinami.

1. januára 2014 nadobudla účinnosť aj novela zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (zákon o sociálnych službách), ktorá upravuje podmienky poskytovania sociálnych služieb. Cieľom tejto novely zákona o sociálnych službách bolo zlepšenie kvality sociálnych služieb, ich udržateľnosť a dostupnosť. Zákon o sociálnych službách nanovo upravil právne vzťahy a podmienky poskytovania sociálnych služieb. Sociálne služby rozdeľuje do niekoľkých skupín, v závislosti od povahy nepriaznivej sociálnej situácie, alebo od cieľovej skupiny, ktorej sú určené, a to na sociálne služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb, sociálne služby na podporu rodiny s deťmi, sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku, sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií a podporné služby.

Novela zákona o sociálnych službách umožnila vznik novej skupiny sociálnych služieb a to sociálne služby krízovej intervencie, kam patria komunitné centrá a terénna sociálna služba krízovej intervencie, ktoré budú dôležitým nástrojom riešenia problémov v segregovaných komunitách a doteraz nemali legislatívnu oporu. Novelou zákona sa po prvý krát zavádza pojem zotrúvanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby, ktorá sa považuje za jednu z nepriaznivých sociálnych situácií, ktorá si vyžaduje potrebu pomoci v rámci sociálnych služieb. Súčasne sa definuje koncentrovaná a generačne reprodukovaná chudoba a rozumie sa ňou dlhodobo pretrvávajúca nepriaznivá sociálna situácia skupiny fyzických osôb z dôvodu výskytu viacerých negatívnych javov (napr. vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti, hmotná núdza, nízka úroveň vzdelanosti, nedostatočné hygienické návyky, nedostupnosť tovarov a služieb a výskyt sociálnopatologických javov s vysokou toleranciou k nim).

Medzi ďalšie nové druhy sociálnych služieb a odborných činností patrí služba včasnej intervencie, špecifikuje sa ňou poskytovanie sociálnej služby v zariadení podporovaného bývania v byte alebo rodinnom dome a stanovuje sa veková hranica pre pobyt v tomto zariadení a v zariadení pre seniorov, obmedzuje sa možnosť celoročného pobytu v domove sociálnych služieb.

Ustanovený bol pojem „rodovo podmieneného násillia“ ako druh krízovej sociálnej situácie, teda ohrozenie života alebo zdravia fyzickej osoby a rodiny, ktoré vyžaduje bezodkladné riešenie sociálnou službou. Novela definovala, že zariadenie núdzového bývania možno poskytovať aj oddelene len pre niektorú vybranú cieľovú skupinu z fyzických osôb, pričom osobe možno zachovať anonymitu.

Novela tak umožnila poskytovanie špecializovaného sociálneho poradenstva a poskytovanie služieb v zariadení núdzového ubytovania pre špecifické cieľové skupiny, ako napríklad ženy ohrozené násilím.

V rámci pomoci zo štrukturálnych fondov sa v súčasnosti realizuje Národný projekt Komunitné centrá, ktorým sa vytvoria predpoklady pre budovanie siete komunitných centier pre osoby sociálne vylúčené, alebo sociálnym vylúčením ohrozené. Hlavným cieľom projektu je podpora sociálnej inklúzie a pozitívnych zmien v komunitách s dôrazom na osoby žijúce v sociálnom vylúčení a generačne reprodukovanej chudobe, prostredníctvom rozvoja komunitnej práce v komunitných centrách.

MPSVaR SR začalo prostredníctvom FSR realizovať tiež Národný projekt Terénna sociálna práca v obciach (NP TSP), ktorý je pokračovaním výkonu terénnej sociálnej práce v obciach realizovanej prostredníctvom dopytovo orientovaných projektov. Terénna sociálna práca prostredníctvom projektu je v súčasnosti realizovaná v 276 obciach, pričom je financovaných 399 terénnych sociálnych pracovníkov (TSP), 452 asistentov TSP a 20 regionálnych koordinátorov. Počet osôb cieľovej skupiny zúčastnených na aktivitách projektu dosiahol 74 097 a prostredníctvom terénnych sociálnych pracovníkov a ich asistentov bolo poskytnutých 620 000 intervencií v prospech cieľovej skupiny. NP TSP v obciach zásadným spôsobom mení a skvalitňuje výkon terénnej sociálnej práce, odbremeňuje obce od administratívy a znižuje náklady, ktoré s ňou súvisia a je jedným z najvýznamnejších nástrojov riešenia problematiky marginalizovaných rómskych komunít.

Od 15. januára 2014 sa začal realizovať aj Národný projekt Podpora opatrovateľskej služby (NP POS), ktorého cieľom je podpora sociálnej inklúzie rozšírením dostupnosti opatrovateľskej služby. Dôležitým zámerom je podporiť zotrvanie klientov odkázaných na sociálne služby v ich prirodzenom domácom prostredí. Realizáciou NP POS sa zvýšil počet klientov, ktorým sa doteraz neposkytovala opatrovateľská služba o 3 258 osôb a na druhej strane sa vytvorili nové pracovné miesta pre opatrovateľov v počte 3 092 tým, že v rámci projektu sa obciam a neverejným poskytovateľom preplácajú náklady na vytvorenie týchto pracovných miest, a to vo výške 644,00 eur mesačne na jedno novovytvorené pracovné miesto.

V oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa významným spôsobom presadzuje proces deinštitucionalizácie a transformácie náhradnej starostlivosti pre deti na komunitnej úrovni. Osobitný dôraz je kladený na predchádzanie vynímania detí z pôvodných, biologických rodín. Rozvíjajú sa opatrenia v oblasti náhradnej rodinnej starostlivosti a postupne sa nahrádza klasická inštitucionálna starostlivosť nízko kapacitnými pobytovými formami (rodinné domy, byty) na komunitnej úrovni. Veľká pozornosť je venovaná profesionalite výkonu, osobitne výkonu profesie sociálnej práce. Podmienky výkonu sociálnej práce sú po prvý krát komplexne upravené zákonom č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

MEDZIODVETVOVÉ HĽADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledné rozhodujúce subjekty sú NR SR a vláda SR. Zodpovedajúcim subjektom za problematiku je MPSVaR SR. Spolupracujúce subjekty sú MF SR, MDVaRR SR, MV SR, MH SR, ÚPSVR, ŠÚ SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MPSVR SR - štátna sociálna podpora, pomoc v hmotnej núdzi, zamestnanosť

MDVaRR SR - sociálne bývanie, azylové bývanie

MV SR - výkon miestnej štátnej správy na úseku sociálnych vecí

MH SR - podpora tvorby pracovných miest

ŠÚ SR - štatistické zisťovania a analýzy

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, obce, Inštitút pre výskum práce a rodiny, Sociologický ústav, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Prognostický ústav; nadácie a občianske združenia; charitatívne organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Sociálna poisťovňa - jednotlivé základné fondy sociálneho poistenia, Štátny fond rozvoja bývania, rozpočty samosprávnych orgánov, rozpočty subjektov súkromného práva

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (ILO) Európska komisia, Svetová banka

KAPITOLA 4

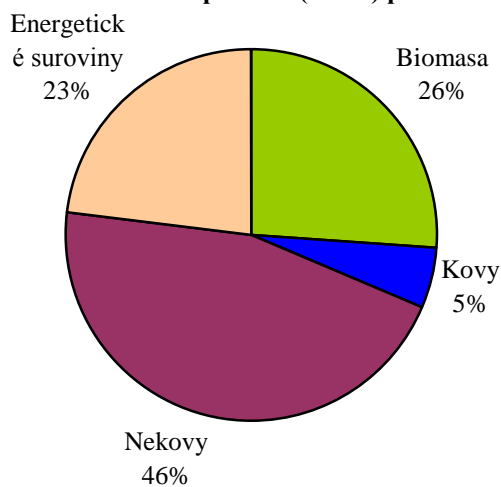
ZMENA MODELOV SPOTREBY

GESTOR: MH SR

Produktivita zdrojov v hospodárstve SR, meraná ako domáca materiálová spotreba (DMC) ku hrubému domácejmu produktu v stálych cenách k roku 2005 (HDP v s.c.05) v roku 2012 predstavovala 0,79 eur/kg. Oproti roku 2000, keď jej hodnota bola 0,56 eur/kg sa zvýšila o 41,1 %, ale aj napriek tomuto rastu SR výrazne zaostáva za priemernou produktivitou zdrojov v krajinách EÚ 27. V roku 2012 predstavovala v SR DMC 11,9 ton na obyvateľa (13,5 ton na obyvateľa v EÚ-27).

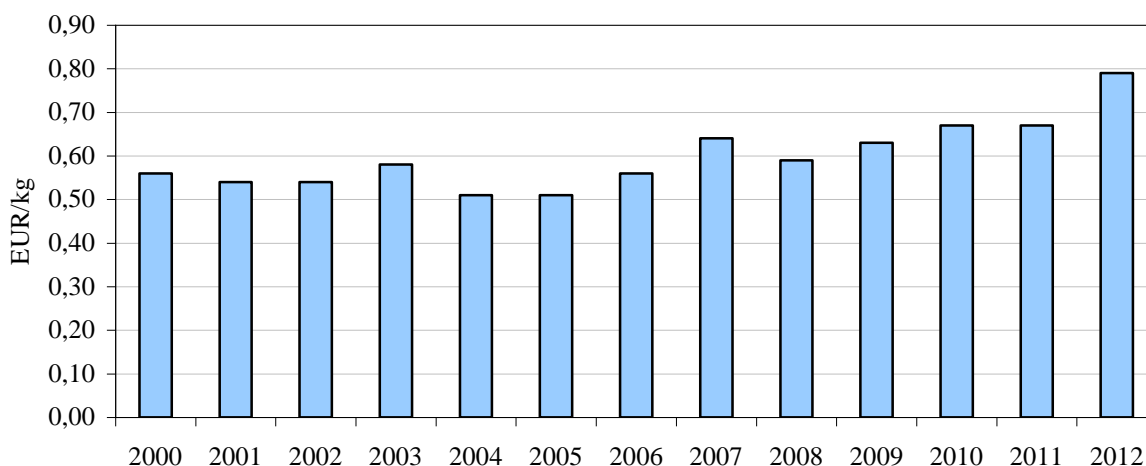
Podrobnejší pohľad na zloženie domácej materiálovej spotreby poskytuje obraz o význame jednotlivých materiálov a ich prípadného potenciálu na ich zhodnocovanie. DMC v SR v roku 2012 z najväčšej časti (až 46 %) tvorili nekovové nerastné suroviny, nasledovala biomasa s 26 %, energetické suroviny (23 %) a kovové nerasty s necelými 5 %.

Domáca materiálová spotreba (DMC) podľa hlavných kategórií, rok 2012, %

Zdroj: Eurostat

Vývoj produktivity zdrojov v SR, eur/kg

Zdroj: Eurostat

Hrubá domáca spotreba energie (HDS) dosiahla v roku 2012 najnižšiu hodnotu za celé sledované obdobie (698,6 PJ), čo predstavuje približne 2,4 % pokles oproti roku 2011. Za obdobie rokov 2001 – 2012 klesla hrubá domáca spotreba energie o cca 14,3 %.

Dlhodobu pretrvávajúcu negatívnu vysokú podiel skládkovania odpadov na celkovom nakladaní s odpadmi (46 % u odpadov mimo komunálnych a 69 % u komunálnych odpadov). V roku 2013 bolo zozbieraných 4,07 kg/obyvateľa odpadov z elektrických a elektronických zariadení, SR splnila limity miery zhodnocovania a miery recyklácie jednotlivých kategórií elektroodpadov, ktoré sú určené nariadením vlády SR č. 206/2010 Z.z. Podiel opätovného použitia, recyklácie a zhodnocovania častí starých vozidiel v zmysle smernice ES SR dosiahla a splnila tak predpísaný limit. Vyzbieraných bolo 468 ton použitých prenosných batérií a akumulátorov, čo predstavuje 48 % podiel zberu. Z celkového množstva vzniknutých odpadov z obalov v roku 2012 bolo recykláciou využitých viac ako 68 % a zhodnocovaných, vrátane materiálového zhodnocovania bolo takmer 70 % z celkového množstva odpadov z obalov.

Celkovo bolo od roku 1997 v SR posúdených a ocenených značkou EVP 237 produktov. Najväčší celkový počet produktov s právom používať národnú environmentálnu značku EVP – 148 bol zaznamenaný v rokoch 2008 a 2009, v roku 2013 sa znížil na 118.

Na zmenu modelov spotreby je zameraných viacero strategických, koncepčných a programových dokumentov. Ide napríklad o Energetickú politiku, Koncepciu energetickej efektívnosti SR, Národný akčný plán obnoviteľných zdrojov, Program odpadového hospodárstva SR na roky 2011–2015, Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2014 – 2018, Národný program environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledný rozhodovací subjekt je NR SR a vláda SR. Subjekt zodpovedajúci za problematiku vláde SR je MH SR. Spolupracujúce subjekty sú orgány štátnej správy SR (MPaRV SR, MDVaRR SR, MŽP SR).

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MH SR - národná energetická koncepcia, priemyselná politika, surovinová politika
Krajské a okresné úrady - regionálne energetické koncepcie

MŽP SR – programy odpadového hospodárstva, uplatňovanie dobrovoľných nástrojov starostlivosti o ŽP

MDVaRR SR, MPaRV SR – tvorba odvetvových stratégií a koncepcií

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, orgány štátnej správy, výrobné podniky, výskumné ústavy, vysoké školy, SAV

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, súkromné zdroje,

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OECD, MAAE, EÚ, Rada Európy, Svetová banka a iné.

KAPITOLA 5

DYNAMIKA DEMOGRAFICKÉHO RASTU A TRVALE UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ

GESTOR: ŠÚ SR

K 31. decembru 2013 mala SR 5 415 949 obyvateľov. V roku 2013 sa narodilo 54 823 živých detí, v porovnaní s rokom 2012 ide o mierny pokles (o 712 živonarodených menej). Zomrelo 52 089 osôb (o 348 menej ako v roku 2012), prirodzený prírastok bol 2 734 osôb. Zahraničným sťahovaním získala Slovenská republika 2 379 osôb (pristáhovalo sa 5 149 a vystáhovalo 2 770 osôb). Celkový prírastok obyvateľstva Slovenska tak dosiahol hodnotu 5 113 a bol medziročne nižší o 1 401 osôb. Uzavrelo sa 25 491 manželstiev, o 515 menej než v roku 2012. Rozviedlo sa 10 946 manželských dvojíc. Počet potratov sa znížil na 16 347 (o 30 potratov menej ako v roku 2012).

Základné a najpodstatnejšie fakty aktuálneho demografického vývoja: úroveň sobášnosti je stále znížená hoci potenciál sobáša schopného obyvateľstva je dosť vysoký; miery plodnosti sú 30 rokov pod úrovňou jednoduchej reprodukcie (tzn. dvaja rodičia by mali mať dve živé deti); úmrtnosť je stabilizovaná, stredná dĺžka života, i keď pomaly, ale rastie; rozvodovosť už nestúpa a klesá počet rozvodov manželstiev s maloletými deťmi.

Hlavným demografickým vývojovým trendom však zostáva starnutie slovenskej populácie. Príčinou tohto negatívneho trendu je predovšetkým zásadná zmena reprodukčného správania obyvateľstva, ktorá viedla a vedie k tomu, že plodnosť populácie Slovenska je pod úrovňou jednoduchej reprodukcie. Toto významným spôsobom ovplyvňuje vekovú štruktúru obyvateľstva a v 90-tych rokoch už došlo k transformácii populácie Slovenskej republiky na regresívny typ (postreprodukčná zložka obyvateľstva (50+) prevažuje nad predreprodukčnou (0-14). Proces starnutia spôsobovaný nízkou pôrodnosťou je ešte zintenzívňovaný zvyšovaním strednej dĺžky života.

Počet obyvateľov a prírastky v SR, 2000 – 2013

Ukazovateľ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet obyvateľstva (v tis.), stav k 31.12.	5403	5403	5379	5380	5385	5389	5394	5401	5412	5425	5435	5404	5411	5416
Prirodzený prírastok	2427	-844	-691	-517	1895	955	603	568	4196	8304	6965	8910	3098	2734
Prírastok sťahovaním	1463	1012	901	1409	2874	3403	3854	6793	7060	4367	3383	2966	3416	2379

Zdroj: ŠÚ SR

Veková štruktúra obyvateľov v SR podľa ekonomických vekových skupín, 2000 – 2013

Vekové skupiny	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	podiel v %													
0 - 14 rokov	19,18	18,72	18,13	17,55	17,06	16,59	16,14	15,76	15,45	15,32	15,28	15,41	15,35	15,32
15 - 64 rokov	69,35	69,89	70,42	70,92	71,31	71,67	72	72,27	72,46	72,42	72,34	71,81	71,52	71,14
65 a viac rokov	11,47	11,39	11,46	11,53	11,62	11,74	11,86	11,98	12,09	12,26	12,38	12,78	13,13	13,54

Zdroj: ŠÚ SR

KAPITOLA 6**OCHRANA A PODPORA ĽUDSKÉHO ZDRAVIA***GESTOR: MZ SR*

Dňa 1.9.2007 vstúpil do platnosti zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedený zákon o. i. ustanovuje organizáciu a výkon verejného zdravotníctva, vykonávanie prevencie ochorení a iných porúch zdravia, požiadavky na zdravé životné a pracovné podmienky, povinnosti fyzických a právnických osôb pri ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia.

V roku 1999 bol prijatý Národný program podpory zdravia (NPPZ), ktorý bol viackrát aktualizovaný, naposledy v roku 2014 (uznesením vlády SR č. 438/2014). Zlúčil viaceré preventívne zamerané národné programy: Národný program prevencie ochorení srdca a ciev; Národný diabetologický program; Skriningové programy onkologických ochorení – karcinómu hrubého čreva, karcinómu prsníka a karcinómu krčka maternice.

Každé tri roky Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky (ÚVZ SR) spracováva a predkladá Správu o zdravotnom stave obyvateľstva Slovenskej republiky. Posledná správa bola vypracovaná za roky 2009 – 2011 a schválená uznesením vlády SR č. 438/2012.

V spolupráci so zainteresovanými rezortmi, mimovládnyimi organizáciami a ostatnými združeniami sú realizované úlohy vyplývajúce z prijatých národných programov. Medzi najdôležitejšie patria úlohy vyplývajúce z revidovaného národného akčného plánu Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2011 - 2015, Národný program starostlivosti o deti a dorast v Slovenskej republike na roky 2008 – 2015, Národného programu duševného zdravia, Národného programu aktívneho starnutia, Národného programu prevencie obezity, Národného akčného plánu na kontrolu tabaku, Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2013 - 2020.

V rámci plnenia úloh Národného programu podpory zdravia sa realizuje celonárodná kampaň MOST, ktorá je súčasťou Národného programu prevencie ochorení srdca a ciev. V rámci poradní zdravia sa vykonali viaceré zdravotno-výchovné aktivity pre verejnosť zamerané na primárnu prevenciu srdcovo-cievnych ochorení.

Cieľom regionálnych aktivít v oblasti plnenia úloh Národného programu aktívneho starnutia je zlepšiť životný štýl a zdravotné uvedomenie starších ľudí a eliminovať tak sociálnu izoláciu, ktorá má negatívny vplyv na mortalitu a morbiditu starších ľudí.

Úrad verejného zdravotníctva SR a regionálne úrady verejného zdravotníctva v SR sa v spolupráci so Slovenskou Alzheimerovou spoločnosťou stali aj v roku 2014 nositeľmi myšlienky medzinárodnej aktivity „Brain Awareness Week“ – „Týždeň mozgu“. Jej cieľom je upriamiť pozornosť verejnosti na ľudský mozog a jeho činnosť, zároveň hovoriť o mozgových ochoreniach a spôsoboch ich prevencie. V týždni od 10. – 16. marca 2014 pracovníci 16 odborov podpory zdravia regionálnych úradov verejného zdravotníctva v SR zrealizovali prednášky pre širokú verejnosť. Súčasťou edukačnej činnosti bolo aj vyšetrenie cholesterolu, ktorý má tiež význam v prevencii mozgových ochorení.

V rámci Svetového dňa pohybom ku zdraviu 13 regionálnych úradov pre cieľovú skupinu seniori realizovalo prednášky zamerané na význam pohybovej aktivity u seniorov, v poradniach pohybovej aktivity sa uskutočnili pravidelné cvičenia seniorov zamerané na posilňovanie svalstva, zvýšenie telesnej kondície a správne držanie tela.

„Svetový deň proti osteoporóze 2014“ - od 20. októbra do 10. novembra 2014 pracovníci RÚVZ realizovali zdravotno-výchovné podujatia zamerané na propagáciu zdravého životného štýlu a významu pohybu v prevencii osteoporózy u seniorov. Realizoval sa celoslovenský dotazníkový prieskum v cieľovej skupine 50+ za účasti 1 158 respondentov zameraný na informovanosť respondentov o osteoporóze a jej prevencii.

V súlade s Národným programom prevencie obezity bol realizovaný projekt EÚ „Schéma školského ovocia“. Cieľom projektu bolo zvýšiť konzumáciu ovocia a zeleniny u detí predškolského a mladšieho školského veku, vplývať na zmenu ich stravovacích návykov a predchádzať chorobám z nadhmotnosti a obezity. Uskutočnil sa „Deň otvorených dverí“ v Poradenských centrách ochrany a podpory zdravia, aktivity mobilných poradní zdravia (meranie TK, meranie antropometrických ukazovateľov, stanovenie BMI a WHR indexu, meranie percenta telesného tuku, hladiny CO, odborné poradenstvo), cvičenia v Poradenských centrách ochrany a podpory zdravia na podporu pohybovej aktivity (muži, ženy, seniori), prednášky a besedy zamerané na význam pohybu a prevencie obezity. Vypracovaná bola Správa o plnení Národného programu prevencie obezity za roky 2010 – 2013, schválená uznesením vlády SR č. 294/2014.

V rámci realizácie Národného programu starostlivosti o deti a dorast v Slovenskej republike na roky 2008 – 2015 (NPDD) schváleného uznesením vlády SR č. 192/2008 sú ciele a úlohy zamerané na realizáciu celospoločensky najdôležitejších preventívnych programov v oblasti podpory zdravia detí a mládeže. V rámci plnenia vybraných úloh NPDD, pripravil a realizoval ÚVZ SR projekt s názvom „Bezpečný návrat domov“.

Ďalšie preventívne aktivity zamerané na podporu zdravia detí a mládeže boli zamerané na propagáciu Európskeho dňa ústneho zdravia, zorganizované boli ukážky a praktický nácvik správnej ústnej hygieny, distribúcia edukačných materiálov vzťahujúcich sa k ústnemu zdraviu, výžive, životnému štýlu a pod.

Realizovali sa úlohy Národného akčného plánu pre problémy s alkoholom na roky 2013 – 2020.

Naďalej sa priebežne plnili úlohy aktualizácie Programu ozdravenia výživy obyvateľov SR. Poradenskú činnosť v oblasti zdravej výživy zabezpečovali Poradne správnej výživy. Sledovanie príjmu rizikových faktorov výživy sa plnilo v rámci projektu „Sledovanie výživového stavu vybraných vekových skupín dospeléj populácie“.

Cieľom Národného imunizačného programu SR je znížiť, eliminovať až odstrániť ochorenia preventabilných očkovaním, dôsledným zabezpečovaním imunizácie najmä detskej populácie. V SR sa detská populácia v súčasnosti povinne očkuje proti 10 infekčným ochoreniam: záškrtu, tetanu, čiernemu kašľu, detskej obrne, vírusovej hepatitíde typu B, invazívnym hemofilovým nákazám, pneumokokovým invazívnym ochoreniam, osýpkam, mumpsu a ružienke. Zaočkovanosť proti ochoreniam, proti ktorým sa povinne očkuje, dlhodobo prevyšuje 95 % odporúčaných Svetovou zdravotníckou organizáciou.

Realizované boli úlohy Národného akčného plánu pre životné prostredie a zdravie obyvateľstva IV (NEHAP IV) a ich plnenie bolo vyhodnotené v Národnej správe o stave implementácie NEHAP IV v SR.

ÚVZ SR v rámci informácií o životnom prostredí a zdraví založených na indikátoroch životného prostredia a zdravia, v spolupráci s relevantnými rezortmi vypracováva aj naďalej súbor dostupných indikátorov metodikou ENHIS, t.j. v štruktúrovanej forme, ktorá zrozumiteľne vysvetľuje súvislosti, opisuje trendy a komplexne hodnotí situáciu (www.uvzs.sk).

V oblasti sledovania vplyvu škodlivých látok vo vnútornom ovzduší na zdravie detí v rôznych regiónoch Slovenska ÚVZ SR od roku 2013 pristúpil k realizácii pilotného projektu „Sledovanie vplyvu škodlivých látok vo vnútornom ovzduší na zdravie detí v rôznych regiónoch Slovenska“.

Projekt je zameraný na sledovanie kvality vnútorného ovzdušia v slovenských školách za účelom následného zlepšovania kvality tohto prostredia uplatnením environmentálno-zdravotných indikátorov a zlepšovania prevencie akútnych a chronických respiračných ochorení a alergií u detí.

V rámci podporných aktivít zameraných na detskú úrazovosť ÚVZ SR vstúpil v roku 2010 do projektu TACTICS (Tools to Address Childhood Trauma, Injury and Child Safety), ktorý bol zameraný na detskú úrazovosť a prevenciu. Prvá fáza projektu (2011 – 2012) sa zamerala na neúmyselné úrazy. Výsledkom projektu na národnej úrovni bol spracovaný „Profil krajiny pre bezpečnosť detí 2012“ a „Informačná karta o bezpečnosti detí 2012“. Profil krajiny za rok 2012 poukazuje na riziko úrazovosti detí a mladistvých a skúma socio-demografické ukazovatele, ktoré poskytujú východiskový bod pre interpretáciu výsledkov Informačnej karty za rok 2012. Cieľom druhej fázy projektu (2013 – 2014) boli úmyselné úrazy. Výsledkom je informačná brožúra, ktorej cieľom bolo vysvetliť o čom pojednávajú úmyselné úrazy, ako závažný je tento problém v kontexte EÚ a na Slovensku. Súčasťou brožúry je aj vypracovaný profil krajiny, ktorý hodnotí úroveň prevencie v oblasti úmyselných úrazov detí a mládeže z hľadiska prijatých opatrení ne/legislatívneho charakteru v krajine.

ÚVZ SR je aj v roku 2014 súčasťou inštitúcií zapojených do existujúcej siete ERA-ENVHEALTH, ktorej hlavnou úlohou je koordinácia výskumných programov a projektov v oblasti životného prostredia a zdravia a ich možný spôsob financovania.

V oblasti ľudského biomonitoringu prebehli v roku 2014 pracovné rokovania na úrovni členských štátov, EK a WHO o budúcnosti zavedenia biomonitoringu na európskej úrovni.

Zdravie obyvateľstva – vývoj vybraných ukazovateľov

Ukazovateľ	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Stredná dĺžka života pri narodení										
• Muži	69,14	70,11	70,40	70,51	70,85	71,27	71,62	72,17	72,47	72,90
• Ženy	77,22	77,90	78,20	78,08	78,73	78,74	78,84	79,35	79,45	79,61
Živonarodení/1 000 obyvateľov (‰)	10,21	10,10	10,00	10,08	10,61	11,34	11,12	11,27	10,27	10,13
Zomretí do 1 roka/1 000 živonarodených (‰)	8,58	7,20	6,59	6,14	5,86	5,65	5,69	4,93	5,78	5,49
Novorodenecká úmrtnosť (‰)	5,39	4,13	3,52	3,36	3,43	3,07	3,59	2,91	3,33	2,05
Zomretí	52724	53475	53301	53856	53164	52913	53445	51903	52437	52089
Zomretí/1 000 obyvateľov (‰)	9,76	9,93	9,89	9,98	9,83	9,77	9,84	9,62	9,70	9,63

Zdroj: ŠÚ SR

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledné rozhodovacie subjekty sú vláda SR a NR SR. Subjekt zodpovedajúci za problematiku je MZ SR. Spolupracujúce subjekty sú všetky ústredné orgány štátnej správy a ich podriadené organizácie

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MZ SR - ochrana zdravia obyvateľstva, poskytovanie zdravotnej starostlivosti

ÚVZ SR – riadenie a kontrola výkonu štátnej správy v oblasti verejného zdravotníctva

RÚVZ – orgány štátnej správy na úseku verejného zdravotníctva na regionálnej úrovni

ŠÚ SR – štatistické zisťovania

MŽP SR, MpaRV SR, MDVaRR SR, MH SR, MPSVaR SR, MŠVVaŠ SR – plnenie úloh v pôsobnosti rezortov uložených v prijatých dokumentoch

3. Hlavné skupiny:

vláda SR, NR SR, všetky ústredné orgány štátnej správy a ich podriadené organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (WHO, FAO), EÚ, EK, OECD, atď.

KAPITOLA 7

PODPORA TRVALO UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA ĽUDSKÝCH SÍDIEL

GESTOR: MPSVaR SR; MŽP SR, MK SR; MpaRV SR; MH SR; MDVaRR SR; MS SR; MK SR

Rozvoj ľudských sídiel a starostlivosť o ne je súčasťou regionálnej politiky. MDVaRR SR vypracovalo návrh Aktualizácie národnej stratégie regionálneho rozvoja, ktorý schválila vláda SR uznesením č. 222/2014. Je základným strategickým dokumentom na podporu regionálneho rozvoja na národnej úrovni, ktorého cieľom je určiť komplexný strategický prístup štátu k podpore regionálneho rozvoja na Slovensku do roku 2030.

Jednotlivé samosprávne kraje majú vypracované svoj Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja. SR má vypracovanú taktiež koncepciu územného rozvoja Slovenska (KURS) 2001 v znení KURS 2011. Rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie SR a ustanovuje rámec sociálnych, ekonomických, environmentálnych a kultúrnych požiadaviek štátu na územný rozvoj, starostlivosť o životné prostredie a tvorbu krajiny SR a jej regiónov. Ustanovuje najmä usporiadanie a hierarchizáciu štruktúry osídlenia a uzlov sídelných a hospodárskych aglomerácií v medzinárodných a celoštátnych súvislostiach, rozvoj hlavných urbanizačných osí, zabezpečovanie ekologickej stability a územného rozvoja s cieľom utvárať rovnocenné životné podmienky na celom území SR.

MDVaRR SR je gestorom štátnej bytovej politiky v SR. Vypracovaná a prijatá uznesením vlády SR č. 13/2015 bola koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020. Ako rámcový dokument štátu pre oblasť bývania vyjadruje komplexné ciele štátu pre oblasť bytovej politiky, definuje nástroje na ich dosiahnutie, ako aj formuluje zodpovednosť občanov, štátu, obcí, vyšších územných celkov a súkromného sektora pri zabezpečovaní bývania.

Globálnym cieľom štátnej bytovej politiky je postupné zvyšovanie celkovej úrovne bývania tak, aby bolo pre obyvateľstvo dostupné a aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť primerané bývanie. V tomto duchu je potrebné vytvárať rámec pre zapojenie všetkých subjektov procesu rozvoja bývania pri riešení čiastkových úloh, vytvárať priestor pre participáciu všetkých úrovní rozhodovania a posilňovať partnerstvo medzi verejným, súkromným a mimovládny sektorom na horizontálnej i vertikálnej rovni, a to pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja, energetickej a ekonomickej efektívnosti a sociálnej solidarity.

Existujúci systém nástrojov podpory bývania je realizovaný formou priamej a nepriamej podpory. Priama podpora štátu je realizovaná formou poskytovania:

- dotácií poskytovaných MDVRR SR na obstaranie nájomných bytov, technickej vybavenosti a odstránenie systémových porúch bytových domov podľa zákona č.443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení zákona č.134/2013 Z. z.,
- zvýhodnených úverov poskytovaných prostredníctvom ŠFRB, pričom táto podpora je smerovaná predovšetkým na obstarávanie nájomných bytov a obnovu bytového fondu. V súčasnosti fungovanie ŠFRB upravuje zákon č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania.

Nepriama podpora štátu je realizovaná prostredníctvom:

- Programu štátnej podpory obnovy bytového fondu formou poskytovania bankových záruk za úvery, ktorý bol schválený vládou SR pre oživenie bytovej výstavby a vytvorenie podmienok pre obnovu bytového fondu,
- hypotekárneho financovania, v ktorom je podpora zo strany štátu poskytovaná len fyzickým osobám vo forme štátneho príspevku k hypotekárnym úverom a štátneho príspevku pre mladých k hypotekárnym úverom podľa zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Štátny príspevok pre mladých sa poskytuje fyzickým osobám, ktoré ku dňu podania žiadosti o hypotekárny úver dovŕšili 18 rokov a neprekročili 35 rokov veku. Touto formou sa podporuje možnosť ľahšieho získania hypotekárneho úveru mladým rodinám s limitovanými príjmami na nadobudnutie, výstavbu, rekonštrukciu a obnovu svojho bývania,
- systému stavebného sporenia so štátnou podporou vo forme štátnej prémie k stavebnému sporeniu pre fyzické osoby a pre spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení v znení neskorších predpisov.
- zároveň sú aj ďalšie zdroje štátneho rozpočtu vo forme dotácií poskytovaných inými subjektmi verejnej moci na základe všeobecne záväzných predpisov (v súlade so zákonom č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov) poskytované na aktivity súvisiace s podporou rozvoja bývania v špecifických oblastiach.

Okrem trvalého bývania sú v SR definované aj rôzne stupne iných foriem ubytovania, ktoré má vo svojej pôsobnosti gestor sociálnej politiky v SR, ktorým je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Prostredníctvom systému sociálnych služieb v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov je možné cieľovým skupinám, ktoré sú v nepriaznivej sociálnej situácii poskytovať sociálne služby, ktorých súčasťou je, okrem celého spektra činností, aj poskytovanie ubytovania formou týždenného alebo celoročného pobytu, alebo na určitý čas, resp. na 1 noc. Ide najmä o sociálne služby v zariadeniach pre osoby, ktoré nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb (nocľaháreň, útulok, domov na pol ceste, zariadenie núdzového bývania a nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu) a pre osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej osoby alebo dovŕšili dôchodkový vek (zariadenie podporovaného bývania, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, rehabilitačné stredisko, domov sociálnych služieb, špecializované zariadenie, denný stacionár).

Od roku 1992 dochádza v SR k cielenej obnove bytového fondu staršieho ako 20 rokov, najmä jeho zatepl'ovaním a odstraňovaním systémových nedostatkov. Podľa údajov zo Stratégie obnovy fondu bytových a nebytových budov bola do konca roka 2013 na Slovensku obnovená (aspoň čiastočne) viac ako polovica bytových domov a tretina rodinných domov. Po doterajších skúsenostiach a dostatočných formách podpory obnovy bytových budov sa predpokladá, že obnova bytových budov by mala pokračovať v tempe 29 tisíc bytov v bytových domoch a 22 tisíc bytov v rodinných domoch ročne. Žiaduce je, aby sa tempo obnovy v budúcnosti ešte zvýšilo.

Operačný program Doprava na roky 2007-2013 (OPD) v rámci svojej prioritnej osi č. 4 „Infraštruktúra a dopravné prostriedky integrovaných dopravných systémov“ podporuje rozvoj verejnej osobnej dopravy v aglomeráciách dvoch najväčších miest v SR - v Bratislave a v Košiciach. V súlade

s globálnym cieľom OPD, ktorým je podpora trvalo udržateľnej mobility, sú aktivity zamerané na zatraktívnenie verejnej osobnej dopravy prostredníctvom modernizácie a výstavby dopravnej infraštruktúry a obnovy mobilných prostriedkov pre systémy ekologickej prímestskej a regionálnej železničnej osobnej dopravy a mestskej verejnej dopravy (električková a trolejbusová doprava).

Starostlivosť o životné prostredie je chápaná ako integrovaná súčasť politiky mestského rozvoja.

K napĺňaniu cieľov uvedených v kapitole 7 Agendy 21 prispievajú aj opatrenia 3.4.1 Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo a 3.4.2 Obnova a rozvoj obcí z Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013.

Implementáciou týchto opatrení sa prispieva k zlepšeniu základných služieb a rozvoju investícií a tým k zabezpečeniu vyššej atraktivity vidieckych oblastí, zlepšeniu kvality života vo vidieckych oblastiach, a to predovšetkým prostredníctvom:

- bezpečnejšieho a lepšieho prístupu do vidieckych oblastí,
- zlepšenia stavu vodovodných a kanalizačných systémov,
- vytvárania podmienok pre poskytovanie kvalitnejších verejných služieb,
- realizovania ďalších aktivít súvisiacich so zlepšením životných podmienok vidieckeho obyvateľstva.

Regionálny operačný program (ROP) pomáha rozvoju regiónov a zvyšuje kvalitu života ich obyvateľov. Intervencie majú prevažne charakter investičných aktivít a sú smerované do zlepšenia stavu zariadení občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia vo vlastníctve verejného sektora. ROP vytvoril podmienky pre trvalo udržateľný rozvoj ľudských sídiel prostredníctvom jednotlivých prioritných osí ROP.

Príspevok ROP k trvalo udržateľnému rozvoju je identifikovaný predovšetkým v opatreniach 1.1 Infraštruktúra vzdelávania, 2.1 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, 3.1 Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov, 4.1 Regenerácia sídiel, 4.2 Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb vo viacerých aspektoch.

Operačný program Bratislavský kraj (OPBK) sa problematikou podpory trvalo udržateľného rozvoja ľudských sídiel zaoberá prostredníctvom prioritnej osi 1 Infraštruktúra, Opatrenia 1.1 Regenerácia sídiel a Opatrenia 1.2. Regionálna a mestská hromadná doprava.

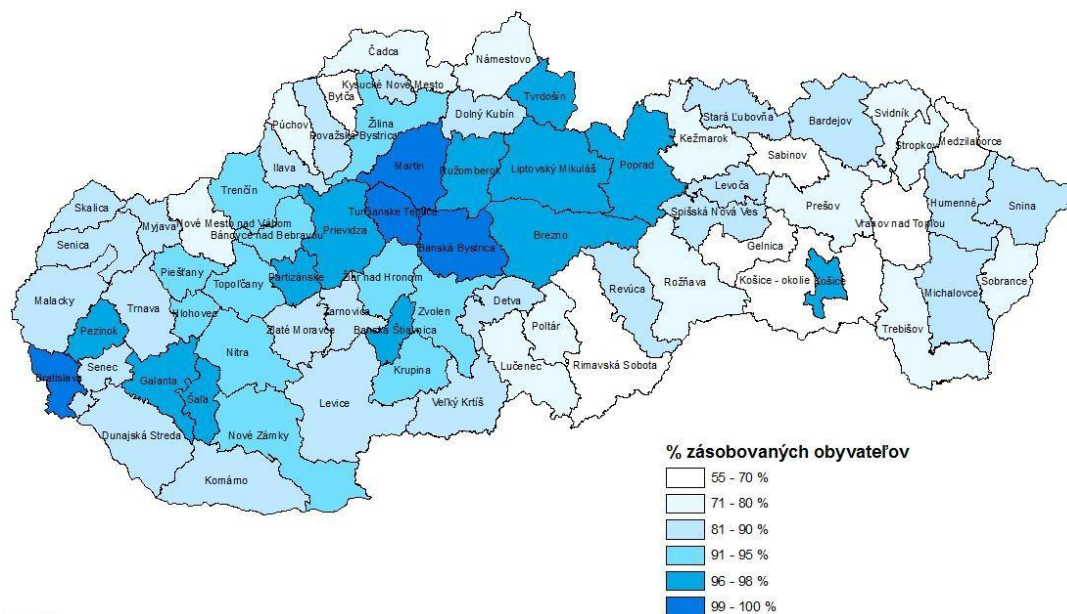
Napĺňanie cieľov kapitoly 7 je v OPBK dosahované prostredníctvom podpory projektov v rámci skupiny aktivít:

- a) Samostatné dopytovo orientované projekty regenerácie sídiel;
- b) Zachovanie a obnova prírodného dedičstva a podpora cyklistických trás s cieľom rozvoja cestovného ruchu;
- c) Podpora mestskej hromadnej dopravy

Trvalo udržateľný rozvoj sídiel podporujú aj jednotlivé Operačné programy cezhraničnej spolupráce SR so susediacimi štátmi.

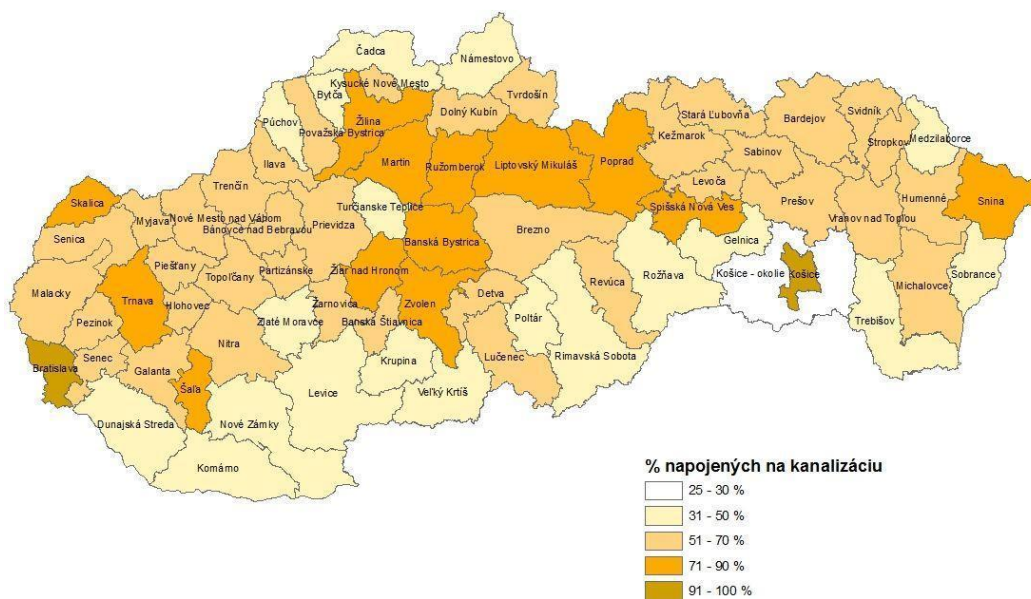
Významným zdrojom financovania komplexnej infraštruktúry v životnom prostredí – výstavba vodovodov, kanalizácií, ČOV, zariadení odpadového hospodárstva, zariadení súvisiacich je Operačný program Životné prostredie. Služi na podporu aktivít súvisiacich s implementáciou koncepčných a programových dokumentov prijatých v týchto oblastiach v SR.

Podiel obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov v roku 2013

Zdroj: VÚVH

Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu v roku 2013

Zdroj: VÚVH

Jedným z najvýznamnejších nástrojov starostlivosti o krajinu a jej trvalo udržateľné využívanie je zákon č. 24/2006 o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Účelom zákona je najmä včasne a účinne zabezpečiť vysokú úroveň ochrany životného prostredia a prispieť k integrácii environmentálnych aspektov do prípravy a schvaľovania strategických dokumentov so zreteľom na podporu trvalo udržateľného rozvoja a určiť opatrenia, ktoré zabránia znečisťovaniu životného prostredia, zmiernia znečisťovanie životného prostredia alebo zabránia poškodzovaniu životného prostredia.

MEDZIODVETVOVÉ HĽADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania (vo vzťahu k základným údajom):

Výsledným rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjektmi zodpovedajúcimi za problematiku sú MPSVaR SR; MŽP SR, MK SR; MPaRV SR; MDVaRR SR; MS SR;

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MDVaRR SR – strategická, koncepčná a plánovacia činnosť v oblasti regionálneho a územného rozvoja, bytovej výstavby, MPaRV SR rozvoj vidieka, MŽP SR - strategická, koncepčná a plánovacia činnosť v oblasti environmentálnej infraštruktúry, MPSVaR SR – sociálna politika, ŠÚ SR - ekonomická štatistika (metodológia)

3. Hlavné skupiny:

Vláda SR, NR SR, rezorty, orgány štátnej správy, organizácie, samosprávy,

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, domáce citované fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (WHO, FAO), EÚ, EK, OECD, atď.

KAPITOLA 8

INTEGROVANIE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A ROZVOJA PRI ROZHODOVANÍ

GESTOR: MF SR; MŽP SR

Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 – 2016 deklarovalo, že hlavným nástrojom na dosiahnutie vyváženého a trvalo udržateľného rozvoja národného hospodárstva SR bude finančná a hospodárska politika riešiacia tie aspekty v oblasti financií a reálnej ekonomiky, ktoré rozhodujú o charaktere ďalšieho rozvoja. Tieto politiky budú koncipované tak, aby sa ďalej posilňovala ústavná hodnotová orientácia Slovenska na udržateľný sociálno-trhový a ekologický rozvoj hospodárstva a na upevňovanie životných istôt jeho obyvateľov.

Vláda sa zaviazala podporovať investície využívajúce najlepšie dostupné technológie s minimálnym dopadom na životné prostredie. V rámci hospodárskej politiky vláda spracuje samostatné programy, napríklad na vytváranie zelených pracovných miest, vo vodnom a odpadovom hospodárstve, stavebníctve, energetike a vo výskume, vývoji a inováciách, v technológiách.

Vláda považuje za potrebné vytvoriť ucelený systém podpory zeleného rastu tak, aby sa stal transformujúcou hybnou silou výrobných procesov a spotrebiteľského správania sa ako predpokladu vzniku modernej spoločnosti. Vláda SR vytvorí podmienky na ďalší rozvoj regiónov a odstraňovanie rozdielov medzi nimi, a to najmä budovaním infraštruktúry a posilnením regiónov cez produkčné investície.

Prijímané politiky, stratégie, koncepcie, programy a plány musia pred ich schválením prejsť procesom ich posúdenia z hľadiska vplyvov na životné prostredie s cieľom zistiť, opísať a vyhodnotiť priame a nepriame vplyvy navrhovaného dokumentu na životné prostredie, objasniť a porovnať výhody a nevýhody návrhu strategického dokumentu a navrhovanej činnosti vrátane ich variantov a to aj v porovnaní s nulovým variantom, určiť opatrenia, ktoré zabránia znečisťovaniu životného prostredia, zmiernia znečisťovanie životného prostredia alebo zabránia poškodzovaniu životného prostredia a získať odborný podklad na schválenie strategického dokumentu a na vydanie rozhodnutia o povolení

činnosti podľa osobitných predpisov. (zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Počet ukončených posudzovaní strategických dokumentov v SR podľa rokov a krajov v období 2006 – 2013

	BB kraj	BA kraj	NR kraj	KE kraj	PO kraj	TN kraj	TT kraj	ZA kraj	Spolu
2006	1	1	0	3	1	3	6	1	16
2007	10	6	8	11	22	4	14	6	81
2008	12	16	23	29	33	10	26	11	160
2009	12	19	13	12	11	6	24	2	99
2010	14	22	27	22	29	9	22	4	149
2011	13	13	16	17	42	7	25	3	136
2012	40	20	29	45	51	26	31	21	263
2013	32	28	32	30	65	37	44	22	290
Spolu	134	125	148	169	254	102	192	70	1 194

Zdroj: MŽP SR

MŽP SR prostredníctvom Slovenskej agentúry životného prostredia zabezpečuje systematické hodnotenie vplyvov jednotlivých hospodárskych odvetví na životné prostredie. Za týmto účelom bol vypracovaný a pravidelne je vyhodnocovaný systém indikátorov a v pravidelných časových intervaloch sú vypracovávané hodnotiace správy o vplyvoch sektorov na životné prostredie (priemysel, poľnohospodárstvo, energetika, lesné hospodárstvo, doprava a rekreácia a cestovný ruch). Hodnotenie vplyvov sektorov je aj súčasťou pravidelnej ročnej správy o stave životného prostredia. Indikátory a správy sú prístupné na www.enviroportal.sk. Hodnotenie vplyvov na životné prostredie je súčasťou aj pravidelných tzv. zelených správ o poľnohospodárstve a potravinárstve a o lesnom hospodárstve.

V SR je platná Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, ktorá bola prijatá v roku 2001.

Pre SR ako členský štát EÚ platí nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 691/2011 o európskych environmentálnych ekonomických účtoch. V zmysle tohto nariadenia sa environmentálne ekonomické účty zostavujú i podľa modulu na dane súvisiace so životným prostredím podľa hospodárskej činnosti, ktorý je stanovený v prílohe II. nariadenia. V uvedenej prílohe sa uvádza, že dane súvisiace so životným prostredím majú rovnaké systémové hranice ako ESÚ 95 a pozostávajú z povinných, nekompensovaných platieb v peňažnej hotovosti alebo v naturáliách, ktoré vyberá štátna správa alebo inštitúcie Únie. Členské štáty vypracovávajú podľa uvedeného nariadenia štatistiku daní súvisiacich so životným prostredím podľa týchto charakteristík:

- dane z energie,
- dane z dopravy,
- dane za znečistenie a
- dane zo zdrojov.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania (vo vzťahu k základným údajom):

Výsledným rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MF SR. Spolupracujúcimi subjektmi sú MŽP SR a ŠÚ SR ako aj ďalšie rezorty.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MF SR - národné účty

ŠÚ SR - štatistika (metodológia), gescia za vyhodnocovanie environmentálnych ekonomických účtov

Rezortné ministerstvá – zodpovednosť za implementáciu starostlivosti o životné prostredie do svojich sektorových politík

MŽP SR – ústredný orgán starostlivosti o ŽP, koordinácia procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie

3. Hlavné skupiny:

Vláda SR, NR SR, orgány štátnej správy a ich odborné organizácie, samosprávy, výrobné podniky

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, rozpočty samospráv, súkromné zdroje

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému, EÚ, EK, atď.

ČASŤ II. OCHRANA ZDROJOV A HOSPODÁRENIE S NIMI PRE ROZVOJ

KAPITOLA 9

OCHRANA OVZDUŠIA

GESTOR: MŽP SR; MH SR; MDVaRR SR; MPaRV SR

Emisie základných znečisťujúcich látok (TZL, SO₂, NO_x, CO) v dlhodobom horizonte (1993 - 2012) poklesli, avšak rýchlosť poklesu sa po roku 2000 výrazne spomalila. Prechodne v rokoch 2003-2005 bol zaznamenaný mierny nárast emisií, po roku 2005 bol udržaný klesajúci trend do roku 2009. V roku 2012 oproti roku 2011 došlo k poklesu emisií SO₂ a NO_x a CO, naopak miernemu nárastu v prípade emisií TZL ako aj PM₁₀ a PM_{2,5}. Pretrváva dlhodobý trend poklesu emisií amoniaku. Emisie nemetánových prchavých organických látok (NMVOC) v dlhodobom horizonte (1993 - 2000) trvalo klesali. Po roku 2000 nastal mierny nárast emisií, následne sa ich objem udržuje zhruba na rovnakej úrovni s miernymi výkyvmi v jednotlivých rokoch. V roku 2012 emisie NMVOC znova výrazne poklesli. Emisie perzistentných organických látok (POPs) v období 1993 - 2000 výrazne poklesli. Porovnaním rokov 2000 a 2012 došlo k poklesu emisií PCDD/PCDF o 50,1 %, avšak aj k miernemu nárastu emisií PCB o 1 % a nárastu emisií PAH ako sumy o 5,9 %. Medziročne bol u emisií PCDD/PCDF zaznamenaný pokles, a naopak mierny nárast zaznamenali emisie PCB a PAH. SR plní záväzky vyplývajúce z medzinárodných dokumentov v ochrane ovzdušia bez nedostatkov.

Celkové emisie základných znečisťujúcich látok v SR v rokoch 2007-2012 (tis. t)

			2007	2008	2009	2010	2011	2012
TZL	Stacionárne zdroje - NEIS	Veľké zdroje ¹	6,020	5,406	4,966	4,936	5,139	5,283
		Stredné zdroje ¹	1,979	1,764	1,554	1,474	1,404	1,348
		Malé zdroje ²	26,821	26,921	27,083	26,214	28,507	28,745
	Mobilné zdroje	Cestná doprava	3,074	2,791	2,470	2,745	2,682	2,737
		Ostatná doprava	0,353	0,325	0,295	0,384	0,329	0,320
Spolu			38,247	37,207	36,368	35,753	38,061	38,433
SO ₂	Stacionárne zdroje - NEIS	Veľké zdroje ¹	64,974	64,059	59,739	64,798	64,321	54,235
		Stredné zdroje ¹	1,598	1,246	0,991	0,906	0,839	0,894
		Malé zdroje ²	3,735	3,844	3,116	3,424	3,102	3,169
	Mobilné zdroje	Cestná doprava	0,204	0,210	0,194	0,211	0,204	0,2092
		Ostatná doprava	0,047	0,045	0,041	0,054	0,017	0,0161
Spolu			70,558	69,404	64,081	69,393	68,483	58,523
NO _x	Stacionárne zdroje - NEIS	Veľké zdroje ¹	35,762	34,488	31,333	31,466	31,199	27,465
		Stredné zdroje ¹	3,542	3,575	3,389	3,485	3,716	3,978
		Malé zdroje ²	7,819	7,979	7,990	8,076	8,215	8,241
	Mobilné zdroje	Cestná doprava	43,838	43,249	37,638	40,510	37,773	37,087
		Ostatná doprava	4,654	4,568	3,854	5,058	4,327	4,219
Spolu			95,615	93,859	88,204	88,595	85,011	80,990
CO	Stacionárne zdroje - NEIS	Veľké zdroje ¹	141,062	136,530	106,635	125,475	136,615	131,712
		Stredné zdroje ¹	5,330	4,518	4,104	4,446	4,680	4,913
		Malé zdroje ²	37,018	37,367	36,181	35,953	37,710	38,172
	Mobilné zdroje	Cestná doprava	59,244	65,068	59,568	53,489	46,880	45,079
		Ostatná doprava	1,533	1,446	1,360	1,542	1,339	1,342
Spolu			244,187	244,929	207,848	220,905	227,224	221,218

1. podľa vyhlášky MPŽPaRR SR č. 356/2010 Z. z.

2. podľa vyhlášky MŽP SR č. 144/2000 Z. z. (2001–2003), podľa vyhlášky MŽP SR č. 53/2004 Z. z. (2004–2009), podľa vyhlášky MPŽPaRR SR č. 362/2010 Z. z. (od 2010) Emisie z cestnej a ostatnej dopravy stanovené k 31.1.2013, emisie z ostatných sektorov stanovené k 25.11.2013

Zdroj: SHMÚ

Napriek pretrvávajúcemu trendu poklesu emisií znečisťujúcich látok došlo v roku 2013 opätovne k prekročeniu limitných hodnôt vybraných znečisťujúcich látok v ovzduší (NO_x, PM₁₀, PM_{2,5}) stanovených na zabezpečenie ochrany zdravia ľudí na viacerých monitorovacích staniciach. Limitné hodnoty znečisťujúcich látok v ovzduší stanovené na ochranu vegetácie (SO₂, NO_x) neboli prekročené. Prekročenie bolo zaznamenané v prípade prízemného ozónu.

Masívne zníženie národných emisií prekursorov ozónu za posledné roky neprineslo zníženie koncentrácií prízemného ozónu na území SR. Niektoré charakteristiky koncentrácií prízemného ozónu v roku 2013 zotrvali na relatívne vysokej úrovni z predchádzajúcich rokov.

Celkový atmosférický ozón bol pod dlhodobým priemerom s odchýlkou 1 % pod týmto priemerom, poklesla celková suma denných dávok ultrafialového erytémového žiarenia.

SR plní záväzky vyplývajúce z medzinárodných dokumentov v ochrane ozónovej vrstvy. Nevyrába žiadne látky poškodzujúce ozónovú vrstvu Zeme. Celá spotreba týchto látok je zabezpečená z dovozu. Tieto importované látky sa používajú predovšetkým v chladivách a v detekčných plynách, rozpúšťadlách a čistiacich prostriedkoch.

Vývoj spotreby látok poškodzujúcich ozónovú vrstvu (tony)

Skupina látok	1986/1989 [#]	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
AI - freóny	1 710,5	0,996	0,81	0,533	0,758	0,29	0,43	0,46	0,34	0,49	0,19	0,067	0,0016
AII - halóny	8,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BI* - freóny	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BII* - CCl ₄	91	0,01	0,009	0,047	0,258	0,045	0	0,016	0,099	0,119	0,039	0,072	-
BIII* - 1,1,1 trichlórétán	200,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CI*	49,7	71,5	52,91	38,64	48,76	43,94	41,32	34,35	31,12	0,578	-	0,496	0,057
CII - HBFC22B1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E** - CH ₃ Br	10,0	0,48	0,48	0,48	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spolu	2 019,5	72,986	54,21	39,7	49,78	44,28	41,75	34,83	31,56	1,187	1,229	0,635	0,0586

východisková spotreba

* východiskový rok 1989** východiskový rok 1991

Poznámka 1: V roku 2001-2004 bolo dovezených 0,48 tony metylbromidu pre Slovakofarmu ako surovina pri výrobe liečiv, čo sa nezapočítava podľa platnej metodiky do spotreby.

Poznámka 2: Spotreba látok skupiny CI v roku 2010 a v rokoch 2012 a 2013 predstavuje dovoz regenerovaného R22. Od 1. januára 2010 sa v zmysle nariadenia č. 1005/2009/ES smú uvádzať na trh a používať len recyklované alebo regenerované látky na údržbu a servis zariadení; dovoz, uvedenie na trh a použitie čistých látok skupiny CI je zakázané.

Zdroj: MŽP SR

Spotreba kontrolovaných látok poškodzujúcich ozónovú vrstvu Zeme v roku 2013 podľa ich využitia (tony)

Použitie	Skupina látok	
	AI	CI
Chladivá		0,057
Detekčné plyny, rozpúšťadlá, čistiace prostriedky	0,0016	

Zdroj: MŽP SR

Od 1. januára 2010 sa uplatňuje nariadenie EP a Rady č. 1 005/2009/ES o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu. V súvislosti s uplatňovaním tohto nariadenia bol v roku 2012 prijatý nový zákon č. 321/2012 Z.z. o ochrane ozónovej vrstvy Zeme a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Celkové antropogénne emisie skleníkových plynov za rok 2012 predstavovali 42 710 200 ton (vyjadrené ako CO₂ ekvivalenty).

V porovnaní s rokom 1990 celkové emisie klesli o 41,7 %, medziročne poklesli o 4,7 % (oproti roku 2011). Po poklese v roku 2009 v dôsledku hospodárskej krízy je trend celkových antropogénnych emisií za roky 2010 a 2011 relatívne stabilný a v roku 2012 bol zaznamenaný ďalší pokles.

Agregované antropogénne emisie skleníkových plynov v CO₂ ekvivalentoch (mil. t)

Rok	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Net CO ₂	52,72	31,24	33,75	31,34	32,76	33,77	37,25	34,21	32,80	34,41	30,28	31,81	30,99	27,11	
CO ₂ *	61,81	41,03	43,31	41,11	41,96	42,30	41,90	41,52	39,72	40,37	36,52	37,43	37,23	35,24	
CH ₄ *	4,82	4,26	4,30	4,93	4,76	4,62	4,48	4,48	4,40	4,42	4,24	4,11	4,15	4,19	
CH ₄	4,81	4,24	4,29	4,92	4,74	4,61	4,36	4,46	4,38	4,40	4,22	4,09	4,12	4,18	
N ₂ O*	6,40	3,60	3,78	3,75	3,80	3,82	3,78	4,05	3,98	3,86	3,54	3,42	2,88	2,81	
N ₂ O	6,34	3,57	3,75	3,73	3,78	3,80	3,76	4,03	3,96	3,84	3,53	3,40	2,86	2,80	
HFCs	F- plyny	NA,NO	0,08	0,10	0,13	0,15	0,18	0,21	0,25	0,28	0,34	0,38	0,42	0,44	0,45
PFCs		0,27	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0,02	0,04	0,02	0,04	0,02	0,02	0,02	0,02
SF ₆		0,00	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Spolu s net CO ₂	64,22	39,19	41,96	40,18	41,50	42,43	45,66	43,04	41,50	43,08	38,48	39,80	38,49	34,61	
Spolu*	73,23	48,95	51,48	49,92	50,67	50,93	50,26	50,32	48,40	49,00	44,69	45,38	44,70	42,71	

Emisie stanovené k 15.04.2014

V tabuľke sú prepočítané roky 1990-2011

* Emisie bez započítania záchyto v sektore LULUCF (Land use-Land use change and forestry)

NA = Neaplikovateľné, NO = Nevyskytuje sa

Zdroj: SHMÚ

Po výraznom znížení emisií po roku 1990, v dôsledku zníženia ekonomickej výkonnosti, sa SR podarilo udržať trend poklesu uhlíkovej náročnosti aj po roku 1997, teda v období oživenia hospodárskeho rastu. Zatiaľ sa darilo udržať tzv. decoupling, teda pomalší rast emisií v porovnaní s dynamikou rastu HDP.

Uznesením vlády SR č. 148/2014 bola prijatá Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, ktorej cieľom bolo priniesť čo najširšiu informáciu o súčasných adaptačných procesoch SR a na základe ich analýzy navrhnúť rámcový koordinačný mechanizmus, ktorý by mal pomôcť pri ich zefektívnení a tiež zvýšiť celkovú informovanosť o tejto problematike.

SR pristúpila k medzinárodným dohovorom v oblasti ochrany ovzdušia, ozónovej vrstvy a klímy a plní záväzky, ktoré jej z nich vyplývajú.

Od roku 2001 dochádza k poklesu energetickej náročnosti, ktorá do roku 2012 klesla o 47 %. SR prijala národný cieľ zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie na hrubej konečnej energetickej spotrebe do roku 2020 na 14 % v porovnaní s rokom 2005 so 6,7 % podielom.

V roku 2012 podiel energie z OZE na hrubej konečnej spotrebe energie medziročne klesol (1,7 %) a dosiahol hodnotu 11,7 %. 20,5 % vyrobenej elektrickej energie z OZE. Najviac elektriny bolo vyrobenej vo vodných elektrárňach (77,5 %). V posledných troch rokoch došlo k nárastu výroby elektriny v solárnych elektrárňach, podiel takto vyrobenej elektriny v roku 2012 predstavoval 15,8 %. Podiel biomasy na výrobe elektriny bol 6,6 % a cca 0,1 % pripadlo na veternú energiu.

Podiel energie z OZE pri výrobe tepla a chladu bol v roku 2012 10,5 % s dominantným podielom využitia biomasy (93,8 %).

Strategickým dokumentom, ktorý definuje hlavné ciele a priority energetického sektora do roku 2035 s dlhodobým časovým výhľadom do roku 2050 je nová Energetická politika (aktualizovaná politika z roku 2006, schválená 5.11.2014 na základe uznesenia vlády SR č. 548/2014). Jej cieľom je prispieť k trvalo udržateľnému rastu národného hospodárstva a konkurencieschopnosti prostredníctvom zabezpečenia dlhodobu udržateľnej slovenskej energetiky.

K naplneniu priorít Energetickej politiky boli schválené a v praxi zavedené ďalšie dokumenty:

Uznesením vlády SR č. 732 z 15. októbra 2008 bola schválená Stratégia energetickej bezpečnosti SR do roku 2030. Cieľom tejto stratégie je dosiahnuť konkurencieschopnú energetiku, zabezpečujúcu bezpečnú, spoľahlivú a efektívnu dodávku všetkých foriem energie za prijateľné ceny s prihliadnutím na ochranu odberateľa, ochranu

životného prostredia, trvalo udržateľný rozvoj, bezpečnosť zásobovania a technickú bezpečnosť. Prijaté boli nasledovné súvisiace právne predpisy:

- Zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike v platnom znení s účinnosťou od 1.9.2012. Tento zákon upravuje podmienky na podnikanie v energetike, prístup na trh, práva a povinnosti účastníkov trhu v energetike, opatrenia zamerané na zabezpečenie bezpečnosti dodávky elektriny a plynu a fungovanie vnútorného trhu s elektrinou a vnútorného trhu s plynom, práva a povinnosti osôb, ktorých práva a povinnosti môžu byť dotknuté účastníkmi trhu v energetike, výkon štátnej správy v energetike a výkon štátneho dozoru a kontroly nad podnikaním v energetike
- Zákon č. 100/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike v znení neskorších predpisov
- Vyhláška MH SR č. 269/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zásadách prepočtu objemových jednotiek množstva na energiu a podmienky, za ktorých sa vykonáva určenie objemu plynu a spaľovacieho tepla objemového
- Vyhláška MH SR č. 270/2012 Z. z. o odbornej spôsobilosti na podnikanie v energetike
- Vyhláška MH SR č. 271/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o rozsahu technických podmienok prístupu a pripojenia do sústavy a siete a pravidiel prevádzkovania sústavy a siete
- Vyhláška MH SR č. 416/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o postupe pri uplatňovaní obmedzujúcich opatrení pri stave núdze a o opatreniach zameraných na odstránenie stavu núdze v elektroenergetike a podrobnosti o postupe pri vyhlasovaní krízovej situácie a jej úrovne, o vyhlasovaní obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pre jednotlivé kategórie odberateľov plynu, o opatreniach zameraných na odstránenie krízovej situácie a o spôsobe určenia obmedzujúcich opatrení v plynárenstve a opatrení zameraných na odstránenie krízovej situácie

Energetická efektívnosť:

Koncepcia energetickej efektívnosti SR (uznesenie vlády SR č. 576/2007), ktorá predstavuje strategický rámec energetickej efektívnosti v SR na obdobie do roku 2016. Vykonávacími nástrojmi koncepcie sú tri trojročné akčné plány energetickej efektívnosti. Tretí Akčný plán energetickej efektívnosti na roky 2014 – 2016 s výhľadom do roku 2020 (uznesenie vlády SR č. 350/2014) určuje strategické ciele a priority, definuje energeticky úsporné opatrenia, stanovuje postupné kroky k dosiahnutiu cieľa a potrebu monitorovania.

Koncepcia energetickej hospodárnosti budov do roku 2010 s výhľadom do roku 2020 (uznesenie vlády SR č. 384/2008), ktorej hlavným zámerom je vytvoriť podmienky na postupné zlepšovanie energetickej hospodárnosti budov SR cez stanovenie cieľov, priorít a systémových krokov a ich napĺňanie stanovením úsporných a motivačných opatrení, programov a úloh, čo by malo prispieť k dosiahnutiu výrazného využitia existujúceho potenciálu možných úspor energie.

Aktualizácia koncepcie energetickej hospodárnosti budov do roku 2010 s výhľadom do roku 2020 (uznesenie vlády SR č. 336/2012). Koncepcia sa sústredila na prevzatie všetkých nových úloh v oblasti energetickej hospodárnosti budov, ktoré v pôvodnej koncepcii neboli obsiahnuté (požiadavky Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ o energetickej hospodárnosti budov z 19. mája 2010). Na základe východísk stanovuje, ktoré úlohy majú byť prevzaté a stanovené v právnych predpisoch a ktoré majú byť pokryté inými normami.

Súvisiace právne predpisy:

- Zákon č. 529/2010 Z. z. o environmentálnom navrhovaní a používaní výrobkov (zákon o ekodizajne)
- Zákon č. 182/2011 Z. z. o štítkovaní energeticky významných výrobkov
- Zákon č. 314/2012 Z. z. z 18.10.2012 o pravidelnej kontrole vykurovacích systémov a klimatizačných systémov a o zmene zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 321/2014 o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- Zákon č. 300/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 321/2014 o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov,

- Vyhláška MH SR č. 282/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú technické požiadavky na tepelnú izoláciu rozvodov tepla a teplej vody
- Vyhláška MH SR č. 337/2012 Z.z., ktorou sa ustanovuje energetická účinnosť premeny energie pri prevádzke, rekonštrukcii a budovaní zariadenia na výrobu elektriny a zariadenia na výrobu tepla
- Vyhláška MH SR č. 358/2013 Z.z., ktorou sa ustanovuje postup a podmienky v oblasti zavádzania a prevádzky inteligentných meracích systémov v elektroenergetike
- Vyhláška MŽP SR č. 465/2013Z.z., o technických požiadavkách na elektrické zariadenia a elektronické zariadenia
- Vyhláška MŽP SR č. 196/2014 Z.z. ktorou sa mení vyhláška MŽP SR č. 465/2013 Z. z. o technických požiadavkách na elektrické zariadenia a elektronické zariadenia

Obnoviteľné zdroje energie:

Uznesením vlády č. 383/2007 bola schválená Stratégia vyššieho využitia obnoviteľných zdrojov energie SR (OZE). Na jej základe MH SR realizuje opatrenia uvedené v stratégii OZE:

- Zákon č. 309/2009 o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon prešiel niekoľkými novelami (v r. 2010, 2011, 2012 a 2013). Novela, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2014 priniesla primárne doplnenie rozsahu zákona o malé zdroje na výrobu z elektriny z OZE s celkovým inštalovaným výkonom do 10 kW, čím sa výrazne zjednodušil proces pripojenia malého zdroja do 10 kW pre domácnosti, ktoré si vyrobenou elektrinou pokrývajú veľkú časť svojej spotreby energie. Touto novelou sa zároveň zrušuje nariadenie vlády SR č. 246/2006 Z. z. o minimálnom množstve pohonných látok vyrobených z obnoviteľných zdrojov v motorových benzínoch a motorovej naftě uvádzaných na trh Slovenskej republiky v znení neskorších nariadení.
- Vyhláška MH SR č. 373/2011 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č.309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby
- Vyhláška MH SR č. 372 z októbra 2011, ktorou sa ustanovuje spôsob výpočtu ročnej výroby tepla pri výrobe elektriny spaľovaním bioplynu získaného anaeróbnou fermentáciou
- Vyhláška MH SR č. 373/2011 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č.309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby

MH SR vypracovalo Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov, ktorý bol schválený uznesením vlády č. 677/2010. Plán stanovil národné ciele pre podiel energie z obnoviteľných zdrojov spotrebovanej v sektoroch doprava, výroba elektriny a v sektore výroby tepla a chladu v roku 2020, trajektórie očakávaného rastu využívania OZE v jednotlivých sektoroch v rokoch 2010 – 2020, opatrenia na dosiahnutie cieľov, systémy podpory ako aj celkový očakávaný príspevok opatrení jednotlivých technológií výroby energie z OZE a v oblasti účinnosti a úspory energie k dosiahnutiu záväzných cieľov.

Koncepcia rozvoja výroby elektriny z malých obnoviteľných zdrojov energie v SR (uznesenie vlády č. 347/2013), ktorá obsahuje ucelený prístup k legislatívnej aj novej finančnej podpore rozvoja malých zdrojov energie, určených najmä na pokrytie vlastnej spotreby domácností bez negatívneho vplyvu na stabilitu distribučných sústav a s efektom finančných úspor pre prevádzkovateľov malých zdrojov aj pre distribučné spoločnosti. Podporné mechanizmy sú aplikovateľné na všetky druhy obnoviteľných zdrojov s inštalovaným výkonom do 10 kW vhodné pre domácnosti, čiže fotovoltaické panely a malé veterné turbíny, fototermálne kolektory, tepelné čerpadlá a kotly na vykurovanie biomasou.

Koncepcia využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do roku 2030 (uznesenie vlády č. 178/2011), ktorej cieľom je zmapovať súčasný stav využívania hydroenergetického potenciálu vodných tokov, zistiť potenciálne environmentálne prípustné možnosti jeho ďalšieho využitia a vytvoriť podkladový materiál pre jeho ďalší rozvoj.

Vláda SR schválila uznesením č. 223/2013 dokument „Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR“ (ďalej len Cyklostratégia). Cyklostratégia obsahuje spolu 30 opatrení zameraných na rozvoj cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR, a to vrátane opatrení na podporu trvalo udržateľnej mobility v sídlach. Zabezpečením financovania implementácie opatrení sa zaoberá návrh Trvalého finančného mechanizmu na implementáciu Cyklostratégie, ktorý bol schválený vládou SR v roku 2014.

MDVaRR SR v roku 2013 vypracovalo dokument Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020 s 56 opatreniami na podporu uvedených módov dopravy. Trvalá udržateľnosť regionálnej a mestskej mobility je jedným zo základných cieľov stratégie, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 311/2014.

MH SR v auguste 2012 schválilo materiál „Zhodnotenie možností smerovania a podmienok rozvoja priemyselnej výroby v SR po roku 2013“, ktorý je východiskom pri zabezpečovaní podpory regionálneho rozvoja, zvyšovaní povedomia o najdôležitejších potrebách priemyslu, umožňuje stimulovať smerovanie budúceho vývoja slovenského priemyslu. Cieľom materiálu bolo predloženie východísk pre spracovanie programového dokumentu podpory priemyselného rozvoja na úrovni republiky, pozostávajúci z cieľových opatrení a intervencií zameraných na stimuláciu rozvoja.

MŠVVaŠ SR v spolupráci s MH SR spracovalo Stratégiu výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky (RIS3). RIS3 bola schválená uznesením vlády SR č. 665/2013. RIS3 je kľúčovým dokumentom, zameraným na udržateľný hospodársky rast a zvýšenie zamestnanosti na Slovensku prostredníctvom cielenej podpory výskumu a inovácií a dosiahnutia kritickej masy v jednotlivých strategických prioritách pri súčasnom zohľadnení regionálnych špecifik.

MH SR v zmysle uznesenia vlády SR č. 665/2013 pripravuje spolu s MŠVVaŠ SR prvý Akčný plán implementácie RIS3, ktorého úlohou je určiť úlohy, kľúčové priority a opatrenia podmieňujúce úspešnú implementáciu vládou SR schválenej RIS3.

Dňa 23. 4. 2014 vláda schválila Návrh Akčného plánu pre konkurencieschopný a udržateľný oceliarsky priemysel na Slovensku. Cieľom materiálu bolo analyzovať možnosti podpory pre konkurencieschopný oceliarsky priemysel, prispieť k zachovaniu konkurenčnej schopnosti a udržateľnosti oceliarskeho sektora a stanoviť reálne a dosiahnuteľné ciele v tejto oblasti, pretože ide o jeden z kľúčových pilierov priemyselnej výroby SR, ktorá je základným ťažňom hospodárskeho rozvoja SR.

V kontexte opatrení schválených v RIS3, ako aj opatrení OP Výskum a inovácie (a jeho synergiami s Integrovaným regionálnym OP), vypracovalo MH SR v spolupráci s MK SR Stratégiu rozvoja kreatívneho priemyslu v SR, ktorá rámcovo mapuje kultúrne a kreatívne sektory a taktiež príbuzné oblasti z hľadiska ich ekonomického potenciálu a navrhuje priority a opatrenia, ktoré reagujú na hlavné nedostatky vyplývajúce z nedostatočnej cielenej podpory napomáhajúcej rozvoju kultúrnych a kreatívnych odvetví. Materiál schválila vláda SR uznesením č. 32/2015.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledný rozhodovací subjekt je NR SR a vláda SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MŽP SR, MH SR a MDVaRR SR. Spolupracujúce subjekty sú orgány štátnej správy - MZ SR, MPA RV SR, MF SR, MO SR

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

NR SR – zákony, vláda SR - programy, MŽP SR - ochrana ovzdušia , všeobecná zodpovednosť,

ostatné rezorty zodpovedajú za implementáciu právnych predpisov a programov v rámci ich pôsobnosti

MDVaRR – ústredný orgán štátnej správy v oblasti dopravy, MH SR – ústredný orgán štátnej správy v oblasti energetiky, teplárenstva a plynárenstva ako aj priemyslu, MF SR - zodpovedá za dotačnú politiku verejnej osobnej dopravy (cestnej, železničnej a MHD)

ÚCD Bratislava – gestor metodického usmerňovania a kontroly staníc emisnej kontroly (SEK).

STK, SEK zabezpečujú výkon kontrol technického stavu a dodržiavania emisných limitov cestných motorových vozidiel v prevádzke

3. Hlavné skupiny:

vláda SR, NR SR, rezorty, mimovládne organizácie, výrobné podniky, občianske združenia, samosprávy, asociácie, Výskumný ústav dopravný, Slovenský hydrometeorologický ústav, Slovenská inovačná a energetická agentúra, výskumné ústavy, SAV, vysoké školy

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, Environmentálny fond, súkromné zdroje

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (UNEP, UNECE), OECD, EÚ, Rada Európy, Svetová banka,

KAPITOLA 10

INTEGROVANÝ PRÍSTUP K PLÁNOVANIU A HOSPDÁRENIU SO ZDROJMI KRAJINY

GESTOR: MŽP SR; MH SR; MPaRV SR

V novembri 2014 bola vládou SR schválená nová Energetická politika SR, ktorá umožňuje naplňať o. i. i cieľ hospodárenia so zdrojmi krajiny, vo väčšom využívaní obnoviteľných zdrojov energie (OZE).

Energetická politika SR poskytuje dlhodobý výhľad na smerovanie energetického sektora do roku 2035 s výhľadom do roku 2050. Od roku 2006 bolo vydaných niekoľko zákonov a noviel zákonov, ako aj uznesení vlády a strategických materiálov. Medzi kľúčové legislatívne normy v sledovanom období patria: novely zákona o energetike a regulácii, zákony o národnom jadrovom fonde, energetickej efektívnosti, podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysokoúčinnej kombinovanej výroby a jeho novely.

K naplneniu priorít Energetickej politiky ako aj v rámci plnenia cieľa hospodárenia so zdrojmi krajiny boli vypracované nasledovné dokumenty:

- Konceptia energetickej efektívnosti SR (uznesenie vlády SR č. 576/2007), ktorej hlavným zámerom je dosiahnuť optimalizáciou štátnej ingerencie postupné zníženie energetickej náročnosti, vytvoriť motivačné prostredie na energeticky efektívne správanie sa účastníkov trhu a obyvateľov, ako aj podporiť trvalo udržateľné energetické riešenia. Konceptia predstavuje strategický rámec energetickej efektívnosti v SR na obdobie do roku 2016. Vykonávacími nástrojmi koncepcie sú tri trojročné akčné plány energetickej efektívnosti.
- Tretí Akčný plán energetickej efektívnosti na roky 2014 – 2016 s výhľadom do roku 2020 (uznesenie vlády SR č. 350/2014) určuje strategické ciele a priority, definuje energeticky úsporné opatrenia, stanovuje postupné kroky k dosiahnutiu cieľa a potrebu monitorovania.
- Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov, schválený uznesením vlády SR č. 677/2010, stanovuje národné ciele pre podiel energie z obnoviteľných zdrojov energie spotrebovanej v doprave a v sektore výroby elektriny, tepla a chladu v roku 2020 a špecifikuje opatrenia, ktoré sa majú prijať na dosiahnutie týchto národných celkových cieľov.

Povinnosť uvádzať biopalivá na domáci trh bola pre rok 2013 ustanovená v § 14a ods. 1 písm. a) zákona o 309/2009 Z.z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o OZE), referenčnou hodnotou na úrovni 4%, pričom minimálny obsah biopalív v každom litri jednotlivého druhu pohonných látok je ustanovený v prílohe č. 1 zákona o OZE. V roku 2013 bolo do voľného daňového obehu umiestnených 85,937 PJ motorových palív, z toho biozložky predstavovali 4,6 %.

MH SR energetiky pripravuje novú Surovinovú politiku SR, ktorá spolu s energetickou politikou bude predstavovať dva základné strategické materiály národného hospodárstva. Dokument bude určovať základné ciele v oblasti surovinových zdrojov, potenciál domácich surovinových zdrojov, štruktúru importu a exportu surovín a podiel druhotných surovín na celkovej spotrebe. Budú tam definované legislatívne, ekonomické nástroje pre zabezpečenie surovinovej sebestačnosti republiky. V súčasnosti je v SR platná Aktualizácia surovinovej politiky SR pre oblasť nerastných surovín, schválená vládou SR uznesením č. 722/2004.

Aktualizácia analýzy fungovania štátnej podpory baníctva bola prerokovaná vo vláde SR 5.9. 2012 na základe uznesenia vlády SR č. 587/2011. Materiál uvádza opatrenia na zefektívnenie fungovania podpory baníctva v nadväznosti na nový systém obchodovania s CO₂ emisiami od roku 2013 a s predĺžením životnosti elektrární v Novákoch po roku 2015 v súvislosti s novou environmentálnou legislatívou o priemyselných emisiách.

Rezort pôdohospodárstva zabezpečuje ochranu poľnohospodárskych pôd a lesných ekosystémov uplatňovaním ustanovení zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č.

245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, najmä pri ochrane najkvalitnejších poľnohospodárskych pôd pred neodôvodnenými zábermi pre stavebné aktivity a pred vplyvmi degradácie pôdneho profilu (erózia, zhutňovanie,..).

Akčný plán rozvoja pôdohospodárstva SR na roky 2014 – 2020 nadväzujúci na koncepciu rozvoja pôdohospodárstva na roky 2013 – 2020 bol schválený uznesením vlády SR č. 33/2014. Špecifikuje efektívny komplex nástrojov a opatrení na zastavenie úbytku poľnohospodárskych pôd.

Základným programovým dokumentom, ktorý určuje strategické ciele v oblasti ochrany prírody a krajiny a opatrenia na ich dosiahnutie je koncepcia ochrany prírody a krajiny. Bola spracovaná na obdobie rokov 2006 - 2015 a schválená uznesením vlády SR č. 471/2006.

Medzi definované strategické ciele patrí:

- zachovávať a vytvárať podmienky pre udržanie ekologickej stability krajiny

Na podporu tohto cieľa bol SAŽP realizovaný projekt ukončený v roku 2013, v rámci ktorého bolo aktualizovaných 22 regionálnych územných systémov stability.

SR pristúpila k medzinárodným dokumentom prijatým za účelom starostlivosti o krajinu – Európskemu dohovoru o krajine a k Rámcovému dohovoru o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát a jeho protokolom.

Uznesením vlády SR č. 222/2014 bola schválená Aktualizácia stratégie regionálneho rozvoja SR. Je základným strategickým dokumentom na podporu regionálneho rozvoja na národnej úrovni, ktorého cieľom je určiť komplexný strategický prístup štátu k podpore regionálneho rozvoja na Slovensku do roku 2030. Formuluje ciele, úlohy, priority a rozvojové aktivity v nadväznosti na stratégiu Európa 2020, ktoré bude potrebné realizovať na zabezpečenie politiky udržateľného regionálneho rozvoja v SR, založeného najmä na raste ekonomickej výkonnosti a sociálnej súdržnosti.

MEDZIODVETVOVÉ HEADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacím subjektom sú vláda SR a NR SR. Subjekty zodpovedajúce za problematiku sú MH SR, MPAV SR, MŽP SR, MDVaRR SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MPAV SR – kompetencie v oblasti ochrany poľnohospodárskeho pôdneho fondu a lesného pôdneho fondu, MH SR – ústredný orgán štátnej správy pre energetiku, ťažbu a úpravu tuhých palív, ťažbu ropy a zemného plynu, ťažbu rudných a nerudných surovín a vyhľadávanie a prieskum rádioaktívnych surovín a ich ťažbu, ochranu a využívanie nerastných surovín vrátane hlavného dozoru nad ochranou a využívaním ložísk nerastov, MŽP SR – ústredný orgán štátnej správy pre ochranu prírody a krajiny, MDVaRR SR – koordinácia politik mestského a regionálneho rozvoja

3. Hlavné skupiny:

vláda SR, NR SR, ústredné orgány štátnej správy a ich podriadené organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému, EÚ, OECD

KAPITOLA 11

BOJ PROTI ODLESŇOVANIU

GESTOR: MPA RV SR; MO SR

Lesy plnia viac funkcií súčasne, ktoré sú členené na mimoprodukčné a produkčné funkcie. V rámci mimoprodukčných funkcií lesov ide o ekologické funkcie (pôdoochranná, vodohospodárska, klimatická) a spoločenské (najmä zdravotná, kultúrna, rekreačná, prírodoochranná a vodoochranná). Z hľadiska využívania funkcií sa členia na kategórie lesov: Hospodárske - H, Ochranné - O, Osobitného určenia - U.

Zastúpenie lesov na Slovensku podľa kategórií lesa v roku 2013

Kategória lesov	Výmera porastovej pôdy	
	ha	%
Hospodárske	1 382 804	71,22
Ochranné	332 501	17,13
Osobitného určenia	226 216	11,65
Spolu	1 941 521	100

Zdroj: MPA RV SR

Obnova lesa celkom v roku 2013 dosiahla 17 205 ha a oproti roku 2012 klesla o 4,7 %. Podiel prirodzenej obnovy z celkovej obnovy lesa, ktorý v roku 2013 dosiahol 37,94 %, je za posledné roky na približne rovnakej úrovni. Prečistky boli v roku 2013 vykonané na 115,57 % plánovaného rozsahu. Výchovné ťažby sa v roku 2013 realizovali na 67,8 % plánovanej plochy.

Vývoj obnovy lesných porastov

Ukazovateľ	Skutočnosť v roku							
	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Obnova lesa spolu, ha	13 960	15 561	15 402	15 700	13 980	18 055	19 011	17 205
Z toho umelá obnova, ha	8 866	9 256	9 985	9 143	8 520	10 923	11 964	10 678
Prírodná obnova %	36,4	40,5	35,2	41,8	39,06	39,50	37,07	37,94

Zdroj: NLC-ÚLZI; Súhrnné informácie o stave lesov SR, 2014

V sledovanom období (1999 – 2013) bolo evidovaných 5 829 lesných požiarov s celkovou zhorenou plochou 8 642 ha. Pri lesných požiaroch sa zranilo 34 osôb a usmrtených bolo 9 osôb. Priama škoda bola vyčíslená na viac ako 24 mil. eur.

Z dlhodobého hľadiska zo spektra príčin lesných požiarov sa ako dominantné prejavila kategória verejnosť (53 %). Tieto požiare sú zapríčinené najmä nedbanlivosťou, turistami, deťmi do 15 rokov, zakladaním ohňov v prírode. Druhou najpočetnejšou príčinou je vypaľovanie trávy na poľnohospodárskych pozemkoch (25 %). Pomerne vysoký podiel – až 8 % pripadá na neobjasnené príčiny.

V roku 2013 bolo v SR evidovaných 233 lesných požiarov s celkovou zhorenou plochou 270 ha a vyčíslenou škodou 270 230 eur. Oproti predchádzajúcemu roku (517 požiarov) došlo k poklesu požiarov. Pri lesných požiaroch nebola usmrtená žiadna osoba. Zranená bola 1 osoba.

Najvýznamnejším zdrojom tržieb a výnosov v lesnom hospodárstve (LH) je predaj dreva, ktorý v roku 2013 tvoril 81,70 % z celkových tržieb a výnosov v LH. Výraznejšie sa táto skutočnosť prejavuje u nešťátnych subjektov, kde predaj dreva v roku 2013 tvoril 88,39 % tržieb. Drevo je základnou surovinou v drevospracujúcom priemysle a zabezpečuje tak zamestnanosť, tržby a výnosy aj v tomto odvetví.

V roku 2013 dodali subjekty obhospodarujúce lesy na Slovensku na domáci trh 7 610,6 tis. m³ dreva (vrátane vlastnej spotreby). V porovnaní s rokom 2012 boli dodávky dreva na domáci trh nižšie - o 261,8 tis. m³. Dodávky listnatého dreva na tuzemský trh boli vyššie o 145,7 tis. m³, pričom dodávky ihličnatého dreva sa

znižili o 407,9 tis. m³. V súčasnosti je zníženie dodávok surového dreva spôsobené poklesom ťažby dreva najmä ihličnatej hmoty.

V roku 2013 sa celkovo vyviezlo 3 122 tis. m³ surového dreva. V prípade ihličnatých sortimentov surového dreva prevládali v exportných dodávkach výrezy I. až III. triedy akosti (46,3 % celkového exportu). V prípade listnatých sortimentov surového dreva prevládali v dodávkach na export sortiment palivové drevo (14,7 % celkového exportu) a IV. a V. trieda akosti (14,6 % celkového exportu). Priemerné speňaženie sortimentov vyváženého surového dreva bolo približne 68,50 eur/m³ pri ihličnatých, resp. 51,30 eur/m³ pri listnatých sortimentoch.

Na Slovensko sa doviezlo 922 tis. m³ surového dreva, čo je o 50 tis. m³ menej ako v roku 2012. Najviac sa doviezlo listnaté drevo IV. a V. triedy akosti v objeme 549 tis. m³, listnaté výrezy I. až III. triedy akosti 105 tis. m³ a palivové drevo 123 tis. m³.

Pri porovnaní vývozu a dovozu dreva treba poukázať na skutočnosť, že zo Slovenska sa vyváža v prevažnej miere drevo vyšších kvalitatívnych tried a dováža sa drevo nižšej kvality, čo v konečnom dôsledku má negatívny vplyv na lesnícko-drevársky sektor.

Drevná biomasa z lesných, nelesných pozemkov a zvyšky po mechanickom a chemickom spracovaní dreva sú v podmienkach Slovenska spolu s vodnou energiou najvýznamnejším obnoviteľným zdrojom energie (OZE).

Využitelný potenciál biomasy v SR má viac ako 61 % podiel na celkovom využitelnom potenciáli OZE. V prípade dreva ide o surovinu, ktorej kvalita a rozmery nevyhovujú iným formám priemyselného spracovania alebo je takéto spracovanie ekonomicky nevýhodné.

Lesné hospodárstvo je v súčasnosti najväčším dodávateľom dreva používaného na výrobu energií na slovenský trh. Dodávky sa uskutočňujú vo forme palivového dreva a štiepok. Drevospracujúce podniky využívajú väčšinu zvyškov po spracovaní dreva na krytie vlastnej energetickej spotreby a na trh dodávajú prebytky vo forme štiepok, polien a v menšej miere peliet a brikiet. Ďalším významným zdrojom drevnej biomasy pre domáci trh sú nelesné pozemky, najmä dlhodobo nevyužívané poľnohospodárske pozemky.

V posledných rokoch došlo k rýchlemu rastu domáceho dopytu po palivovej drevnej biomase z dôvodu rastu cien fosílnych palív, sprísňovaniu emisných limitov, priaznivých výkupných cien elektriny vyrábanej z OZE a podpore investícií v tejto oblasti. V roku 2013 sa dopyt po energetickom dreve stabilizoval, čo bolo spôsobené zmenami v podporných opatreniach a tiež excentricitou lokalizácie vybudovaných energetických zdrojov. V roku 2013 sa na území SR spotrebovalo 3,9 mil. ton energetického dreva. Ide o celkovú spotrebu drevných palív v odvetviach spracovania dreva, energetiky, ostatného priemyslu a v bytovo-komunálnej sfére. Zo zdrojov dreva na lesných pozemkoch sa spotrebovalo 1 440 tis. ton, z toho 820 tis. ton palivového a iného dreva a 620 tis. ton štiepok resp. dreva z ktorého boli štiepky následne vyrobené.

Celkový ročný využitelný potenciál lesnej palivovej biomasy je v súčasnosti 2,91 mil. ton a je využívaný na 49 %. Veľká časť suroviny používanej na energetické účely najmä z neštátnych lesov je v kvalite vlákniňového dreva. Dôvodom sú relatívne nízke ceny vlákniňového dreva, horšia ekonomická dostupnosť využitelného potenciálu dreva na lesných pozemkoch (nedostatočná prístupnosť, nevhodné ťažbové technológie) a tiež problémy so spracovaním listnatej guľatiny v SR.

Pre trvalo udržateľné pokrytie vzrastajúceho dopytu po energetickom dreve z domácich zdrojov na lesných pozemkoch v budúcom období je potrebné zlepšiť ekonomickú dostupnosť dreva na lesných pozemkoch, zosúladiť štruktúru produkcie sortimentov, najmä listnatého dreva s vývojom domáceho dopytu.

V roku 2013 dodávky lesnej palivovej biomasy tvorili 1,8 % celkovej spotreby prvotných energetických zdrojov SR. Dodávky lesných palivových štiepok tvorili približne 30 % ročnej spotreby drevných palív v elektrárňach, teplárňach a malých kotolniach na území SR.

V produkcii lesných palivových štiepok vrátane prípravy suroviny, štiepkovania, dopravy, manipulácie a obchodu bolo zamestnaných cca 1 500 pracovníkov. Ide takmer výlučne o súkromné spoločnosti.

Prehľad vývoja množstva dendromasy na energetické využitie

Rok	Lesné štiepky		Palivové drevo a iné		Spolu	
	tis. t	TJ	tis. t	TJ	tis. t	TJ

1990	2	19	368	3 496	370	3 515
2000	5	48	471	4 475	476	4 523
2005	120	1 140	640	6 080	760	7 220
2009	220	2 090	695	6 602	915	8 692
2010	250	2 375	695	6 602	945	8 977
2011	270	2 565	700	6 650	970	9 215
2012	530	5 035	780	7 410	1 310	12 445
2013	620	5 890	820	7 790	1 440	13 680

Zdroj: NLC – LVÚ Zvolen

V lesnom hospodárstve sa do praxe priebežne zavádzajú nové realizačné projekty, ktoré sú svojím obsahom zamerané na riešenie aktuálnych problémov v lesníckej praxi, ale aj na racionalizáciu vybraných činností v lesnom hospodárstve. Obsah, štruktúra a tematické zameranie projektov sú koncipované tak, aby tvorili relatívne samostatné podsystemy Informačného systému lesného hospodárstva so vzájomnými internými aj externými informačnými väzbami v národnom aj medzinárodnom kontexte. Realizačné výstupy sú zdrojom nových, alebo modifikovaných informácií o lesoch SR, ktoré významnou mierou zvyšujú informačný potenciál informačnej banky Informačného systému lesného hospodárstva.

MEDZIODVETVOVÉ HEADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacie subjekty sú vláda SR a NR SR. Subjekt zodpovedajúci za problematiku je MPaRV SR a MO SR. Spolupracujúce subjekty sú všetky ústredné orgány štátnej správy a ich podriadené organizácie

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MPaRV SR – kompetencie v oblasti lesného hospodárstva, okresné úrady – pozemkové a lesné odbory, MO SR – lesy v správe vojenských obvodov, Vojenské lesy a majetky, š.p., Štátne lesy TANAPu, Lesy SR, š.p.

3. Hlavné skupiny:

vláda SR, NR SR, všetky ústredné orgány štátnej správy a ich podriadené organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (FAO), EÚ, EK, OECD, atď.

KAPITOLA 12

STAROSTLIVOSŤ O NESTABILNÉ EKOSYSTÉMY: BOJ S DEZERTIFIKÁCIOU A SUCHOM

GESTOR: MPaRV SR; MŽP SR

Výmera lesných pozemkov v SR v roku 2013 bola 2 013 419 ha, z toho porastovej pôdy 1 941 521 ha. Lesnatosť dosiahla 41 %. Vysporiadanie vlastníckych vzťahov k lesným pozemkom podľa reštitučných zákonov nebolo ukončené. Ide predovšetkým o lesné pozemky drobných individuálnych vlastníkov, resp. podielových spoluvlastníkov, ktoré v teréne nie je možné jednoznačne identifikovať.

Výmera lesných pozemkov a porastovej pôdy

	1990	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Lesné pozemky (tis. ha)	1 976,5	1 998,0	2 006,2	2 009,2	2 010,8	2 011,5	2 012,4	2 013,4
Porastová pôda spolu (tis. ha)	1 921,7	1 921,4	1 931,6	1 937,6	1 938,9	1 940,1	1 940,3	1 941,5

Zdroj: MPaRV SR

Starostlivosťou o ekosystémy v meniacich sa klimatických podmienkach sa v roku 2013 zaoberali projekty „Inovácie pestovateľských systémov v udržateľnej rastlinnej výrobe v meniacich sa podmienkach prostredia“, „Genetické zlepšovanie hospodárskych vlastností významných plodín“ a projekt „Biologická diverzita pšenice a jej šľachtenie pre globálne zmeny a využitie v ekologickom poľnohospodárstve“. Projekty riešili, resp. riešia (NPPC-VÚRV) niektoré aspekty spojené s dezertifikáciou pôd v podmienkach SR, resp. výskumu odolnosti a rezistencie poľných plodín voči abiotickým stresom, vrátane sucha a tvorby nových genetických zdrojov a nových biologických materiálov vybraných poľných plodín odolnejších voči suchu (tvorba nových biologických materiálov pšenice letnej, ozimného tritikale, ovsu siateho a maku odolnejších voči suchu je i jednou z priorit šľachtenia uvedených plodín na Výskumno-šľachtiteľských stanicích VÚRV).

Výskum bol zameraný najmä na riešenie problematiky pestovateľských technológií poľných plodín a ich optimalizácie s cieľom zabrániť ďalšej degradácii a vysušovaniu pôdy, najmä pôdných vlastností, ktoré majú priamy dopad na úrodnosť pôdy a následnú redukciu rastlinnej produkcie. Súčasťou projektu je aj už 14 rokov prevádzkovaný dlhodobý stacionárny pokus s rôznymi spôsobmi obrábania pôdy, v ktorom sa sledujú 4 technológie - popri klasicko konvenčnej i 3 redukované, resp. pôdoochranné (minimalizačná, nastielacia a bezorbová). Vplyv týchto technológií sa sleduje nielen z pohľadu produkčného potenciálu na pestované plodiny (v rámci osevného postupu ozimná pšenica - kukurica na zrno - jarný jačmeň - sója fazuľová), ale sledujú sa aj parametre pôdných vlastností a vybrané parametre vplyvajúce na ochranu agroenvironmentu súvisiace so zavádzaním redukovaných a pôdoochranných technológií. Súčasťou projektu je i etapa zaoberajúca sa vplyvom superabsorbentu na vzhádzanie poľnohospodárskych plodín v podmienkach nedostatku vlhky.

V súlade so štatútom Dohovoru OSN v boji proti dezertifikácii (UNCDD) sa SR hlási k režimu rozvinutého a súčasne ovplyvneného štátu, čo znamená, že je povinná riešiť vlastné problémy s vysušovaním a degradáciou pôdy a krajiny a súčasne sa zaväzuje vytvárať podmienky pre odbornú, prípadne finančnú pomoc iným ovplyvneným štátom. SR pristúpila k UNCDD 7. 1. 2002. V súčasnosti (vplyvom faktorov počasia) dochádza na území Slovenska k extrémnemu vysušovaniu pôdy. Zvyšuje sa dynamika veternej a vodnej erózie a znižuje sa sorpčná schopnosť a úrodnosť pôdy. Vysúšaním hrozí riziko zmeny flóry vlhkomilných a mezofilných typov trávnych porastov a strate vzácnych druhov v suchomilných trávnych porastoch. Pracovisko Výskumného ústavu trávnych porastov a horského poľnohospodárstva NPPC (NPPC – VÚTPHP) Banská Bystrica sa predmetnou problematikou v roku 2013 zaoberá v rámci riešenia rezortného projektu výskumu a vývoja Udržateľné a efektívne systémy hospodárenia na trávnych porastoch, ktorý sa venuje aj racionálnemu obhospodarovaniu poľnohospodárskej pôdy s dôrazom na zachovanie jej kvalitatívnych parametrov. Racionálne obhospodarovanie trávnych porastov súčasne podporí aj mimoprodukčné funkcie trávnych porastov. Úlohou výskumu je aj zisťovanie vplyvu vodného deficitu na hydro-fyzikálne a chemické vlastnosti pôdy a na kvalitu krmiva z biotopov trávnych porastov a technologické systémy zatravnovania erózne ohrozených pôd v meniacich sa podmienkach vo vzťahu k ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu.

NPPC-VÚPOP ako národný kontaktný bod UNCCD pre SR má trvalý cieľ napĺňať vo svojich výskumných úlohách požiadavky vyplývajúce aj z členstva SR v UNCCD a síce prispievať k dosiahnutiu trvalo udržateľného rozvoja v postihnutých oblastiach najmä s ohľadom na zlepšenie produktivity pôdy, obnovu či udržanie, prípadne zvýšenie jej úrodnosti a vypracovávanie postupov pre trvalo udržateľné hospodárenie s pôdou. NPPC – VÚPOP v roku 2005 vypracoval AKČNÝ PROGRAM PRE DOHOVOR OSN O BOJI PROTI DEZERTIFIKÁCI. V súčasnosti sa pripravuje nová verzia tohto akčného programu v súlade s 10 ročným strategickým plánom UNCCD a podľa smerníc na jeho zosúladenie s dohovorom. V roku 2014 v piatom reportovacom období, NPPC – VÚPOP vypracoval dve národné správy pre reporting UNCCD: Report from Slovakia as affected country party a Report from Slovakia as developed country party a vypracoval Informačný dotazník pre prípravu Regionálneho akčného programu Strednej a Východnej Európy pre udržateľnú krajinu a manažment rizík zo sucha.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MPaRV SR. Spolupracujúcim subjektom je MŽP SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MP SR - poľnohospodárstvo, lesníctvo, MŽP SR súvisiace otázky so zmenou klímy, prípravou a prijímaním adaptačných a zmierňovacích opatrení.

3. Hlavné skupiny:

rezorty, vedecko-výskumná základňa, odborné organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (FAO), EÚ, atď.

KAPITOLA 13

STAROSTLIVOSŤ O NESTABILNÉ EKOSYSTÉMY: TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ V POHORIACH

GESTOR: MPaRV, MŽP SR

Vietor a podkôrny hmyz sú dlhodobo najvýznamnejšími činiteľmi poškodzujúcimi zdravotný stav lesov. Početnosť podkôrneho hmyzu kulminovala v roku 2009 (3,2 mil. m³), od roku 2009 je evidovaný každoročný pokles až na súčasných 1,48 mil. m³ v roku 2013. K hlavným opatreniam ochrany pred podkôrnym hmyzom patrilo včasné spracovanie napadnutej a atraktívnej hmoty. Na kontrolu a obranu porastov pred podkôrnym hmyzom sa v roku 2013 využilo aj 45 tis. feromónových lapačov (oproti roku 2012 nárast o 10 tis. kusov) a 13,9 tis. klasických lapákov (nárast o 800 kusov). Drevná hmota napadnutá podkôrnym hmyzom bola asanovaná odkôrňovaním alebo chemicky, insekticidmi. V integrovanej ochrane lesa boli aplikované aj biologické prípravky na báze entomopatogénnej huby *Beauveria bassiana*. Na kalamitných plochách, najmä v Nízkych Tatrách bola ochrana sadeníc pred tvrdoňom smrekovým zabezpečovaná aj modernou technológiou, mechanickou ochranou kmeňov voskom, ktorú možno využiť aj vo vyšších stupňoch ochrany prírody. Týmto spôsobom bolo ošetrených približne 100 tis. kusov sadeníc.

Z hľadiska ekologickej rovnováhy k vážnym problémom ochrany lesa patrí poškodenie jaseňov hubou *Chalara fraxinea*. Z 30 tis. ha výmery predpokladáme napadnutie až 20 tis. ha. Huba zvyčajne stromy oslabí, ostatné činitele (podkôrny hmyz na jaseňoch) strom usmrtia. Ochrana spočíva v ponechávaní stromov bez príznakov poškodenia v poraste ako spôsob šľachtenia druhu.

V roku 2013 prebiehal aj monitoring invázneho háďátka borovicového *Bursaphelenchus xylophilus* a jeho vektorov vrzúnikov z rodu *Monochamus*. V našich lesoch jeho výskyt nebol potvrdený.

V roku 2013 bol na 114 ha porastovej plochy zaznamenaný zvýšený výskyt škodcu mnišky veľkohlavej, presahujúci kritické hodnoty. Škodca bol v roku 2013 zaznamenaný na celkovej výmere 11 442 hektárov.

Lesnícka ochrannárska služba od roku 2011 zisťuje zvýšený výskyt škôd spôsobených škodcami koreňov a kmeňov sadeníc a mladých stromov smreka do 5 rokov od výsadby. Pôvodcami poškodenia sú tvrdoň smrekový *Hyllobius abietis* a lykokaz sadenicový *Hylastes cunicularius*. Ide o výsadby po kalamitách spôsobených veternou kalamitou z 19.11.2004, ako aj následných veterných kalamitách a kalamitách podkôrneho hmyzu v takto rozvrátených porastoch. Poškodené sú oblasti najmä v Nízkych Tatrách predovšetkým z liptovskej strany. Predpokladá sa pretrvávanie problému ešte najbližších 10 -15 rokov.

Pohoria sú dôležitým zdrojom vody, energie, biologickej diverzity a zároveň sú veľmi citlivé na porušenie ekologickej rovnováhy. Lesné hospodárstvo by sa v praxi malo zamerať na zachovanie a zlepšenie biologickej rôznorodosti a produktivity lesných ekosystémov.

Riešenie rezortného projektu VaV „Udržateľné a efektívne systémy hospodárenia na trávnych porastoch“ pracoviskami NPPC sa venuje trvalej udržateľnosti trávnych ekosystémov. Vplyv rôznych spôsobov obhospodarovania trávnych porastov má za následok viditeľné zmeny, pričom ako jeden z faktorov, ovplyvňujúcich krmovinnosť uplatnenie revitalizovaných opustených porastov, sa javí aj vplyv minerálneho hnojenia. Z hľadiska udržania druhej diverzity rastlín a tiež znižovania vstupov do poľnohospodárskej výroby možno odporučiť využívanie porastov minimálne jednou kosbou. Minimálnou pratotechnikou je možné udržať trávne porasty v relatívne nezmenenom stave (vzhľadom na kvalitu a výživnú hodnotu krmiva), čím je možné

ušetriť náklady na ich revitalizáciu. Minimálne vstupy a rôzna úroveň prateľníky je predpokladom zachovania a udržania biodiverzity. V roku 2013 sa riešil aj projekt v rámci štruktúrálých fondov EÚ „*Manuál prateľníky pre raticovú zver a priaznivý stav životných podmienok Tetřova hľňneho vo vysokohorských oblastiach*“, ktorého hlavným výstupom je metodický postup pre prateľnícké obhospodarovanie vysokohorských trávnych porastov pre potreby raticovej zveri a pre priaznivý stav životných podmienok ohrozeného druhu tetřova hľňneho.

Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020 bola schválená vládou SR dňa 8. januára 2014 uznesením č. 12/2014. Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020 dopľňa a aktualizuje Národnú stratégiu ochrany biodiverzity na Slovensku, jej cieľom je vytvoriť politický rámec pre zastavenie trendu straty biodiverzity a urýchliť prechod SR ako členskej krajiny EÚ na „zelenú“ ekonomiku, ktorá dokáže účinnejšie využívať prírodné zdroje v zmysle stratégie Európa 2020 a reflektuje všetky koncepcie, stratégie, plány a programy schválené a platné v SR, ktoré majú akýkoľvek vzťah k ochrane a využívaniu biodiverzity. Akčný plán pre implementáciu opatrení vyplývajúcich z Aktualizovanej národnej stratégie ochrany biodiverzity do roku 2020 (ďalej len „akčný plán“) obsahuje spolu 167 úloh, ktoré prispievajú k plneniu 6 cieľov, resp. 33 opatrení uvedenej národnej stratégie. Súčasťou sú aj opatrenia podporujúce udržateľný rozvoj v pohoriach, posilnenie ekosystémových služieb, podporu aktivít v oblasti vhodných poľnohospodárskych aktivít v horských oblastiach a podobne.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MPaRV SR. Spolupracujúcim subjektom je MŽP SR, MDVaRR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MP SR - poľnohospodárstvo, lesníctvo, rozvoj vidieka, MŽP SR súvisiace otázky so zmenou klímy, ochranou prírody a krajiny, MDVaRR súvisiace otázky s koordináciou regionálneho rozvoja.

3. Hlavné skupiny:

rezorty, vedecko-výskumná základňa, odborné organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (FAO, UNECE, UNEP), EÚ, atď.

KAPITOLA 14

ODPORA TRVALO UDRŽATELNÉHO ROZVOJA POĽNOHOSPODÁRSTVA A VIDIEKA

GESTOR: MPaRV SR; MH SR

Koncepcia rozvoja pôdohospodárstva na roky 2013 – 2020 bola schválená uznesením vlády SR č. 357/2013. Vychádza prioritne zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a programového vyhlásenia vlády SR na roky 2012 – 2016. Zámerom tejto koncepcie je podporovať efektívnosť využívania zdrojov v záujme inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu poľnohospodárstva a vidieckych oblastí. Nadväzne bol schválený Akčný plán rozvoja pôdohospodárstva SR na roky 2014 – 2020 uznesením vlády SR č. 33/2014. Špecifikuje efektívny komplex nástrojov a opatrení na:

- zastavenie úbytku poľnohospodárskych pôd;
- zvýšenie podielu vlastníctva pôdy na celkových aktívach poľnohospodárskych subjektov;
- zastavenie ďalšieho prepadu poľnohospodárskej produkcie;
- rast hrubej živočíšnej produkcie a produkcie špeciálnej rastlinnej výroby;
- zvýšenie konkurencieschopnosti slovenského poľnohospodárstva najmä v chove ošípaných, hydiny a hovädzieho dobytky a v ovocinárstve a zeleninárstve;

- optimalizáciu fungovania trhu s pôdou;
- zlepšenie spolupráce poľnohospodárskych podnikov pri nákupe vstupov a marketingu svojich produktov;
- efektívnejšie rozdeľovanie finančných prostriedkov v rámci dotačných titulov;
- zvýšenie miery reprodukcie pracovných síl a uskutočnenie potrebnej generačnej obmeny;
- zvýšenie zamestnanosti v sektore poľnohospodárstva na priemernú úroveň EÚ;
- zvýšenie produktivity práce v poľnohospodárstve na úroveň cca 70 – 80 % priemeru EÚ;
- zvýšenie úrovne diverzifikácie poľnohospodárskej produkcie a nepoľnohospodárskych aktivít farmárov;
- zvýšenie majetkového prepojenia prvovýroby s potravinárskym priemyslom;
- aktiváciu dopytu po špecifických tovaroch a službách v poľnohospodárstve a potravinárstve; a
- udržateľné obhospodarovanie lesov.

Programovým dokumentom na čerpanie finančných prostriedkov z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) je Program rozvoja vidieka.

Medzi priority Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 (PRV 2007-2013) patrila podpora modernizácie, inovácie a efektivity poľnohospodárskych, potravinárskych a lesníckych podnikov, udržanie a ochrana environmentálnych hodnôt krajiny, uchovanie kultúrneho dedičstva, vytváranie pracovných príležitostí, zvyšovanie odbornosti vidieckeho obyvateľstva a zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach.

SR sa rozprestiera na rozlohe 49 036 km². V roku 2012 bolo v SR 5 424 322 obyvateľov. Počet trvalo bývajúcich obyvateľov SR sa zvyšuje, ale stále pomalším tempom. V roku 2012 trvalo bývalo vo vidieckych oblastiach 50,4 %, v prechodných oblastiach 38,4 % a v mestských oblastiach 11,2 % obyvateľstva.

Vypracovaný bol návrh nového Programu rozvoja vidieka SR na roky 2014-2020, ktorého prioritami je podpora prenosu znalostí a inovácií v poľnohospodárstve, lesníctve a vidieckych oblastiach, zvýšenie životaschopnosti a konkurencieschopnosti všetkých typov poľnohospodárstva, podpora inovačných poľnohospodárskych technológií a udržateľného obhospodarovania lesa. PRV SR je zameraný aj na podporu efektívnosti zdrojov a prechodu na nízkouhlíkové a klíme odolné poľnohospodárstvo, lesníctvo a potravinárstvo.

V rámci PRV 2007-2013, opatrenie 1.6. odborné vzdelávanie a informačné aktivity v roku 2013 boli realizované NPPC-VÚŽV vzdelávacie projekty 160TT1001329 „Životné podmienky hovädzieho dobytku mliekových plemien a chov dojčiacich kráv“ (42 absolventov), 160TT1001328 „Chov hospodárskych zvierat v marginálnych oblastiach“ (publikácia). Ďalej sa realizuje vzdelávanie na základe Nariadenia vlády SR č. 31/2011 Z. z. 160NR0900912 „Vzdelávanie asistentov veterinárnych lekárov pre stabilizáciu stavov včelstiev“ (51 absolventov v roku 2013).

Zaškolenie ošetrovateľov ošípaných pre výkon funkcie ošetrovateľov ošípaných, podľa Nariadenia vlády 935/2002 Z. z. § 4, ods. 1 (20 absolventov v roku 2013).

Školenie klasifikátorov jatočných tiel hospodárskych zvierat 48 absolventov v roku 2013.

V oblasti ochrany včelstiev pri aplikácii POR na porasty sa NPPC-VÚŽV Nitra - Ústav včelárstva podieľa aj na vzdelávaní chovateľov včiel - asistentov úradných veterinárnych lekárov (AUVL), ktorí v praxi, v im pridelenom rajóne spolupracujú s pestovateľmi a vzájomne sa informujú o stanovištiach včelstiev, o pestovaných plodinách a ich chemickej ochrane. V roku 2013 bolo vyškolených 420 AUVL.

NPPC-VÚRV riešil problematiku pestovateľských technológií poľných plodín v rámci rezortného projektu „Inovácie pestovateľských systémov v udržateľnej rastlinnej výrobe v meniacich sa podmienkach prostredia“, v ktorom sa sledujú aj problematiky, ako vplyv osevných postupov (najmä ich deštrukcia na úrodu a kvalitu dosahovanej produkcie), problematika integrovanej ochrany rastlín, optimalizácia výživy a hnojenia, problematika využívania pôdných pomocných látok, absorbentov a stimulátorov rastu v produkčnom procese rastlín, ekologizácia produkcie, problematika pestovania málo známych rastlín pre ich využitie ako obnoviteľných zdrojov energie, pričom jednotlivé etapy projektu sú stavané tak, aby naplňali ideu zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja poľnohospodárstva a vidieka.

Problematika TUR poľnohospodárstva je na NPPC-VÚRV riešená aj v rámci projektu „Vývoj a inštalácia lyzimetrických zariadení pre racionálne hospodárenie na pôde v udržateľnej rastlinnej výrobe“ riešeného v rámci OP Výskum a vývoj. Riešenie projektu je orientované na zachovanie ekologických a produkčných funkcií pôdy pri rôznych pestovateľských postupoch (pôdna diverzita, hodnotenie kvality pôdy v rôznych agroekosystémoch, zmeny fyzikálnych chemických a biologických vlastností pôdy, vplyv na environment, najmä sledovanie

migrácie dusičnanov v pôdnom prostredí).

V rámci trvalo udržateľného rozvoja poľnohospodárstva a vidieka NPPC-VÚTPHP rieši projekt „Analýza, modelovanie a hodnotenie agroekosystémových služieb“, ktorého hlavným cieľom je vytvorenie systému hodnotenia a ocenenia agroekosystémových služieb pre územie Slovenska. Projekt predstavuje komplexnú analýzu agroekosystémových služieb systému pôda - rastlina, v ktorej je zahrnutá kapacita pôdy a kapacita vegetačného krytu (trávných porastov a plodín na ornej pôde), ako aj ich vzájomné interakcie poskytovať tovary a služby uspokojujúce potreby človeka.

NPPC-VÚPOP rieši úlohu: Agro-environmentálne podpory v rámci PRV a vychádza z princípu finančnej náhrady, ktorá vzniká v dôsledku legislatívnych a iných obmedzení vo výrobnom procese. Ide o obmedzenie intenzity výroby, alebo zachovania jej extenzity a náhrady dodatočných nákladov vyplývajúcich z potreby realizácie aktivít nad rámec bežnej poľnohospodárskej praxe. Účelom výpočtu platieb je preukázať opodstatnenosť platieb a stanoviť výšku náhrad. Druhou úlohou je vymedzenie znevýhodnených oblastí v SR PRV v kontexte navrhovaných kritérií Európskej komisie a stanovenie podmienok a výšky platieb pre územia s prírodnými znevýhodneniami.

V rámci kapitoly 14 Výskumný ústav potravinársky (NPPC-VÚP) v roku 2013 riešil tri vzdelávacie projekty PRV SR 2007-2013,

- Správna hygienická prax a získanie odbornej spôsobilosti pre predaj čerstvého mlieka a produktov z neho „priamo z farmy“ (kód projektu: 160TT1001261, doba riešenia: 03/2010 – 02/2013).
- Správna hygienická prax pre predaj mäsa hospodárskych zvierat „priamo z farmy“ (kód projektu: 160TT1001259, doba riešenia: 03/2010 – 02/2013).
- Správna hygienická prax pre predaj iných živočíšnych produktov (med, vajcia, ...) „priamo z farmy“ (kód projektu: 160TT1001260, doba riešenia: 03/2010 – 02/2013).

Implementáciou opatrenia 3.1 PRV SR 2007-2013 sa prispieva k diverzifikácii smerom k nepoľnohospodárskym aktivitám, rozvoju nepoľnohospodárskych aktivít a zvyšovaniu vidieckej zamestnanosti, a to predovšetkým prostredníctvom:

- rozširovania alternatívnych zdrojov príjmov cestou zriadenia doplnkových výrobných podnikov nepoľnohospodárskeho charakteru,
- tvorby nových a zachovania už existujúcich pracovných miest.

Implementáciou opatrenia 3.3 PRV SR 2007-2013 sa prispieva k skvalitneniu a podpore ľudského potenciálu ako základnej podmienky pre zlepšenie kvality života na vidieku, a to najmä prostredníctvom:

- vytvárania predpokladov pre dosiahnutie čo najväčšieho prínosu a pridanej hodnoty,
- poskytovania potrebných vedomostí, zručností a informácií pre zlepšenie komunikácie a propagácie na vidieku, poradenstvo v oblasti celoživotného vzdelávania, využívanie informačných a komunikačných technológií, trvalú udržateľnosť životného prostredia, manažment podnikov a pod.

Ochrana a využívanie poľnohospodárskej pôdy je upravená zákonom č. 220/2004 Z.z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Tento zákon ustanovuje

- ochranu vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a poľnohospodárskeho využívania,
- ochranu environmentálnych funkcií poľnohospodárskej pôdy, ktoré sú: produkcia biomasy, filtrácia, neutralizácia a premena látok v prírode, udržiavanie ekologického a genetického potenciálu živých organizmov v prírode,
- ochranu výmery poľnohospodárskej pôdy pred neoprávnenými zábermi na nepoľnohospodárske použitie,
- postup pri zmene druhu pozemku a postup pri odňatí poľnohospodárskej pôdy na nepoľnohospodársky účel.

Celková výmera SR predstavuje 4 903 531 ha. V roku 2013 podiel poľnohospodárskej pôdy predstavoval 49 % z celkovej výmery pôdy, podiel lesných pozemkov 41,1 % a nepoľnohospodárskych a nelesných pozemkov 9,9 %.

Antropogénny tlak na využívanie pôdy na iné účely ako na plnenie jej primárnych produkčných a environmentálnych funkcií spôsobuje jej pozvoľný úbytok. Vývoj pôdneho fondu v SR bol v roku 2013 poznačený ďalším ubúdaním poľnohospodárskej a ornej pôdy.

Vývoj kontaminácie pôd po roku 1990 je veľmi pozvoľný, bez výrazných zmien. Pôdy, ktoré boli kontaminované v minulosti, sú kontaminované aj v súčasnosti. Avšak takmer 99 % poľnohospodárskeho pôdneho fondu je hygienicky vyhovujúca. Zostávajúca časť kontaminovanej pôdy je viazaná prevažne na oblasti priemyselnej činnosti a na oblasti vplyvu tzv. geochemických anomálií – horské a podhorské oblasti.

Pri sledovaných rizikových prvkoch (As, Cd, Co, Cr, Cu, Hg, Ni, Pb, Zn) v poľnohospodárskych pôdach došlo síce v niektorých prípadoch k prekročeniu zákonom stanovených limitov, ale väčšina z posudzovaných vzoriek zaznamenala ich podlimitné hodnoty.

Vodnou eróziou v roku 2013 bolo na území SR ohrozených približne 39,2 % a vetrovou eróziou približne 5,5 % celkovej výmery poľnohospodárskych pôd.

Z dlhodobého hľadiska, porovnaním výmery na konci 1. a 4. monitorovacieho cyklu (odberové roky 1993 a 2007) klesla výmera pôd ovplyvnených vodnou eróziou o 169 780 ha a vetrovou o 21 854 ha.

Environmentálna záťaž je definovaná ako znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu.

V rokoch 2006-2008 bola vykonaná Systematická identifikácia environmentálnych záťaží vrátane hodnotenia ich rizikovosti a vybudovaný bol Informačný systém environmentálnych záťaží. Environmentálna záťaž je definovaná ako znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu.

Vypracované boli Regionálne štúdie dopadov environmentálnych záťaží na životné prostredie (2010). Prijatá bola novela geologického zákona, ktorá definovala environmentálnu záťaž a pravdepodobnú environmentálnu záťaž (ako stav územia, kde sa dôvodne predpokladá prítomnosť environmentálnej záťaže). Vypracovaný a vládou schválený bol Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (2010), Prijatý bol zákon o „environmentálnych záťažiaci“ č. 409/2011, ktorý stanovil podmienky pre systémové riešenie problematiky.

Z Operačného programu Životné prostredie 2007-2013 sú financované projekty na monitoring a prieskum environmentálnych záťaží a spracovanie rizikových analýz, sanáciu najrizikovejších environmentálnych záťaží, dobudovanie Informačného systému environmentálnych záťaží, výchovu, vzdelávanie a osvetu ako podporu riešenia environmentálnych záťaží. Informačný systém environmentálnych záťaží ku koncu roka 2013 obsahoval 902 pravdepodobných environmentálnych záťaží, 277 environmentálnych záťaží a 753 sanovaných a rekultivovaných lokalít.

V roku 2012 vypracovalo MPaRV SR Národný akčný plán na dosiahnutie trvaloudržateľného používania pesticídov. Obsahuje najmä kvalitatívne a kvantitatívne ciele, opatrenia na zníženie zdravotných a environmentálnych rizik a vplyvov používania prípravkov na ochranu rastlín na zdravie ľudí a životné prostredie, podporu vývoja a zavádzania integrovanej ochrany proti škodlivým organizmom a alternatívnych prístupov alebo techník využívaných v ochrane rastlín.

Spotreba pesticídov v roku 2013 stúpila o 181,4 ton oproti roku 2012. Spolu sa aplikovalo 4 136,3 t prípravkov na ochranu rastlín, z toho 2 399,5 t herbicídov, 790,8 t fungicídov, 272,8 t insekticídov a 673,1 t ostatných prípravkov.

Spotreba priemyselných hnojív v roku 2013 predstavovala 95,6 kg čistých živín (č. ž.) na hektár poľnohospodárskej pôdy.

V roku 2012 došlo v sektore pôdohospodárstva medziročne k poklesu spotreby tepla, elektriny a plyných palív. Naopak žiadny, prípadne mierny nárast spotreby bol medziročne zaznamenaný v spotrebe tuhých a kvapalných palív.

Spotreba vybraných druhov palív, tepla a elektriny v pôdohospodárstve (TJ)

Palivo	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tuhé palivá	133	131	82	65	55	58	45	33	33	22	22
Kvapalné palivá	2 665	2 987	3 250	3 423	3 000	2 874	3 001	2 703	2 839	2 835	2 836
Plyné palivá	1 869	1 316	1 781	1 670	1 263	1 137	1 257	1 140	1 340	1 617	1 338
Tepló	312	323	203	201	189	231	226	187	164	141	44

Elektrina	1 850	1 796	1 530	1 411	1 325	1 278	1 195	1 152	1 030	1 080	1 026
-----------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Zdroj: ŠÚ SR

V roku 2013 odbery povrchových vôd pre závlahy dosiahli hodnotu 13,952 mil.m³, čo predstavovalo pokles o 23,08 % oproti minulému roku. Objem podzemnej vody využívanej v poľnohospodárstve v roku 2013 oproti roku 2012 klesol o 7,9 l.s⁻¹.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MPaRV SR. Spolupracujúcim subjektom je MŽP SR, MDVaRR SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MPaRV SR - poľnohospodárstvo, lesníctvo, rozvoj vidieka, ochrana poľnohospodárskej pôdy, MŽP SR – environmentálne záťaže, ochrana ovzdušia, klímy, vôd a vodné hospodárstvo, ochrana prírody a krajiny, MDVaRR SR – regionálny rozvoj, Národná sieť rozvoja vidieka, odborné komory, Agentúra pre rozvoj vidieka, Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum

3. Hlavné skupiny:

rezorty, vedecko-výskumná základňa, odborné organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (FAO), EÚ, OECD atď.

KAPITOLA 15

ZACHOVANIE BIOLOGICKEJ RÔZNORODOSTI

GESTOR: MŽP SR; MPaRV SR

V roku 2014 došlo k zmene legislatívneho prostredia ochrany prírody a krajiny. Novelami zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov došlo k rozšíreniu ekonomických nástrojov (náhrady za obmedzenia obhospodarovania pre vlastníkov chránených území), k finančnej náhrade bola doplnená možnosť zámeny pozemkov, kúpa, nájom a zmluvná ochrana, upravili sa regulácie nepôvodných a invázných druhov rastlín a živočíchov, upravil sa proces vyhlasovania chránených území, vrátane prechodu kompetencie vyhlasovať chránené územia z orgánov ochrany prírody na vládu SR, boli odstránené niektoré nedostatky doterajšieho vnútroštátneho právneho predpisu z hľadiska uplatňovania smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín a smernice EP a Rady 2009/147/ES o ochrane voľne žijúceho vtáctva a bola aktualizovaná problematika ochrany drevín.

V novele vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny, boli premietnuté zmeny dokumentácie ochrany prírody, ale tiež do prílohy č. 2 bol doplnený Zoznam invázných druhov živočíchov a spôsoby ich odstraňovania.

Boli schválené tiež viaceré strategické dokumenty. Z nich najdôležitejšia je Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020 (uznesenie vlády SR č. 12/2014) a akčný plán na implementáciu jej opatrení (uznesenie vlády SR č. 442/2014). Stratégia reflektuje medzinárodné záväzky SR vyplývajúce najmä z Dohovoru OSN o biologickej diverzite, ako i záväzky, ktoré prijala EÚ v nadväznosti na 10. zasadnutie

Konferencie zmluvných strán tohto dohovoru (Nagoja, Japonsko, október 2010). Obsahuje 9 cieľov a je rozšírená o oblasť zelenej infraštruktúry, ekosystémových služieb či invázií druhov, reflektuje politiky ochrany biodiverzity na úrovni EÚ a vo zvýšenej miere sa venuje zaradeniu ochrany biodiverzity a starostlivosti o chránené územia medzi priority pri plánovaní nástrojov financovania z európskych fondov. Akčný plán obsahuje 167 úloh na naplnenie 6 cieľov, resp. 33 opatrení uvedenej národnej stratégie.

V rámci problematiky CITES bol v decembri 2013 vládou SR schválený Národný akčný plán SR 2014 – 2019 na presadzovanie uplatňovania nariadenia Rady (ES) č. 338/97 o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a rastlín reguláciou obchodu s nimi. MŽP SR v roku 2013 vydalo 204 povolení na dovoz/vývoz/opätovný vývoz (najmä pre papagáje a poľovnícke trofeje), 572 výnimiek zo zákazov komerčných činností (najmä pre papagáje, dravce, sovy a korytnačky) a 5 súhlasov na premiestnenie exemplárov. Zaznamenané bolo zadržanie a prepadnutie v prospech štátu 4 zásielok rohov (celkovo 8 rohov) nosorožca tuponosého južného (*Ceratotherium simum simum*). Išlo o prvé odhalenie nelegálneho dovozu tohto druhu do SR.

V roku 2013 bol orgánom štátnej odbornej kontroly (Národné lesnícke centrum) vykonaný dozor nad produkciou lesného reprodukčného materiálu (LRM) a jeho uvádzaním na trh u 124 subjektov vykonávajúcich činnosti s LRM a u 29 obhospodarovateľov lesa. V špecializovanom semenárskom laboratóriu boli vykonávané kontroly kvality osiva – stanovenie klíčivosti 112 oddielov, stanovenie čistoty 149 oddielov, stanovenie životnosti 68 oddielov a stanovenie vlhkosti 6 oddielov.

Najrozšírenejším zdrojom LRM na Slovensku sú uznané lesné porasty. Ich výmera v jednotlivých rokoch mierne kolíše a odzrkadľuje potreby správcov zdrojov. Oproti roku 2012 bol zaznamenaný mierny pokles výmery pri drevine smrek obyčajný, borovica lesná a buk lesný. Počet a výmera ostatných uznaných zdrojov LRM sú približne rovnaké aké boli v roku 2012.

Na zachovanie genetických zdrojov lesných drevín je na území SR k 31.12.2013 zriadených 130 génových základní s celkovou výmerou 26 072 ha.

Súčasná právna úprava problematiky LRM vytvára vhodné podmienky na zabezpečenie dostatočného počtu uznaných zdrojov LRM pre všetky hlavné dreviny na Slovensku.

Lesné semenárstvo - Zberová sezóna 2012/2013 sa prejavila strednou úrodou pre všetky naše hlavné hospodárske dreviny. Naďalej pretrváva nedostatok osiva pri drevinách buk lesný v 6. lesnom vegetačnom stupni, dub v 1. lesnom vegetačnom stupni a smrek obyčajný v 6. a 7. lesnom vegetačnom stupni. Semená lesných drevín sa spracovávajú a uskladňujú v prevažnej miere v Odštepnom závode Semenoles Liptovský Hrádok.

Výmera lesných škôlok, ako aj výmera produkčných plôch je stabilizovaná. V celkovej produkcii sadbového materiálu bol zaznamenaný mierny pokles.

V roku 2013 Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum - Výskumný ústav živočíšnej výroby (NPPC-VÚŽV) aktívne prispieval k plneniu cieľov Dohovoru o biologickej diverzite a súvisiacej Stratégie spoločenstva pre biodiverzitu, ktorá zahŕňa program opatrení na uchovávanie biodiverzity a ochranu genetických zdrojov v poľnohospodárstve, aktivitami súvisiacimi s ochranou živočíšnych genetických zdrojov (ŽGZ) hospodárskych zvierat v rámci SR, FAO aj OECD.

Pokračovalo riešenie projektu výskumu a vývoja RPVV 3 „Výskumné postupy pre zachovanie biodiverzity“, ktorý sa zaoberá alternatívnymi biotechnologickými postupmi pre uchovanie ŽGZ a podporou biodiverzity agrárnej krajiny. K tomu boli vypracované podklady, ktoré boli poskytnuté MPA RV SR pre implementáciu programu Greening.

V rámci Národného programu ochrany genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo v SR na roky 2010-2014 (NPOGZR) bola v roku 2013 na Národnom poľnohospodárskom a potravinárskom centre - Výskumný ústav rastlinnej výroby (NPPC-VÚRV) riešená úloha odbornej pomoci pre MPA RV SR „Prevádzka Génovej banky Slovenskej republiky“ (GB SR), lokalizovanej v Piešťanoch, v ktorej je dlhodobo uchovávaných viac ako 21 tisíc vzoriek semien GZR. Riešenie vychádzalo zo základných úloh uložených v Dohovore o biologickej diverzite, v Svetovom pláne akcií, v Akčnom pláne pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku pre roky 2003-2010 a najmä v NPOGZR. Významným prínosom pri skvalitňovaní činnosti VÚRV bolo schválenie a financovanie (85 % zo štrukturálnych fondov EÚ - ERDF a 15 % zo ŠR SR) 3 projektov riešených v rámci Operačného programu Výskum a vývoj na roky 2007-2013 cez Agentúru MŠVVaŠ SR pre

štrukturálne fondy EÚ a koordinovaných NPPC-VÚRV - projektov „Transfer, využitie a diseminácia výsledkov výskumu genofondu rastlín pre výživu a poľnohospodárstvo“ (doba riešenia 10/2009 - 03/2014), „Implementácia výskumu GZR a jeho podpora v udržateľnom rozvoji hospodárstva SR“ (doba riešenia 01/2011 - 03/2015) a „Systémová biológia pre ochranu, reprodukciu a využitie rastlinných zdrojov Slovenska“ (doba riešenia 10/2012 - 12/2014).

V rámci „Stratégie 2020“ a s ňou súvisiaceho rozvoja ochrany a trvalo udržateľného využívania biologickej diverzity rieši NPPC-VÚTPHP (Výskumný ústav trávnych porastov a horského poľnohospodárstva) rezortný projekt „Udržateľné a efektívne systémy hospodárenia na trávnych porastoch“, ktorý sa uvedenej problematike venuje vo výskumnej subetape „Možnosti obnovy trávnych porastov z druhovo bohatých lúk“, kde je hlavným cieľom ekologická obnova trávnych porastov a zachovanie biodiverzity trávno-bylinných ekosystémov.

NPPC-VÚP (Výskumný ústav potravinársky) prevádzkuje rezortnú zbierku potravinárskych mikroorganizmov, ktorá je jedinou v rezorte a ktoré pochádzajú zo spolupráce s výrobnou praxou a zo spolupráce s výskumnými inštitúciami. V roku 2013 bolo do zbierky zaradených 48 kmeňov *Listeria monocytogenes* z prostredia potravinárskych výrobní, ďalej dva kmene *Listeria ivanovii*, 1 kmeň *Staphylococcus aureus* a 4 druhy *Lactobacillus* sp. zo zbierky CCM Brno.

V roku 2013 začala ŠOP SR realizovať komplexný terénny monitoring druhov a biotopov európskeho významu (EV) orientovaný na sledovanie stavu 146 druhov živočíchov, 49 druhov rastlín a 66 typov biotopov EV, ktorý pokračoval aj v roku 2014 a pripravil sa tiež komplexný informačný a monitorovací systém biotopov a druhov.

Stav ohrozenosti jednotlivých druhov rastlín a živočíchov je spracovaný podľa aktuálnych červených zoznamov (Baláž, Marhold, Urban, 2001). Stav ohrozenosti mäkkýšov (Šteffek) a rovnokrídlovcov (Gavlas, Krištín) je uvedený podľa aktualizovaných červených zoznamov spracovaných v roku 2005 a stav ohrozenosti rýb (Koščo, Holčík) v roku 2008. V roku 2013 bol spracovaný Červený zoznam vtákov Slovenska (Demko, Krištín, Puchala). V tomto roku pokračovala príprava červených zoznamov ohrozených biotopov, druhov rastlín a živočíchov v celom karpatskom regióne v rámci projektu Integrovaný manažment biologickej a krajinej diverzity pre trvalo udržateľný regionálny rozvoj a ekologickú konektivitu v Karpatoch (BioREGIO Carpathians), financovaného z nadnárodného programu Juhovýchodná Európa.

V súčasnosti platné červené zoznamy rastlín a živočíchov obsahujú v rôznych kategóriách ohrozenosti 3 057 taxónov rastlín, 2 058 taxónov bezstavovcov a 257 taxónov stavovcov.

Ohrozenosť nižších rastlín v SR predstavuje v súčasnosti 17,6 % (vrátane húb), resp. 11,3 % len v prísnejších kategóriách CR, EN a VU. Ohrozenosť vyšších rastlín činí 42,6 %, resp. 30,3 % len v kategóriách CR, EN a VU. Ohrozenosť bezstavovcov v SR predstavuje v súčasnosti okolo 8,5 % (resp. 6,4 % len v rámci prísnejších kategórií CR, EN a VU). Čo sa týka stavovcov, tých je ohrozených až 60,9 % (resp. 23,5 % len v rámci CR, EN a VU kategórií).

Počet štátom chránených taxónov rastlín predstavuje 1 419 taxónov, z toho 823 taxónov sa vyskytuje na Slovensku (cievnatých rastlín – 713, machorastov – 23, vyšších húb – 70, lišajníkov – 17). Počet štátom chránených taxónov živočíchov predstavuje v súčasnosti 813 taxónov na úrovni druhu a poddruhu a 12 taxónov na úrovni rodu.

V roku 2013 neboli predložené na schválenie žiadne spracované programy záchrany. Realizované boli programy záchrany pre 9 druhov rastlín (*Liparis loeselii*, *Tephrosia longifolia* ssp. *Moravica*, *Herminium monorchis*, *Spiranthes spiralis*, *Drosera anglica*, *Radiola linoides*, *Lycopodiella inundata*, *Alkanna tinctoria* a *Colchicum arenaria*) a 3 taxóny živočíchov (*Castor fiber*, *Mustela lutreola*, motýle rodu *Maculinea*).

Z hľadiska záchrany rastlín a živočíchov in situ boli v roku 2013 organizované transfery 9 ohrozených druhov rastlín (resp. 58 jedincov) a transfery a reštitúcie do vhodných biotopov vo voľnej prírode pre 3 taxóny chránených a ohrozených živočíchov (*Amphibia*, *Spermophilus citellus*, netopiere).

V rehabilitačných staniaciach bolo v roku 2013 rehabilitovaných spolu 992 jedincov poranených, alebo inak handicapovaných živočíchov. Späť do voľnej prírody bolo vypustených spolu 387 jedincov. V rámci organizačných útvarov ŠOP SR sa v roku 2013 zabezpečilo stráženie 87 hniezd 6 druhov dravcov a v nich bolo úspešne vyvedených spolu 80 mláďat.

V rámci praktickej starostlivosti o chránené živočíchy sa zabezpečuje na problematických úsekoch komunikácií v čase jarnej migrácie obojživelníkov inštalácia fóliových zábran a následný prenos obojživelníkov, prevažne žiab, cez teleso cesty. Celkovo bolo v roku 2013 prenesených 75 549 kusov obojživelníkov a nainštalovaných bolo 26 750 m zábran.

V roku 2013 bolo spolu zmapovaných 68 lokalít invázných druhov rastlín v chránených územiach alebo ich ochranných pásmach na výmere 1 252,25 ha a 62 lokalít v území s prvým stupňom ochrany na výmere 743,4 ha. Odstraňovanie nepôvodných invázných a invázne sa správajúcich druhov rastlín bolo realizované na 77 lokalitách v chránených územiach na výmere 30,7 ha (ktoré nadväzovalo na opatrenia vykonávané aj v predchádzajúcich rokoch) a mimo CHÚ na 50 lokalitách na výmere 37,6 ha. Týkalo sa 17 druhov nepôvodných a invázných druhov rastlín.

Pre zlepšenie priaznivého stavu biotopov a rastlín boli v roku 2013 realizované manažmentové opatrenia na 89 lokalitách v chránených územiach na ploche 179,3 ha spolu, mimo chránených území na 35 lokalitách (genofondových plochách) na ploche 26,9 ha.

V roku 2013 bola spracovaná druhá správa o stave biotopov a druhov európskeho významu v zmysle článku 17 smernice o biotopoch (za roky 2007 – 2012). Správa hodnotí pre SR stav 195 druhov a 66 typov biotopov európskeho významu. Na základe porovnania stavu druhov a biotopov s hodnotením v roku 2007 môžeme konštatovať, že došlo k zlepšeniu poznatkov, t.j. menej hodnotení vykazuje stav neznámy. Celkový podiel druhov a biotopov s priaznivým hodnotením stavu sa zlepšil, čo je spôsobené najmä spomínaným zlepšením poznatkov. Podiel druhov nachádzajúcich sa v zlom stave sa viac-menej nezmenil, čo nasvedčuje tomu, že potrebné opatrenia na obnovu biotopov alebo populácií druhov, alebo revitalizáciu lokalít na ktorých sa nachádzajú, sú stále aplikované nedostatočne.

V roku 2013 bola spracovaná aj Správa o stave jednotlivých druhov vtákov, v zmysle článku 12 smernice o vtákoch. Hodnotených bolo spolu 243 druhov vtákov. Väčšina druhov v SR má odhadovanú veľkosť populácie menšiu ako 10 000 párov. Vyplýva z toho vysoká zraniteľnosť jednotlivých druhov vtákov, predovšetkým pri populáciách do 2 000 párov, ktorú má približne polovica druhov hniezdiacich v SR. Trend populácie vtákov v SR je u 55 % druhov stabilný alebo stúpajúci, naopak jedna tretina druhov vtákov u nás ubúda. 76 % druhov má stabilný alebo rozširujúci sa areál, čo je vcelku priaznivý výsledok.

Hodnotenie ekosystémových služieb bolo na Slovensku dosiaľ vykonané v NP Slovenský raj (2009), NP Veľká Fatra (2011) a v Tatranskom národnom parku (2012). Čiastkové hodnotenia boli vypracované pre niektoré lesné ekosystémy. V roku 2012 sa začalo s hodnotením v NP Muránska planina. V rámci aktivít MŽP SR s príslušnými inštitúciami bol vypracovaný projekt LIFE+ na ekosystémové účtovníctvo. Jeho súčasťou je aj hodnotenie ekosystémových služieb v NP Poloniny, vrátane dotazníkového prieskumu socioekonomických možností a ekosystémových služieb.

V súvislosti s plnením úloh vyplývajúcich z Dohovoru o biologickej diverzite a zo Stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020 bola zabezpečená spolupráca na príprave metodiky na oceňovanie ekosystémových služieb v chránených územiach SR.

V rámci budovania chránených území ako základného nástroja ochrany a zachovania ekosystémov v roku 2013 nadobudla účinnosť vyhláška MŽP SR o vyhlásení posledného CHVÚ Levočské vrchy a v roku 2014 vyhláška MŽP SR č. 466/2013 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŽP SR č. 440/2008 Z. z., ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Dunajské luhy. Aktualizované boli predpisy o 9 chránených územiach a zrušené boli 3 chránené územia. Proces vyhlasovania ostatných chránených území bol pozastavený z dôvodu už uvedených zmien legislatívy. Vytvorilo sa tým legislatívne prostredie zohľadňujúce nároky vlastníkov, čo je predpokladom nielen pre splnenie cieľov ochrany prírody, ale aj pre dosiahnutie dohody s vlastníkmi a v neposlednom rade pre šetrenie finančných prostriedkov.

Celková výmera národnej sústavy CHÚ sa v roku 2013 nezmenila a činila 1 142 151 ha, čo predstavuje 23,3 % z územia SR. Okrem uvedeného sa na území SR nachádza v rámci budovania európskej sústavy CHÚ NATURA 2000 ešte 41 vyhlásených chránených vtáčích území s celkovou výmerou 1 282 811 ha (26,16 % z výmery SR) a 473 území európskeho významu s výmerou 584 353 ha (11,9 %).

Z medzinárodne chránených území sa na území SR nachádzajú 2 územia, ktoré majú udelený Diplom Rady Európy, 4 územia zaradené do siete biosférických rezervácií (v rámci Programu OSN Človek a biosféra), 2 medzinárodné projekty zapísané do zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO a 14 mokradňových

lokalít zapísaných do Zoznamu mokradí medzinárodného významu (ramsarské lokality), v rámci Dohovoru o mokradiach majúcih medzinárodný význam, najmä ako biotopy vodného vtáctva.

V roku 2013 bol schválený 1 program starostlivosti o chránené územia. Začali sa realizovať 2 projekty z Operačného programu Životné prostredie, ktorých cieľom je vypracovať 131 programov starostlivosti o vybrané chránené územia zo sústavy Natura 2000 a pilotné programy starostlivosti o 3 chránené územia (CHKO, NP). Pokračuje projekt, ktorého cieľom je vypracovanie 34 programov starostlivosti o chránené vtáčie územia.

V oblasti praktickej starostlivosti o osobitne chránené časti prírody a krajiny vykonávali odborné organizácie ochrany prírody regulačné zásahy (prevažne kosenie, mulčovanie a odstraňovanie náletových drevín).

Organizáciami ochrany prírody bolo vypracovaných spolu 8 402 odborných stanovísk pre konania orgánov štátnej správy.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjekty zodpovedajúce za problematiku sú MŽP SR a MPaRV SR. Spolupracujúce sú ostatné subjekty štátnej správy a ich odborné organizácie.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MŽP SR – ústredný orgán štátnej správy pre oblasť ochrany prírody a krajiny, výkonný orgán CITES

MPaRV SR – ústredný orgán štátnej správy v oblasti pôdohospodárstva

Národné lesnícke centrum- dozor nad produkciou lesného reprodukčného materiálu

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – výskumné aktivity v oblasti ochrany genetických zdrojov

Štátna ochrana prírody SR – odborná organizácia v oblasti ochrany prírody a krajiny, vedecký orgán CITES

SIŽP – kontrolná činnosť

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, SAV, výskumné ústavy, vysoké školy

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, OSN, Nórsky finančný mechanizmus, Švajčiarsky finančný mechanizmus, LIFE+

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OECD, EÚ, OSN, sekretariáty medzinárodných dohovorov

KAPITOLA 16

ENVIRONMENTÁLNE VHODNÉ VYUŽÍVANIE BIOTECHNOLÓGIÍ

GESTOR: MPaRV SR; MŽP SR; MZ SR

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav živočíšnej výroby realizoval aktivity súvisiace so zvyšovaním dostupnosti potravín a krmív a hľadaním alternatívnych ekonomicky výhodnejších komodít. Realizovali sa výskumné aktivity súvisiace s náhradou sóje domácimi zdrojmi (najmä hrach). Ako alternatívne krmivo sa testovali sušené liehovarnícke výpalky (DDGS) z kukurice. Výsledky pokusov realizovaných na jelenej, danielej, srnčej a diviacej zveri poukazujú na dobré možnosti využitia DDGS vo výžive raticovej zveri.

Riešený bol projekt Technológie získavania prírodných látok vhodných na výrobu zdravie podporujúcich potravín a biopotravín. Jeho cieľom bolo vytvoriť poznatkovú bázu pre rozvoj inovácií a výroby v oblasti domácej produkcie zdravie podporujúcich potravín a biopotravín so zámerom umožniť a podporiť aj vlastnú, domácu produkciu takýchto potravín. Zároveň identifikovať domáce zdroje biologicky účinných prírodných látok, navrhnúť a s využitím poloprevádzkovej overovacej jednotky overiť postupy ich prípravy a aplikácie do

reálnych potravín, s dôrazom na využitie šetrných postupov, komplexné využitie surovín a možnosť realizácie uzatvorených, k prostrediu priateľských technológií realizovateľných v podmienkach ekologického poľnohospodárstva a výroby potravín.

V rámci riešenia ďalších projektov boli zrealizované experimenty zamerané na optimalizáciu postupu zmrazovania boviných a králičích embryí. Pokračovali experimenty zamerané na vyhodnotenie vplyvu telesnej kondície (BCS) kráv a sezóny na kvalitu oocytov a vývoj embryí in vitro a v experimentoch in vitro boli tiež analyzované efekty prídavkov extraktov zeleného čaju, kurkumínu a resveratrolu na funkcie ovariálnych buniek ošipovaných.

Vypracovaný bol biotechnologický postup „Magnetická separácia živočíšnych buniek pre využitie v biomedicínskej a poľnohospodárskej oblasti“. Výsledky poukazujú na možnosť potenciálneho využitia magnetickej separácie pri zlepšovaní individuálnych reprodukčných vlastností samcov králika domáceho, plemena Novozélandský biely, resp. v prípade potreby využívania konkrétneho samca pre zachovanie chovu, či línie.

V oblasti rastlinnej výroby sa pozornosť venovala najmä na využívanie biotechnológií pri tvorbe nových perspektívnych biologických materiálov (odrôd), vrátane biologických materiálov s geneticky upravenými znakmi hospodárskeho významu a na pestovanie geneticky modifikovaných rastlín.

Prehľad poľných pokusov – zavádzanie do životného prostredia v roku 2013

GMO pokusne pestované v SR v roku 2013			Používateľ	Účel použitia	Obdobie povolenia
Druh	Názov	Špecifikácia			
kukurica	MON89034 x NK603	odolnosť voči druhom radu <i>Lepidoptera</i> , tolerancia k herbicídom s účinnou látkou glyfosát	NPPC (VÚRV)	zavedenie do ŽP	2012-2014
			Monsanto Slovakia	dovoz	
cukrová repa	H7-1	tolerancia k herbicídu s účinnou látkou glyfosát	NPPC (VÚRV) - v spolupráci so spoločnosťou SES VanderHave	zavedenie do ŽP	2013-2015

Zdroj: MŽP SR

V praxi sa používajú lieky, diagnostiká, séra a očkovačie látky vyrobené viacerými druhmi biotechnológií, resp. biotechnologických postupov. Výroba podlieha vydaniu povolenia MZ SR na výrobu liekov a splneniu požiadaviek správnej výrobných praxe v súlade s požiadavkami zákona č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ak sú predmetom farmaceutického, toxikologicko-farmakologického a klinického skúšania liečivá, pomocné látky a lieky, ktoré sú geneticky modifikované organizmy alebo také organizmy obsahujú, vyžaduje sa aj súhlas MŽP SR podľa zákona č. 151/2002 Z. z. o používaní genetických technológií a geneticky modifikovaných organizmov.

Nariadenie EP a Rady (ES) č. 1394/2007 o liekoch na inovatívnu liečbu, ktorým sa mení a dopĺňa smernica 2001/83/ES a nariadenie (ES) č. 726/2004 umožňuje v SR výrobu liekov na báze nových technológií ako je tkanivové inžinierstvo a výrobu nových druhov liekov určených na bunkovú somatickú liečbu a na génovú liečbu.

V nemocničnom prostredí sa na základe zákona č. 489/2008 Z. z. umožňuje individuálna príprava liekov na inovatívnu liečbu.

Vláda SR vydala nariadenie vlády č. 120/2009 Z. z., ktorým sa ustanovujú analytické normy, toxikologicko-farmakologické normy, klinické normy a protokoly vzťahujúce sa na dokumentáciu o výsledkoch farmaceutického skúšania, toxikologicko-farmakologického skúšania a klinického skúšania vykonávaného na účely registrácie liekov, ktoré bolo novelizované nariadením vlády SR č. 68/2010 Z. z. a nariadenie vlády SR č. 346/2009 Z. z., ktorým sa ustanovujú chemické, farmaceutické a analytické postupy, skúšky bezpečnosti a reziduí vzťahujúce sa na spisovú dokumentáciu o výsledkoch farmaceutického skúšania, toxikologicko-farmakologického skúšania a klinického skúšania vykonávaného na účely registrácie veterinárnych liekov.

V roku 2014 bolo schválené nariadenie EP a Rady (ES) č. 536/2014 o klinickom skúšaní liekov na humánne použitie, ktorým sa zrušuje smernica 2001/20/ES. Cieľom tohto právneho predpisu je vyšší stupeň harmonizácie pravidiel klinického skúšania liekov v členských štátoch EÚ.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjekty zodpovedajúce za problematiku sú MPaRV SR, MZ SR a MH SR. Ostatné spolupracujúce subjekty MO SR, MŽP SR, MZV SR, MF SR, Štátny ústav pre kontrolu liečiv, Ústav štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv, Štátna veterinárna správa, úrady verejného zdravotníctva

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie

MPaRV SR - oblasť výskumu a použitia poznatkov pri čistení a úprave vôd, vývoja a výroby veterinárnych liekov

MZ SR - oblasť výskumu, vývoja a výroby imunobiologických prípravkov, štátna kontrola a dozor nad výrobou vo farmaceutickom a imunobiologickom priemysle

MH SR - oblasť výskumu, vývoja a výroby liekov

MŽP SR - legislatívna oblasť aplikácie biotechnológií vo vodohospodárskej praxi, oblasť výskumu a použitia poznatkov pri čistení a úprave vôd, legislatívna oblasť GMO

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, SAV, výskumné ústavy, úrady verejného zdravotníctva, vysoké školy

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, súkromné zdroje, OSN

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (FAO, WHO), OECD, EÚ, atď.

KAPITOLA 17

OCHRANA OCEÁNOV (NETYPICKÁ PRE SR S MOŽNOSŤOU APLIKÁCIE LEN NA LODNÚ DOPRAVU)

GESTOR: MDVa RR SR

Na Národnom úrade SR bolo k 31. 12. 2013 registrovaných 8 lodí, ktoré sa plavia pod vlajkou Slovenskej republiky. V prípade námorných rekreačných plavidiel je počet registrovaných plavidiel 981 lodí. K najvýznamnejším medzinárodným dohovorom, týkajúcim sa ochrany morí a oceánov, ku ktorým pristúpila SR patria predovšetkým:

- Medzinárodný dohovor o zabránení znečisťovania z lodí (1973) s následným Protokolom z roku 1978 (protokol podpísaný v Londýne 17. 2. 1978),
- Medzinárodný dohovor o bezpečnosti ľudského života na mori (1974) s následným Protokolom z roku 1978 (protokol podpísaný v Londýne 17. 2. 1978),
- Dohovor OSN o voľnom mori (Ženeva, 1958), publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 92/1964 Zb.,
- Dohovor OSN o pobrežných vodách a priľahlom pásme (Ženeva, 1958), publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 101/1965 Zb.,

- Dohovor OSN o morském práve (Montego Bay, 1982), publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 242/1996 Zb., ratifikovaný 22. 4. 1996 a platný pre SR od 7. 6. 1996.

Ochrana morí, oceánov a morského životného prostredia je v rámci SR upravená v zákone č. 453/2000 Z. z. o námornej plavbe v znení neskorších predpisov a príslušných vykonávacích predpisoch.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MDVaRR SR. Spolupracujúcim subjektom je Slovenská plavba a prístavy, a. s.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie

MDVaRR SR - lodná doprava

3. Hlavné skupiny:

Vláda SR, NR SR, rezorty, podniky, colné orgány

4. Financie:

Štátny rozpočet SR

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

Dunajská plavebná komisia, CEFTA, EÚ

KAPITOLA 18

OCHRANA KVALITY A ZÁSOB SLADKOVODNÝCH ZDROJOV: APLIKOVANIE INTEGROVANÉHO PRÍSTUPU PRI ROZVOJI, HOSPODÁRENÍ A VYUŽÍVANÍ VODNÝCH ZDROJOV

GESTOR: MŽP SR; MPaRV SR; MZ SR

Integrovaný rozvoj vodných zdrojov a starostlivosť o vodné zdroje je v SR riešený plánom manažmentu správnych území povodí (tzv. Vodným plánom Slovenska), ktorý bol v podrobnejšom členení rozpracovaný pre 10 čiastkových povodí SR. Vodný plán Slovenska bol spracovaný v roku 2009 v súlade s čl. 13 a 11 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES ustanovujúcej rámec pôsobnosti spoločenstva v oblasti vodnej politiky (ďalej RSV) a bol schválený uznesením vlády č. 109 z 10. februára 2010. Závaznú časť Vodného plánu Slovenska tvorí program opatrení, ktorý bol vyhlásený nariadenie vlády SR č. 279/2011 Z. z. zo 17. augusta 2011, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť Vodného plánu Slovenska obsahujúca program opatrení na dosiahnutie environmentálnych cieľov. V súčasnosti prebiehajú práce na príprave druhého plánovacieho cyklu na obdobie 2016-2021. V roku 2013 bolo verejnosti na pripomienkovanie sprístupnený predbežný prehľad významných vodohospodárskych problémov a v roku 2014 návrh Plán manažmentu správneho územia povodia Dunaja (2016-2021).

Na podporu implementácie Vodného plánu Slovenska, ako aj príslušných právnych predpisov EÚ, boli v SR prijaté:

- viaceré novelizácie zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) (posledná novelizácia v znení zákona č. 35/2014 Z. z. a zákona č. 409/2014 Z. z.),

- Nariadenie vlády SR č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd v znení nariadenia vlády SR č. 398/2012 Z. z.,
- Nariadenie vlády SR č. 270/2010 Z. z. o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 126/2014 Z. z.,
- Nariadenie vlády SR č. 282/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú prahové hodnoty a zoznam útvarov podzemných vôd,
- Vyhláška MPŽPaRR SR č. 418/2010 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona,
- Výnos zo 16. septembra 2010 č. 2/2010, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o vymedzení správneho územia povodia, environmentálnych cieľoch, ekonomickej analýze a o vodnom plánovaní. (oznámenie č. 396/2010 Z. z.),
- Nariadenie vlády SR č. 201/2011 Z. z., ktorým sa ustanovujú technické špecifikácie pre chemickú analýzu a monitorovanie stavu vôd,
- Nariadenie vlády SR č. 279/2011 Z. z., ktorým sa vyhlasuje záväzná časť Vodného plánu Slovenska obsahujúca program opatrení na dosiahnutie environmentálnych cieľov,
- Nariadenie vlády SR č. 416/2011 Z. z. o hodnotení chemického stavu útvaru podzemných vôd,
- Vyhláška MŽP SR č. 73/2011 Z. z. , ktorou sa ustanovujú podrobnosti o stanovení významných a trvalo vzostupných trendov koncentrácií znečisťujúcich látok a podzemných vodách a o postupoch na ich zvrátenie,
- Vyhláška MŽP SR č. 220/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zásobovaní vodou na obdobie krízovej situácie.

Posudzovanie vodných zdrojov sa vykonáva každoročne prostredníctvom vodohospodárskej bilancie množstva povrchových vôd a podzemných vôd. V roku 2013 miera užívania vody (t. j. pomer celkových odberov k ročnému odtoku z územia SR) dosiahla 4,5 % (rok 2012 – 8,89 %) a využívanie podzemných vôd vyjadrené pomerom odberných množstiev k využiteľným množstvám podzemných vôd dosiahlo v roku 2013 hodnotu 13,23 % (rok 2012 - 13,58 %).

Ročné odbery povrchovej vody, ako percento dostupných vodných zdrojov povrchových vôd

Rok	2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ročný odtok z územia SR (mil. m ³)	11 812	10 097	12 401	14 900	9 264	10 146	10 832	22 939	9 362	7 597	14 214
odbery (mil. m ³)	1 138,40	1 028,2	907,04	763,07	689,74	664,59	627,82	602,27	593,01	675,39	639,08
využívanie ako % dostup. zdrojov povrch. vôd	9,64	10,18	7,31	5,12	7,45	6,55	5,80	2,63	6,33	8,89	4,50

Zdroj: SHMÚ

Ročné odbery podzemnej vody, ako percento dostupných vodných zdrojov podzemných vôd

Rok	2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
využiteľné množstvá (L.s ⁻¹)	76 087,90	76 549,00	76 799,24	76 748,76	76 830,76	77 079,50	78 556,81	78 671,70	78 801,06	78 938,93	78 886,74
odbery (L.s ⁻¹)	13 397,90	12 200,40	11 867,46	11 665,20	11 365,96	11 122,09	11 044,60	10 819,52	10 601,79	10 719,35	10 438,84
využívanie, ako % dostup. zdrojov podzem. vôd	17,61	15,94	15,45	15,20	14,79	14,43	14,06	13,75	13,45	13,58	13,23

Zdroj: SHMÚ

Hustota hydrologických sietí (vodomerné stanice povrchových vôd)

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
km ² na 1 monitorovací objekt	122,9	127,0	123,5	122,6	121,1	118,7	117,3	116,5	117,0	117,0	117,3	117,3

Zdroj: SHMÚ

Na ochranu vodárenských zdrojov sú v SR určené 3 druhy ochrany, a to:

- ochranné pásma vodárenských zdrojov, ktoré sú v zmysle § 32 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách určované rozhodnutím orgánu štátnej vodnej správy na základe záväzného posudku orgánu na ochranu zdravia, s cieľom

zabezpečiť ochranu výdatnosti, kvality a zdravotnej bezchybnosti vody vo vodárenskom zdroji. Výmera ochranných pásiem vodárenských zdrojov (povrchových aj podzemných) v SR predstavuje 17,57 % rozlohy SR.

- povodia vodárenských tokov, ktoré sú využívané alebo využiteľné ako vodárenské zdroje na odber pitnej vody. Zoznam vodárenských tokov uvádza vyhláška MŽP SR č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.
- chránené vodohospodárske oblasti (CHVO), ktoré sú vymedzené v zmysle § 31 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení zákona č. 384/2009 Z. z.. Zoznam chránených vodohospodárskych oblastí uvádza nariadenie vlády SR č. 46/1978 Zb. o chránenej oblasti prirodzenej akumulácie vôd na Žitnom ostrove v znení neskorších predpisov a v nariadení vlády SR č. 13/1987 o niektorých chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd. CHVO pokrývajú 14,16 % rozlohy SR a akumulujú 39,96 m³.s-1 využiteľných množstiev vodných zdrojov.
- Počet využívaných vodárenských zdrojov s odoberaným množstvom podliehajúcim oznamovacej povinnosti, rozsah ich ochranných pásiem, ako aj rozloha CHVO sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom (t. j. rokom 2012) nemenili.

V roku 2013 prebiehal základný a prevádzkový monitoring povrchových vôd v 255 monitorovacích miestach. Podľa § 4a, ods. 9 zákona 364/2004 Z. z. o vodách je hodnotením kvality hodnotenie krátkodobých a dlhodobých zmien kvality vody, hodnotenie trendov v kvalite vody, hodnotenie kvality vo vzťahu k vplyvom pôsobiacim na kvalitu vôd a vo vzťahu k užívaniu vôd. NV SR č. 269/2010 Z. z. v znení NV SR č. 396/2012 Z. z. ustanovuje limitné hodnoty všeobecne pre užívanie vôd a kvalitatívne ciele povrchových vôd pre najvýznamnejšie účely využívania, čím umožňuje vykonať hodnotenie kvality vo vzťahu k užívaniu vôd. V roku 2013 požiadavky NV SR č. 269/2010 Z. z. aspoň v jednom ukazovateli nespĺňalo 58,82 % z celkového počtu 255 monitorovacích miest. Často prekračujúcim ukazovateľom vo všetkých čiastkových povodiach bol dusitanový dusík. V skupine syntetických látok kvalitu vôd prekračovali napr. arzén, kadmium, ortuť, v skupine nesyntetických látok hexachlórbenzén, di(2-etylhexyl)ftalát (DEHP) a v skupine hydrologických a mikrobiologických ukazovateľov napr. sapróbny index biosestónu, chlorofyl-a, koliformné baktérie. V roku 2013 bolo pre ukazovateľ koliformné baktérie v súlade požiadavkami nariadenia vlády SR č. 269/2010 Z. z. 41,7 % monitorovaných miest a pre ukazovateľ biochemická spotreba kyslíka (bez potlačenia nitrifikácie) 93,6 % monitorovacích miest.

Kvalita podzemných vôd sa v roku 2013 monitorovala v 165 objektoch základného monitorovania (t. j. v objektoch, ktoré nie sú ovplyvnené bodovými zdrojmi znečistenia) a v 220 objektoch prevádzkového monitorovania (t. j. v objektoch, u ktorých je predpoklad zachytenia prípadného prieniku znečistenia do podzemných vôd od potenciálnych zdrojov znečistenia). V rámci objektov základného monitorovania podzemných vôd vystupuje do popredia problematika nepriaznivých oxidačno-redukčných podmienok, na čo poukazuje najčastejšie prekračovanie prípustných koncentrácií celkového Fe (56-krát), dvojmocného Fe (46-krát), Mn (53-krát) a NH₄⁺ (14-krát). Odporúčaná hodnota percenta nasýtenia vody kyslíkom stanovená v teréne bola v objektoch základného monitorovania dosiahnutá v 75% vzoriek.

Rezort MZ SR je gestorom plnenia medzinárodne záväzného dokumentu Protokolu o vode a zdraví k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992, ktorý Slovensko ratifikovalo v roku 2001. V roku 2013 bola WHO a EHK OSN odoslaná národná správa o plnení cieľov Protokolu za obdobie rokov 2011 - 2013 a pre rokovanie vlády SR bola pripravená správa o plnení cieľov Protokolu. V priebehu roka 2013 sa konali 2 pracovné stretnutia skupín ustanovených pod Protokolom (február 2013: 2. školenie k predkladaniu správ k Protokolom a 6. stretnutie Pracovnej skupiny o indikátoroch a predkladaní správ v Ženeve, júl 2013: 6. stretnutie Pracovnej skupiny Voda a zdravie v Ženeve). V novembri sa uskutočnilo 3. stretnutie Zmluvných strán Protokolu v Osle, ktorého záverom bolo nastaviť orientáciu Protokolu na aktuálne problematiky ako sú odpadové vody, zásobovanie, choroby súvisiace s vodou, ochrana a manažment povrchových vôd a všeobecne zdrojov pitnej vody, podpora zavedenia plánov bezpečnosti, klimatické zmeny, povodne, suchá atď. Koncom roka 2013 rezort MZ SR v spolupráci s rezortom MŽP SR začali pracovať na aktualizácii národných cieľov Protokolu.

Opatrenia v oblasti vody patria k najvýznamnejším v stratégii ochrany verejného zdravia. Sú zamerané najmä na:

- monitorovanie kvality pitnej vody u spotrebiteľa vo verejných vodovodoch, kvality vody určenej na kúpanie počas kúpaciej sezóny,
- vykonávanie štátneho zdravotného dozoru nad pitnou vodou a vodou na kúpanie,
- nariaďovanie opatrení pre zaistenie a zvyšovanie zdravotnej bezpečnosti pitnej vody z verejných vodovodov,
- zákaz alebo obmedzenie používania pitnej vody, ktorá nie je zdravotne bezpečná,
- zákaz kúpania vo vode na kúpanie, ktorá je z hygienického hľadiska nevyhovujúca,

- aktualizáciu národných právnych noriem a predpisov v súlade s kritériami a odporúčaniami SZO a EÚ,
- sprístupňovanie informácií o kvalite pitnej vody a kvalite vody na kúpanie,
- účasť sa medzinárodných aktivitách v súvislosti s pitnou vodou a vodou na kúpanie, príprava európskej legislatívy a reportovanie údajov o kvalite pitnej vody a vode na kúpanie,
- medzirezortnú spoluprácu a spoluprácu a komunikáciu s organizáciami, inštitúciami a zodpovednými osobami v oblasti vody,
- vzdelávacie a edukačné aktivity, zamerané na informovanie o význame vody, zdravotných rizikách z používania pitnej vody, ktorá nespĺňa požiadavky na zdravotnú bezpečnosť a využívania nevyhovujúcej vody na kúpanie.

Zásobovanie pitnou vodou z verejných vodovodov je považované za zdravotne najbezpečnejšie. Podľa údajov orgánov verejného zdravotníctva bolo v roku 2013 zásobovaných 87,09 % obyvateľov Slovenska. Dlhodobo najvyšší podiel zásobovaných obyvateľov má Bratislavský kraj (97 %) a najnižší podiel (okolo 80 %) Košický a Prešovský kraj. V Bratislavskom, Trnavskom a Nitrianskom kraji sa na zásobovanie pitnou vodou využívajú iba podzemné vodné zdroje, v ostatných častiach Slovenska ide o kombináciu povrchových a podzemných vôd, pričom najviac sa zásobovanie z povrchových zdrojov využíva na východnom Slovensku. V mnohých oblastiach Slovenska je z dôvodu cenovej politiky evidovaný nezáujem obyvateľov o napojenie sa na nové verejné vodovody a uprednostňovanie využívania individuálnych vodných zdrojov, ktoré v mnohých prípadoch nedosahujú požadovanú kvalitu.

Problematiku pitnej vody z hygienického hľadiska rámcovo upravuje zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Jej kvalita sa posudzuje podľa nariadenia vlády SR č. 354/2006 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na vodu určenú na ľudskú spotrebu a kontrolu kvality vody určenej na ľudskú spotrebu v znení nariadenia vlády SR č. 496/2010 Z. z., v ktorom je transponovaná smernica Rady 98/83/ES o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu.

Podľa monitoringu kvality pitnej vody z verejných vodovodov u spotrebiteľa, ktorý je vykonávaný orgánmi verejného zdravotníctva, prekročilo v roku 2013 limitné hodnoty ukazovateľov kvality pitnej vody 15,87 % z celkového množstva analyzovaných vzoriek. Väčšinu nevyhovujúcich vzoriek (cca 66 %) predstavovali vzorky, v ktorých bol prekročený jeden fyzikálno-chemický ukazovateľ. Najčastejšie prekračovanými chemickými ukazovateľmi boli železo a mangán, ktoré nepredstavujú pre ľudský organizmus riziko. Ostatné chemické ukazovatele boli prekročené len ojedinele príp. sporadicky. Po mikrobiologickej stránke boli najčastejšie prekračovanými ukazovateľmi kultivovateľné mikroorganizmy (pri 22°C a pri 37°C) a koliformné baktérie, ktoré poukazujú na všeobecné prípadne fekálne znečistenie a poruchy dezinfekcie.

Rozvoj verejných kanalizácií v SR zaostáva za rozvojom verejných vodovodov. Podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu dosiahol v roku 2013 63,3 % z celkového počtu obyvateľov SR. V roku 2013 bolo v správe vodárenských spoločností, obecných úradov a iných subjektov 648 čistiarní odpadových vôd (ČOV), z ktorých najväčší podiel predstavovali mechanicko-biologické čistiarne odpadových vôd.

Problematika odvádzania odpadových vôd je v SR riešená zákonom č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov a zákonom č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách v znení neskorších predpisov. Zákomom č. 364/2004 Z. z. o vodách a jeho príslušnými vykonávacími predpismi, bola v SR transponovaná smernica Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd, ktorá vyžaduje odvádzanie odpadových vôd stokovými sieťami zo všetkých aglomerácií nad 2000 ekvivalentných obyvateľov, uplatňovanie požiadaviek smernice na odstraňovanie organického znečistenia v komunálnych odpadových vodách vyprodukovaných v aglomeráciách nad 2000 ekvivalentných obyvateľov, a požiadaviek smernice na odstraňovanie nutrientov z komunálnych odpadových vôd vyprodukovaných v aglomeráciách nad 10 000 ekvivalentných obyvateľov nachádzajúcich sa v citlivých oblastiach.

V roku 2003 bolo celé územie Slovenska vyhlásené za citlivú oblasť nariadením vlády SR č. 249/2003 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti, ktoré bolo nahradené nariadením vlády SR č. 617/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti. Táto skutočnosť má za následok, že odpadové vody produkované v aglomeráciách nad 10 000 EO je nutné podrobiť dôkladnejšiemu čisteniu, ako je sekundárne čistenie, a to aj odstraňovaniu nielen organického znečistenia, ale i zvýšenému odstraňovaniu zlúčenín dusíka (N) a fosforu (P).

V SR bol za posledné roky dosiahnutý výrazný pokrok v odvádzaní a čistení komunálnych odpadových vôd. V súčasnom období je pozornosť sústredená hlavne na výstavbu nových ČOV a stokových sietí, prípadne aj na

rekonštrukcie ČOV a v nevyhnutnej miere na rekonštrukcie stokových sietí. Projekty na výstavbu, resp. rekonštrukciu stokovej siete a/alebo výstavbu, resp. rekonštrukciu komunálnej ČOV boli riešené v rámci Operačného programu Životné prostredie 2007 - 2013 a ich realizácia bude pokračovať aj v nasledujúcom programovom období.

Na území Slovenska sa neočakávajú v súvislosti s klimatickou zmenou významnejšie zmeny celkových ročných úhrnov zrážok, predpokladá sa však, že nastane oveľa nerovnomernejšie rozloženie zrážkových úhrnov v priebehu roka a v jednotlivých regiónoch Slovenska. Tomu bude zodpovedať aj vývoj odtokových pomerov na Slovensku. Z viacerých klimatických scenárov vyplýva, že významným prejavom zmeny klímy na našom území môžu byť dlhotrvajúce obdobia sucha v letných a jesenných mesiacoch spojené s nedostatkom vody. Tieto suché periódny môžu byť prerušované niekoľkodennými dažďami s vysokým úhrnom zrážok, prípadne silnou búrkovou činnosťou s intenzívnymi zrážkami vyvolávajúce vznik povodní.

Slovenská republika pravidelne v štvorročných cykloch vypracováva Národné správy SR o zmene klímy, v súlade so záväzkami podľa článku 4 a 12 Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, Kjótskeho protokolu a tiež aktuálneho rozhodnutia konferencie zmluvných strán dohovoru.

Prvým komplexnejším dokumentom v oblasti adaptácie na zmeny klímy, ktorý sa snaží v čo najširšom rozsahu oblastí a sektorov prepojiť scenáre a možné dôsledky zmeny klímy s návrhmi vhodných proaktívnych adaptačných opatrení je Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 148/2014. Stratégia považuje za prioritné: šírenie informácií a vedomostí o problematike adaptácie na všetkých stupňoch riadenia, ako aj pre širokú verejnosť; posilnenie inštitucionálneho rámca pre adaptačné procesy v SR; vypracovanie a rozvoj metodík komplexného hodnotenia rizík v súvislosti so zmenou klímy od národnej až po lokálnu úroveň; rozvoj a aplikáciu metodík pre ekonomické hodnotenie adaptačných opatrení (makroekonomických dopadov) a vypracovanie a zavedenie nástroja na výber investičných priorít na základe posúdenia medzisektorálnych aspektov adaptačných opatrení.

V záujme ochrany pred povodňami bol v SR v roku 2010 prijatý zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení zákona č. 180/2013 Z. z. a v nadväznosti naň postupne 7 vykonávacích predpisov:

- Vyhláška MŽP SR č. 204/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vykonávaní predpovednej povodňovej služby,
- Vyhláška MŽP SR č. 252/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o predkladaní priebežných správ o povodňovej situácii a súhrnných správ o priebehu povodní, ich následkoch a vykonaných opatreniach,
- Vyhláška MŽP SR č. 261/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obsahu povodňových plánov a postup ich schvaľovania,
- Vyhláška MŽP SR č. 313/2010 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o predbežnom hodnotení povodňového rizika a o jeho prehodnocovaní a aktualizovaní,
- Vyhláška MŽP SR č. 419/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vyhotovovaní máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika, o uhrádzaní výdavkov na ich vypracovanie, prehodnocovanie a aktualizáciu a o navrhovaní a zobrazovaní rozsahu inundačného územia na mapách
- Vyhláška MŽP SR č. 112/2011 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obsahu, prehodnocovaní a aktualizácii plánov manažmentu povodňového rizika,
- Vyhláška MŽP SR č. 159/2014 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vyhodnocovaní výdavkov na povodňové zabezpečovacie práce, povodňové záchranné práce a povodňových škôd.

Zákon 7/2010 Z. z., okrem iného, transponuje požiadavky smernice EP a Rady 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík. V súlade s požiadavkami smernice 2007/60/ES bolo v SR v roku 2011 vykonané predbežné hodnotenie povodňového rizika s cieľom určiť oblasti, v ktorých existujú potenciálne významné povodňové riziká alebo možno predpokladať ich pravdepodobný výskyt. Následne boli v roku 2013 vypracované mapy povodňového ohrozenia zobrazujúce rozsah záplav územia povodňami s rôznymi dobami opakovania a mapy povodňového rizika znázorňujúce pravdepodobné následky týchto povodní na obyvateľstvo, hospodárske aktivity, kultúrne dedičstvo a životné prostredie. V roku 2014 prebiehali prípravné práce pre spracovanie plánov manažmentu povodňového rizika, ktoré budú obsahovať konkrétne opatrenia na zníženie nepriaznivých dôsledkov povodní zoradené podľa poradia naliehavosti ich realizácie. Finalizácia plánov sa očakáva v decembri 2015.

MEDZIODVETVOVÉ HĽADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovací subjekt je NR SR a vláda SR. Subjekt zodpovedajúci za problematiku je MŽP SR, ostatné spolupracujúce subjekty sú MP SR, MZ SR, MV SR, MH SR, SIŽP, SAŽP, okresné úrady

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MŽP SR - ochrana vôd, bilancia a racionálne využívanie vôd

MPaRV SR - využitie vody pre zavlažovanie

MZ SR - štátny zdravotný dozor nad hromadným zásobovaním obyvateľstva pitnou vodou a prírodnými a umelými kúpaliskami, monitoring kvality pitnej vody u spotrebiteľa a monitoring kvality vody určenej kúpanie na počas kúpacej sezóny

MH SR - využitie vody v priemysle, energetike

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, okresné úrady odbory starostlivosti o ŽP, odborné organizácie, vodohospodárske podniky, prevádzkovatelia verejných vodovodov a kanalizácií

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, financie miest a obcí, vlastné prostriedky vodohospodárskych podnikov, financie priemyslu, úvery

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

Dunajská komisia (vodná doprava), bilaterálna spolupráca na hraničných vodách s Ukrajinou, Maďarskom, Poľskom, Rakúskom a Českou republikou, ICPDR, EÚ, EEA, OSN a organizácie jej systému (WHO)

KAPITOLA 19

ENVIRONMENTÁLNE VHODNÉ ZAOBCHÁDZANIE S TOXICKÝMI CHEMICKÝMI LÁTKAMI, VRÁTANE ZAMEDZENIA NEZÁKONNEJ MEDZINÁRODNEJ PREPRAVY TOXICKÝCH A NEBEZPEČNÝCH PRÍPRAVKOV

GESTOR: MH SR; MZ SR

Výrazný príspevok EÚ v minimalizovaní škodlivých vplyvov chemických látok na zdravie ľudí a životné prostredie v rámci manažmentu chemických látok a pri naplňaní Agendy 21 predstavuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1 907/2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok (REACH) a o zriadení Európskej chemickej agentúry (ECHA), ktoré nadobudlo účinnosť od 1. júna 2007. REACH upravuje najmä voľný pohyb látok, ako takých, látok v zmesiach a vo výrobkoch, povinnosti výrobcov, dovozcov, následných užívateľov pri ich uvádzaní na trh a nakladaní s nimi, zodpovednosť a povinnosti členských štátov pri jeho presadzovaní. REACH ustanovuje systém registrácie látok a predkladania údajov o nich, hodnotenia látok, autorizácie a obmedzovania látok na úrovni Spoločenstva, pričom podporuje rozvoj alternatívnych metód hodnotenia nebezpečnosti látok, inovácie a konkurencie schopnosť európskeho priemyslu. Pre skupinu „látok vzbudzujúcich veľké obavy“, do ktorých sú zaradené vybrané karcinogénne, mutagénne látky a látky poškodzujúce reprodukciu kategórie 1 a 2, perzistentné, bioakumulatívne a toxické (PBT) a vPvB (veľmi perzistentné a veľmi bioakumulatívne) látky, zavádza autorizáciu ako časovo obmedzené povolenie na určený spôsob používania látky za podmienky zabezpečenia riadnej kontroly látky a jej postupného nahrádzania ekonomicky a technicky uskutočniteľnými alternatívnymi látkami alebo technológiami. Nariadenie REACH rieši i systém poskytovania informácií v smere a proti smeru dodávateľského reťazca a informovanie širokej verejnosti o rizikách vyplývajúcich z látok a o ich bezpečnom použití.

EÚ prijatím nariadenia EP a Rady (ES) č. 1 272/2008 zo 16. decembra 2008 o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí o zmene, doplnení a zrušení smernice 67/548/EHS a 1999/45/ES a o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 1907/2006 - CLP (Classification, Labelling & Packaging), plne implementuje GHS OSN, čím prispieva ku globálnej harmonizácii kritérií klasifikácie a označovania nebezpečnosti chemikálií. CLP nadobudlo účinnosť 20. januára 2009, avšak ustanovilo prechodné obdobie pre látky do 1. decembra 2010 a pre zmesi do 1. júna 2015. V uvedenom období sa látky klasifikujú, označujú a balia podľa smernice 67/548/EHS, zmesi podľa smernice 1999/45/ES, pričom počas prechodného obdobia sa umožňuje súbežné používanie klasifikácie, označovania a balenia látok a zmesí podľa doterajších predpisov i podľa nového CLP nariadenia. Smernice 67/548/EHS a 1999/45/ES sa rušia s účinnosťou od 1. júna 2015.

Nariadenie REACH spolu s nariadením CLP sa stali hlavnými legislatívnymi nástrojmi na realizáciu cieľov Stratégie pre budúcu chemickú politiku EÚ z roku 2001, ktoré sú koherentné s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja v rámci environmentálne vhodného zaobchádzania s toxickými chemikáliami. Podľa nariadenia CLP za identifikovanie nebezpečnosti zodpovedajú podnikatelia, t. j. výrobcovia, dovozovia, následní užívatelia. Najdôležitejšími informačnými nástrojmi o nebezpečnosti chemikálií sú etiketa a v REACH zavedená karta bezpečnostných údajov.

V súvislosti s nariadením REACH a CLP bol prijatý rad súvisiacich predpisov, pričom v roku 2014 sa jednalo o tieto:

- Nariadenie Komisie (EÚ) č. 301/2014 z 25. marca 2014, ktorým sa mení príloha XVII k nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH), pokiaľ ide o zlúčeniny šesťmocného chrómu
- Nariadenie Komisie (EÚ) č. 317/2014 z 27. marca 2014, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH), pokiaľ ide o prílohu XVII (CMR látky)
- Nariadenie Komisie (EÚ) č. 474/2014 z 8. mája 2014, ktorým sa mení príloha XVII k nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií („REACH“), pokiaľ ide o 1,4-dichlórbenzén
- Nariadenie Komisie (EÚ) č. 895/2014 zo 14. augusta 2014, ktorým sa mení príloha XIV k nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH)

MH SR ako gestor implementácie chemickej legislatívy pripravilo zákon č. 67/2010 Z.z. o podmienkach uvedenia chemických látok a chemických zmesí na trh a o zmene a doplnení niektorých zákonov (chemický zákon), ktorý nadobudol účinnosť od 1. 4. 2010. Chemickým zákonom sa upravuje rozsah kompetencií príslušných orgánov štátnej správy, stanovuje sa systém nápravných opatrení a výška sankcií na účinné presadzovanie plnenia povinností podnikateľov stanovených legislatívou EÚ, pričom upravuje prechodné obdobie pre súčasné používanie tzv. starej a novej klasifikácie látok do 1. 12. 2010 a pre zmesi do 1. 6. 2015. Látky a zmesi uvedené na trh pred uvedenými termínmi nie je potrebné znova klasifikovať a baliť v súlade s novými požiadavkami po dobu ďalších dvoch rokov, t.j. do 1. 12. 2012 v prípade látok a do 1. 6. 2017 v prípade zmesí.

MH SR podľa § 18 chemického zákona je príslušným orgánom pre nariadenie REACH, nariadenie CLP a zodpovedá za riadenie výkonu štátnej správy v oblasti výroby, dovozu, vývozu a uvádzania na trh látok, látok obsiahnutých v zmesiach a vo výrobkoch, za uvádzanie na trh detergentov a biocídnych výrobkov, za spoluprácu s EK a ECHA. MH SR na základe uznesenia vlády SR č. 263/2010 a zákona č. 319/2013 Z. z. zabezpečuje prostredníctvom odboru Centrum pre chemické látky a prípravky (Centrum) prístup k informáciám o chemických látkach zo systému REACH-IT, ktorý je prevádzkovaný ECHA. Centrum spolupracuje s EK, ECHA, členskými štátmi EÚ, orgánmi OECD a dotknutými orgánmi štátnej správy SR pri hodnotení rizík látok a plní tiež úlohy národného asistenčného pracoviska v záujme poskytovania poradenstva podnikateľom o ich príslušných zodpovednostiach a povinnostiach z nariadenia REACH.

Spolupráca SR s orgánmi ECHA je zabezpečovaná prostredníctvom zástupcov menovaných MH SR do riadiacej rady, výboru členských štátov, výboru pre hodnotenie rizík, výboru pre sociálno-ekonomickú analýzu a fóra na výmenu informácií pre presadzovanie. Zákonom sa rozšírili kompetencie MZ SR, ktoré prostredníctvom Národného toxikologického informačného centra zodpovedá za prijímanie informácií od výrobcov, dovozov a následných užívateľov týkajúcich sa vplyvu chemikálií na zdravie ľudí a informácií týkajúcich sa liečebných alebo preventívnych opatrení v prípade ohrozenia zdravia. Kontrolnými orgánmi podľa zákona č. 67/2010 Z. z. sú Slovenská obchodná inšpekcia a krajské inšpektoráty, Úrad verejného zdravotníctva a regionálne úrady verejného zdravotníctva, Slovenská inšpekcia životného prostredia a inšpektorát, Národný inšpektorát práce a inšpektoráty práce, Hlavný banský úrad a obvodné banské úrady, colné orgány a Ministerstvo obrany SR.

K zákonu č. 67/2010 Z. z. vydalo MH SR nasledovné výnosy:

- Výnos Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 2 z 15. apríla 2010, ktorým sa ustanovuje Zoznam no-longer polymers, ktorým bolo priradené číslo Európskeho spoločenstva a
- Výnos Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 3 z 15. apríla 2010, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných požiadavkách na klasifikáciu, označovanie a balenie nebezpečných látok a zmesí.
- Výnos Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 4 z 28. októbra 2013, ktorým sa mení a dopĺňa výnos Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 3/2010 z 15. apríla 2010, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných požiadavkách na klasifikáciu, označovanie a balenie nebezpečných látok a zmesí

MH SR ako gestor implementácie chemickej legislatívy pripravilo zákon o orgánoch štátnej správy pre sprístupňovanie biocídnych výrobkov na trhu a ich používanie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (biocídny zákon), ktorý bol vydaný v Zbierke zákonov pod číslom 319/2013 Z. z. Zákon nadobudol účinnosť od 1. 11. 2013. Cieľom zákona je vytvoriť podmienky pre implementáciu nariadenia EP a Rady č. 528/2012 z 22. mája 2012 o sprístupňovaní biocídnych výrobkov na trhu a ich používaní v podmienkach SR.

SR sa v súlade s nariadením BPR zúčastňuje na hodnotení účinných látok biocídnych výrobkov prostredníctvom Centra, ktoré zabezpečuje za SR ako spravodajský členský štát hodnotenie aktívneho chlóru pre päť typov biocídnych výrobkov a terbutrynu pre tri typy biocídnych výrobkov.

Nariadenie vlády č. 340/2013 Z.z. ustanovuje predmet, náležitosti a sadzbu úhrad a ročných platieb za sprístupňovanie biocídnych výrobkov na trh a ich používanie.

V roku 2014 MH SR pripravilo zákon č. 262/2014 Z. z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy vo veciach prekursorov výbušnín a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým bolo implementované nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 98/2013 o uvádzaní prekursorov výbušnín na trh a ich používaní.

Cieľom prijatého zákona bolo upraviť pôsobnosť orgánov štátnej správy vo veciach sprístupňovania, dovozu, vlastníctva a používania obmedzených prekursorov výbušnín v podmienkach SR a súčasne stanoviť opatrenia súvisiace s látkami a zmesami uvedenými v prílohách uvedeného nariadenia, ktoré by sa mohli zneužiť na nedovolenú výrobu výbušnín. Zákonom bol zavedený registračný režim, ktorý ukladá povinnosť hospodárskym subjektom zaregistrovať každú transakciu s členmi širokej verejnosti v súlade s opatreniami uvedenými v článku 8 nariadenia.

MV SR v spolupráci s MH SR zriadilo kontaktné miesto, kde hospodárske subjekty, ktoré sprístupňujú alebo používajú prekursorov výbušnín, v zmysle § 7 odseku 3 zákona č. 262/2014 Z. z. a nariadenia č. 98/2013, sú povinné bezodkladne oznámiť každú podozrivú transakciu alebo pokus o ňu, zamietnutú podozrivú transakciu, stratu alebo krádež prekursorov výbušnín.

MEDZIODVETVOVÉ HEADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Zodpovedný subjekt MH SR. Spolupracujúce subjekty: MZ SR, MŽP SR, MPAV SR, MV SR a ostatné ústredné orgány štátnej správy.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie

MH SR – výkon štátnej správy v oblasti výroby, dovozu, vývozu a uvádzania chemických látok a zmesí, detergentov a biocídnych výrobkov na trh

MZ SR - legislatívne úpravy v problematike chemických faktorov pracovného prostredia a zaobchádzania s jedmi

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, podnikatelia (výrobcovia, dovozcovia, následní užívatelia chemikálií)

4. Financie:

Štátny rozpočet SR

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

EÚ, OECD, Rada Európy, OSN a organizácie jej systému (WHO, UNEP, ILO, UNEP, UNIDO, UNITAR) atď.

KAPITOLA 20

ENVIRONMENTÁLNE VHODNÉ NAKLADANIE S NEBEZPEČNÝMI ODPADMI VRÁTANE ZAMEDZENIA NEZÁKONNEJ MEDZINÁRODNEJ PREPRAVY NEBEZPEČNÝCH ODPADOV

Vláda SR uznesením č. 69/2012 schválila Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2011–2015. Tento dokument je základným plánovacím a strategickým dokumentom pre odpadové hospodárstvo Slovenskej republiky na päťročné obdobie.

Strategickým cieľom odpadového hospodárstva SR je odklonenie odpadov od skládkovania, resp. znižovanie množstva odpadov ukladaných na skládky odpadov. K tomu je potrebné:

- zaviesť opatrenia na predchádzanie vzniku odpadov, znižovanie nebezpečných vlastností odpadov a na podporu opätovného použitia výrobkov,
- zaviesť integrované systémy nakladania s odpadmi v danom území, ktoré by boli spojené s racionálnym využitím energie vyrobenej z odpadov v tomto území,
- zaviesť podporu používania materiálov získaných z recyklovaných odpadov na výrobu výrobkov a zlepšenie trhových podmienok pre takéto materiály,
- zvýšiť mieru materiálového zhodnocovania odpadov a energetického zhodnocovania.

V porovnaní s rokom 2012 predstavuje medziročný nárast odpadov umiestnených na trh v roku 2013 cca 13,7 %. Aj napriek zvýšenému množstvu odpadov umiestnených na trh sa pôvodcovia odpadov podieľali odovzdaním odpadov na zhodnotenie a zneškodnenie osobám oprávneným na nakladanie s odpadmi menším množstvom nebezpečných odpadov (364 541,60 t oproti 371 553,28 t v roku 2012). Aj z hľadiska dlhodobého zhodnotenia vykazuje celkový objem nebezpečných odpadov klesajúci trend.

Bilancia odpadov umiestnených na trh v roku 2013 (t)

Katégoria odpadu	Množstvo (t)
Nebezpečný odpad	364 541,60
Ostatný odpad	7 750 050,87
Komunálny odpad*	1 744 428,65
Spolu	9 859 021,12

Pozn.: Množstvá odpadov umiestnených na trh – odpady, ktoré pôvodcovia museli podľa zákona o odpadoch ponúknuť na zhodnotenie alebo zneškodnenie osobám oprávneným na nakladanie s odpadmi v KO sú zastúpené obe katégorie odpad (O aj NO), jeho vyčlenenie je potrebné z dôvodu osobitného charakteru odpadu a režimu, ktorý sa na KO vzťahuje.

Zdroj: SAŽP a ŠÚ SR

Z celkového objemu nebezpečných odpadov v roku 2013 bolo zhodnotených 93 710 ton a zneškodnených 262 128 ton. V uvedených sumách nie je zahrnutý nebezpečný odpad, ktorý je súčasťou komunálneho odpadu.

Uznesením vlády SR č. 729/2013 bol schválený Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2014 – 2018 (PPVO). PPVO SR je strategickým dokumentom, ktorého hlavným cieľom je posun od materiálového zhodnocovania k predchádzaniu vzniku odpadu.

Predchádzanie vzniku odpadu je na prvom mieste v hierarchii odpadového hospodárstva, ktorá je definovaná v článku 4 rámcovej smernice o odpade a do právneho poriadku SR bola prevzatá zákonom o odpadoch nasledovne:

- a) predchádzanie vzniku,
- b) príprava na opätovné použitie,
- c) recyklácia,
- d) iné zhodnocovanie, napr. energetické zhodnocovanie,
- e) zneškodňovanie.

Za odpadové hospodárstvo zodpovedá MŽP SR. Predchádzaním vzniku odpadu sa musia zaoberať aj iné rezorty, v ktorých sa realizuje ťažba surovín, výroba, distribúcia a predaj tovarov a služieb.

Listina o prístupí bývalej ČSFR k Dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní bola uložená u generálneho tajomníka OSN 24. júla 1991. Dohovor nadobudol platnosť 5. mája 1992. Notifikácia sukcesie SR do dohovoru sa uskutočnila 28. mája 1993 s platnosťou od 1. januára 1993. Povolenia na prepravu odpadov vydáva MŽP SR.

V roku 1997 bolo v SR zriadené Regionálne školiace stredisko pre implementáciu Bazilejského dohovoru pre strednú a východnú Európu, ktorého úlohou je podpora implementácie princípov Bazilejského dohovoru v členských štátoch a podpora získavania nových členských štátov.

Posledná informácia podľa článkov 13 a 16 Bazilejského dohovoru bola predložená sekretariátu dohovoru za rok 2013.

Vývoj vzniku nebezpečného odpadu v SR, jeho dovozu a vývozu

	1996	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vznik nebezpečného odpadu (mil. ton)	2,1	1,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,56	0,47	0,38	0,37	0,36
Dovoz nebezpečného odpadu (ton)*	1 040	-	17 890	12 380	14 850	5 101 **	6 150	2 200	4 701 **	7 000	6 314
Vývoz nebezpečného odpadu (ton)*	13 557	8 827	10 140	10 290	6 484	5 917	7 383	8 691,3	8 870	16 079,5	11 039,4

* Údaj o množstve, na ktoré boli vydané súhlasy

** Údaj obsahuje aj množstvo odpadu zo spätného dovozu

Zdroj: MŽP SR

MEDZIODVETVOVÉ HEADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovací subjekt je vláda SR, NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MŽP SR. Ostatné spolupracujúce subjekty sú MH SR, MPA RV SR, MZ SR ŠÚSR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MŽP SR - odpady, právny rámec

MPa RV SR, MH SR - nakladanie s odpadmi (ako najväčší pôvodcovia)

MZ SR - zdravotné a hygienické hľadisko

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, Colné riaditeľstvo SR

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, Environmentálny fond, Recyklačný fond.

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (UNEP), EÚ, OECD, EEA, EUROSTAT atď.

KAPITOLA 21

ENVIRONMENTÁLNE VHODNÉ NAKLADANIE S TUHÝMI ODPADMI A KALMI

GESTOR: MŽP SR

Vláda SR č. 69/2012 schválila Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2011–2015. Tento dokument je základným plánovacím a strategickým dokumentom pre odpadové hospodárstvo Slovenskej republiky na päťročné obdobie. Jeho ciele ako aj bilancia produkcie odpadov sú uvedené v kapitole 20. Program stanovuje ciele v oblasti nakladania s odpadmi ako aj opatrenia na ich dosiahnutie.

Dlhodobo pretrváva negatívny vysoký podiel skládkovania odpadov na celkovom nakladaní s odpadmi (46 % u odpadov mimo komunálnych a 69 % u komunálnych odpadov).

V roku 2013 bolo zozbieraných 4,07 kg/obyvateľa odpadov z elektrických a elektronických zariadení. SR tak limit stanovený smernicou EŠ splnila.

SR splnila v roku 2013 limity miery zhodnocovania a miery recyklácie jednotlivých kategórií elektroodpadov, ktoré sú určené nariadením vlády SR č. 206/2010 Z.z.

Podiel opätovného použitia, recyklácie a zhodnocovania častí starých vozidiel v zmysle smernice ES SR dosiahla a splnila tak predpísaný limit.

V roku 2013 bolo vyzbieraných 468 ton použitých prenosných batérií a akumulátorov, čo predstavuje 48 % podiel zberu. SR tak limit stanovený smernicou 2006/66/ES splnila.

Z celkového množstva vzniknutých odpadov z obalov v roku 2012 bolo recykláciou využitých viac ako 68 % a zhodnocovaných, vrátane materiálového zhodnocovania bolo takmer 70 % z celkového množstva odpadov z obalov.

V SR bolo v roku 2013 prevádzkovaných 124 skládok odpadov.

Počet skládok odpadov v SR podľa krajov

Kraj	Skládka odpadov na inertný odpad	Skládka odpadov na odpad, ktorý nie je nebezpečný	Skládka odpadov na nebezpečný odpad	Celkový počet skládok
Bratislavský	2	3	2	7
Trnavský	1	13	1	15
Trenčiansky	2	13	1	16
Nitriansky	4	14	2	20
Žilinský	2	14	0	16
Banskobystrický	2	13	1	16
Prešovský	1	15	1	17
Košický	4	10	3	17
Spolu	18	95	11	124

Zdroj: MZP SR

V roku 2013 bolo prevádzkovaných spolu 19 spaľovní odpadov, z toho na komunálny odpad 2 spaľovne, 7 spaľovní na priemyselný odpad, 5 na zdravotnícky odpad a 5 zariadení bolo na spoluspaľovanie odpadov. V Trnavskom a Banskobystrickom kraji neboli v roku 2013 prevádzkované žiadne spaľovne.

Počet spaľovní a zariadení na spoluspaľovanie odpadov v SR podľa krajov

Kraj	Komunálny odpad	Priemyselný odpad	Zdravotnícky odpad	Spoluspaľovanie odpadov	Spolu
Bratislavský	1	1	-	1	3
Nitriansky	-	1	-	-	1
Trenčiansky	-	-	3	2	5
Trnavský	-	-	-	-	0
Banskobystrický	-	-	-	-	0
Žilinský	-	2+1*	2	-	5
Prešovský	-	1	-	-	1
Košický	1	1	-	2	4
Spolu	2	7	5	5	19

Vysvetlivky:

1* - spaľovňa kaflérnych tukov

Zdroj: MZP SR

V roku 2013 vzniklo v SR celkom 1 744 428,65 ton komunálnych odpadov (KO), čo predstavuje cca 322 kg KO na obyvateľa, čo v porovnaní s rokom 2012 je pokles o 1 kg. Z dlhodobého sledovania je vývoj množstva KO zhruba konštantný.

Dominantnou činnosťou nakladania s KO bolo skládkovanie odpadov. Podiel skládkovaných odpadov prvý krát v histórii klesol pod 70 %. Z ďalších činností nakladania s KO majú významný podiel energetické zhodnocovanie (cca 9,96 %), materiálové zhodnotenie dosiahlo úroveň 11,39 %.

Čistiarenský kal je nutný vedľajší produkt procesu čistenia odpadových vôd. Produkcia kalu z čistiarní komunálnych odpadových vôd na území SR (v správe vodárenských spoločností) predstavovala 57 433 t sušiny kalu, zhodnotilo sa 50 787 t sušiny kalu (88,43 %). V pôdnych procesoch sa využilo 45 779 t (79,71 %) - priamo do poľnohospodárskej pôdy sa aplikovalo 518 t (0,90 %), na výrobu kompostu bolo použité 35 209 t (61,30 %), iným spôsobom bolo v pôdnych procesoch využité (rekultivácia skládok, plôch, výroba pestovateľských substrátov a pod.) 10 052 t sušiny kalu (17,50 %).

Okrem toho sa 5 008 t (8,72 %) biologicky spracovalo a energeticky zhodnotilo. Na skládky sa uložilo 1 666 t (2,90%) a v priestoroch ČOV sa dočasne uskladnilo 4 980 t sušiny kalu (8,67 %).

Kaly produkované v čistiarniach odpadových vôd (t)

Rok	Množstvo kalov (tony sušiny)							
	Spolu	Zhodnocované				Zneškodňované		Dočasne uskladnené
		aplikácia do poľnohosp. pôdy	aplikácia do lesnej pôdy	kompostovanie a iné zhodnotenie	energetické zhodnotenie	spaľovanie	skládkovanie	
2007	55 305	0	0	42 315	0	0	3 590	9 400
2008	57 810	0	0	38 368	0	0	8 676	10 766
2009	58 582	0	0	47 056	0	0	2 696	8 830
2010	54 760	923	0	47 140	0	0	16	6 681
2011	58 718	358	0	50 111	0	0	2 306	5 943
2012	58 706	1 254	0	46 446	3 196	0	1 615	6 195
2013	57 433	518	0	45 261	5 008	0	1 666	4 980

Zdroj: VÚVH

Poslanie Environmentálneho fondu vyplýva zo zákona č. 587/2004 Z.z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Environmentálny fond je zriadený na uskutočňovanie štátnej podpory starostlivosti o životné prostredie a tvorbu životného prostredia na princípoch trvalo udržateľného rozvoja. Hlavným poslaním Environmentálneho fondu je poskytovanie finančných prostriedkov žiadateľom na podporu činností zameraných na dosiahnutie cieľov štátnej environmentálnej politiky na celoštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni vo forme dotácií alebo úverov, resp. ich kombináciou v závislosti od charakteru projektu. Týmto spôsobom sa vytvárajú predpoklady na účinnú, komplexnú a efektívnu realizáciu environmentálnych projektov.

V oblasti odpadového hospodárstva sú dotácie resp. úvery zamerané na oblasti uzavretia a rekultivácie skládok, separácie a zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov, zavedenia separovaného zberu, budovania zberných dvorov a dotriedňovacích zariadení. Výška podpory projektov odpadového hospodárstva bez úverov v roku 2013 dosiahla hodnotu 2 048 tis. eur.

Zákomom č. 223/2001 Z. z., bol zriadený Recyklačný fond. Je to neštátny účelový fond ktorý zhromažďuje finančné prostriedky dovozcov a výrobcov komodít povinných platiť príspevky v zmysle tohto zákona. Jeho primárnou funkciou je z vyzbieraných finančných prostriedkov podporovať formou dotácií a úverov projekty zakladajúce a rozvíjajúce triedený zber a zhodnotenie odpadov začlenených do kategórií komodít v zmysle tohto zákona a členenia fondu. Ďalšou funkciou je finančná podpora obciam a ich združeniam za separovanie odpadu a jeho odovzdávanie na ďalšie zhodnotenie.

Príjmy Recyklačného fondu v roku 2013 pochádzajúce z príspevkov platených výrobcami a dovozcami sledovaných výrobkov a materiálov predstavovali 10,88 mil. eur, čo bolo o 1,27 mil. eur menej ako v roku 2012.

Recyklačný fond v roku 2013 vyhovel 1 994 žiadostiam obcí a podnikateľských subjektov o poskytnutie finančných prostriedkov. Výška schválených prostriedkov pre žiadateľov predstavovala takmer 7,62 mil. eur.

Prostriedky vyplatené zo sektorov Recyklačného fondu v roku 2013 (eur)

Sektor	Vyplatené prostriedky
Opatrebované batérie a akumulátory	172 256,55
Odpadové oleje	148 306,05
Opatrebované pneumatiky	40 956,78

Viacvrstvové kombinované materiály (VKM)	20 641,55
Elektrozariadenia	8 759,04
Plasty	237 865,77
Svetelné zdroje s obsahom ortuti	0
Papier	554 103,41
Sklo	672 414,75
Vozidlá	3 210 144,88
Kovové obaly	32 868,21
Všeobecný sektor	4 221,19
Obce § 64	2 642 013
Spolu	7 744 551,18

Zdroj: MŽP SR

Odpadové hospodárstvo je jednou z prioritných osí Operačného programu Životné prostredie na čerpanie pomoci z fondov EÚ na roky 2007-2013. Ku koncu roka 2013 bolo vyčerpaných približne 56 % prostriedkov z celkovej alokácie na túto prioritnú os, ktorá predstavuje sumu 472 776 470 eur.

Špecifickou problematikou je nakladanie s odpadom z ťažobného priemyslu, ktorá je v podmienkach SR upravená zákonom č. 514/2008 Z.z. Na zabezpečenie implementácie všetkých požiadaviek smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2004/35/ES a uvedeného zákona bol v roku 2014 vykonaný koordinovaný štátny dozor na troch úložiskách ťažobného odpadu kategórie A a na štrnástich úložiskách kategórie B. Medzi 1. májom 2013 a 30. aprílom 2014 neboli v SR zaznamenané žiadne udalosti, ktoré by mohli ovplyvniť stabilitu úložiska odpadov z ťažobného priemyslu ani žiadne nepriaznivé enviromentálne vplyvy pri nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovací subjekt je vláda SR, NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MŽP SR. Ostatné spolupracujúce subjekty sú MH SR, MPAV SR, MZ SR, ŠÚSR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MŽP SR – odpady vrátane odpadu z ťažobného priemyslu, právny rámec, tvorba koncepcií a programov zber informácií mimo komunálneho odpadu

MPAV SR, MH SR - nakladanie s odpadmi (ako najväčší pôvodcovia)

MZ SR - zdravotné a hygienické hľadisko

ŠÚ SR – zber informácií za komunálny odpad

Okresné úrady- výkon miestnej štátnej správy

Hlavný banský úrad, obvodné banské úrady – činnosti súvisiace s prevádzkou úložísk ťažobných odpadov

SIŽP – kontrolná činnosť

Samosprávne orgány – tvorba miestnych politík, povoľovanie stavieb

Mimovládne organizácie – realizácia školiacich, vzdelávacích a realizačných projektov a aktivít

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty a ich odborné organizácie, Environmentálny fond, recyklačný fond

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, Environmentálny fond, Recyklačný fond, súkromné zdroje.

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému, EÚ, OECD, EEA, EUROSTAT

KAPITOLA 22

BEZPEČNÉ A ENVIRONMENTÁLNE VHODNÉ NAKLADANIE S RÁDIOAKTÍVNymi ODPADMI

GESTOR: MH SR; ÚJD SR

Základným zákonom pre bezpečné a environmentálne vhodné nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi (RAO) je zákon č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon), vyhláška ÚJD č. 57/2006 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách pri preprave rádioaktívnych materiálov a vyhláška ÚJD č. 30/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách pri nakladaní s jadrovými materiálmi, rádioaktívnymi odpadmi a vyhoreným jadrovým palivom. Legislatívnu podporu ďalej tvorí zákon č. 238/2006 Z.z. o Národnom jadrovom fonde na vyradovanie jadrových zariadení a na nakladanie s vyhoreným jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi (zákon o jadrovom fonde), ktorý stanovuje pravidlá pre riadenie, príspevky a pôsobnosť fondu pre vyradovanie jadroenergetických zariadení.

Výkon štátneho dozoru nad radiačnou ochranou je zabezpečovaný Úradom verejného zdravotníctva Slovenskej republiky (ÚVZ SR) v zmysle zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia. Úrad vedúceho hygienika rezortu (ÚVHR) MDVaRR v zmysle tohto zákona vykonáva štátny zdravotný dozor pri preprave jadrového paliva.

Hodnotenie vplyvu jadrových zariadení na životné prostredie má v pôsobnosti MŽP SR a je vykonávané v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Atómový zákon definuje rádioaktívny odpad (RAO) ako akékoľvek nevyužiteľné materiály v plynnej, kvapalnej alebo pevnej forme, ktoré pre obsah rádionuklidov v nich alebo pre úroveň ich kontaminácie rádionuklidmi nemožno uviesť do životného prostredia. Osobitnou skupinou rádioaktívnych odpadov sú tzv. inštitucionálne RAO, ktoré vznikajú pri využívaní zdrojov ionizujúceho žiarenia v priemysle, zdravotníctve a výskume (tzv. inštitucionálne rádioaktívne odpady -IRAO).

Množstvo a aktivitu vznikajúceho RAO musí jeho pôvodca technickými a organizačnými opatreniami udržiavať na čo najnižšej racionálne dosiahnuteľnej úrovni. Program minimalizácie tvorby RAO, ktorý je pravidelne vyhodnocovaný, je súčasťou dokumentácie kvality každého jadrového zariadenia. Medziročný trend tvorby RAO má dlhodobý klesajúci charakter. Z hľadiska ochrany zdravia ľudí a ochrany životného prostredia je RAO venovaná zodpovedajúca pozornosť prostredníctvom požiadaviek systému nakladania s ním.

Slovensko prevádzkuje celkovo 4 bloky s jadrovými reaktormi typu VVER - 440. Dva v lokalite Jaslovské Bohunice (SE-EBO 3, 4 označované ako JE V2) a dva v lokalite Mochovce (SE - EMO1, 2). Dva bloky (EBO V1) sú v procese vyradovania. Vyhoreté palivo z týchto blokov bolo odvezené do medziskladu vyhoreného paliva (MSVP). V lokalite Jaslovské Bohunice sa nachádza aj JE A1 na prírodný urán s ťažkovodným reaktorom chladeným oxidom uhličitým (HWGCR – 150MW). JE A1 bola odstavená v roku 1977 po havárii (INES 4) a v súčasnosti je v druhej etape vyradovania. Vyhoreté jadrové palivo bolo na základe pôvodného kontraktu odvezené do Ruskej federácie. Transporty boli ukončené v roku 1999. Technológie na spracovanie rádioaktívneho odpadu sa nachádzajú v lokalitách Jaslovské Bohunice a Mochovce. Sú súčasťou tzv. Bohunického spracovateľského centra RAO (BSC RAO), ktoré je v prevádzke od roku 1999 a tzv. Finálneho spracovania kvapalných RAO (FS KRAO), ktoré je v prevádzke od roku 2007. Experimentálne zariadenia na spracovanie RAO sú v lokalite Jaslovské Bohunice a v súčasnosti sú vo vyradovaní v etape ochranného uloženia. Republikové úložisko nízko a stredne aktívnych rádioaktívnych odpadov (RÚ RAO) je v prevádzke od roku 1999 nachádzajúce sa v lokalite Mochovce. V lokalite Jaslovské Bohunice je od roku 1987 v prevádzke MSVP, na ktorom sa realizoval projekt zvyšovania bezpečnosti a zvýšenia skladovacích kapacít.

Štátnym dozorom nad jadrovou bezpečnosťou pri nakladaní s RAO z jadrových zariadení je poverený Úrad jadrového dozoru SR (ÚJD SR), ktorý spolu s dozornými orgánmi MZ SR kontroluje i nakladanie s inštitucionálnymi RAO, uvádzanie rádioaktívnych látok do životného prostredia a recykláciu materiálov obsahujúcich rádioaktívne látky. Bezpečnosť zariadení a technologických postupov je hodnotená v rámci licenčného procesu pre jadrové zariadenia, ktorý pozostáva z 5 krokov: umiestňovanie, výstavba, uvádzanie do prevádzky a prevádzka, vyradovanie, vyňatie z pôsobnosti zákona. Pri vypracovaní a hodnotení bezpečnostnej dokumentácie sú na Slovensku aplikované odporúčania Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (MAAE), dokumenty OECD/NEA, dokumenty ES, resp. prístupy amerického dozorného orgánu (US NRC).

Na základe uznesenia vlády SR č. 610/2009 a uznesenia vlády SR č. 802/2011 k návrhu postupu pre nakladanie s inštitucionálnymi rádioaktívnymi odpadmi a zachytenými rádioaktívnymi materiálmi v SR, je spoločnosť JAVYS, a. s. poverená vybudovaním špecializovaného zariadenia na dlhodobé skladovanie a nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi s termínom uvedenia do prevádzky 30. júna 2016.

V roku 2013 bol schválený zákon č 143/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o jadrovom fonde. Cieľom navrhovanej právnej úpravy bolo hlavne spresniť formulácie týkajúce sa úhrady odvodu na účet Národného jadrového fondu (NJF). Doterajší spôsob úhrady odvodu na účet NJF sa nahradil odvodom do štátneho rozpočtu - rozpočtovej kapitoly MH SR. Cieľom novely zákona zároveň bolo dosiahnuť vyrovnané hospodárenie NJF. Základná koncepcia nakladania s RAO je daná Stratégiou záverečnej časti mierového využívania jadrovej energie v SR, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 26/2014 zo dňa 15. januára 2014.

Nadviazala na predchádzajúcu Stratégiu záverečnej časti jadrovej energetiky schválenú uznesením vlády SR č. 328/2008. Prístup k formulovaniu Stratégie rešpektuje metodický dokument IAEA k danej problematike. Je v súlade s relevantnými požiadavkami smernice Rady 2011/70/Euratom, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre zodpovedné a bezpečné nakladanie s vyhoretým palivom a rádioaktívnym odpadom.

Uznesením č. 256/2014 vláda SR schválila Politiku, zásady a stratégiu ďalšieho rozvoja jadrovej bezpečnosti.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Rozhodovací rozhodujúci subjekt je NR SR a vláda SR. Subjekt zodpovedný za problematiku je MH SR a ÚJD SR. Spolupracujúce subjekty MZ SR, MV SR, MDVaRR SR, MPSVaR SR, Inšpektorát práce.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MH SR – ústredný orgán štátnej správy pre jadrovú energetiku vrátane hospodárenia s jadrovým palivom a nakladania s RAO

ÚJD SR - výkon štátneho odborného dozoru nad jadrovou bezpečnosťou pri nakladaní s RAO a vyhoretým jadrovým palivom a nad jadrovými zariadeniami

MZ SR – ústredný orgán štátnej správy na úseku ochrany zdravia, stanovovanie limitov ožiarenia a podmienok nakladania s RAO z hľadiska ochrany zdravia

UVZ SR – výkon štátneho dozoru nad radiačnou ochranou

MV SR - ústredný orgán štátnej správy pre koncepčné riadenie a kontrolu protipožiarnej ochrany, prípravu integrovaného záchranného systému vrátane civilnej ochrany obyvateľstva a majetku, verejného poriadku a bezpečnosti osôb

MDVaRR –ústredný orgán štátnej správy pre dopravu

Úrad vedúceho hygienika rezortu (ÚVHR) MDVaRR – povolenia na prepravu jadrového paliva, štátny zdravotný dozor pri preprave jadrového paliva

MPSVaR SR - ústredný orgán štátnej správy pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a inšpekciu práce

Inšpektorát práce Nitra – inšpekčná činnosť – bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v jadrových zariadeniach

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, štátne podniky, akciové spoločnosti, dotknuté obce, občianske združenia, výskumné ústavy, SAV, vysoké školy,

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, Národný jadrový fond, medzinárodné pôžičky

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

EÚ, OECD, OSN a organizácie jej systému (WHO), MAAE, IEA, IAEA, Rada Európy, medzinárodné banky atď.

ČASŤ III. POSILŇOVANIE ÚLOHY DÔLEŽITÝCH SKUPÍN

23. PREAMBULA

Nerelevantné k hodnoteniu na národnej úrovni

KAPITOLA 24

GLOBALNE ZAPOJENIE ŽIEN DO TRVALO UDRŽATEĽNÉHO A VÝVÁŽENÉHO ROZVOJA

GESTOR: MPSVaR SR

V politických orgánoch SR na národnej, regionálnej či lokálnej úrovni dosahuje zastúpenie žien menej ako 30 percentný podiel, obdobne je to aj v riadiacich pozíciách vo verejnej či súkromnej sfére.

SR podporila iniciatívu z marca 2011 „Ženy vo vedúcich pozíciách – záväzok Európy“, vyzývajúcu vedúcich predstaviteľov podnikateľskej sféry, aby podporili rovnoprávnú účasť žien na rozhodovacom procese na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach, vrátane správnych rád spoločností. Zastúpenie žien v predstavenstvách firiem by sa podľa tejto výzvy do r. 2015 malo zvýšiť na 30 %, pričom do roku 2020 by to malo byť až 40 %. V januári 2012 bolo Slovensko podielom 13,5 % žien v predstavenstvách najväčších verejne kótovaných firiem „najpriemernejšou“ členskou krajinou EÚ. V porovnaní s októbrom 2010 sa však prejavil výrazný pokles z vtedajších 21,6 %.

Zmenou kompetenčného zákona bola ustanovená pre MPSVaR SR zodpovednosť za koordináciu politiky rodovej rovnosti a vytvorená samostatná finančná dotačná schéma na podporu rodovej rovnosti na základe zákona o dotáciách v pôsobnosti MPSVaR SR.

Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády SR v oblasti ochrany ľudských práv. Je zložená z kľúčových orgánov a inštitúcií verejnej správy a občianskej spoločnosti a je posilnením participatívnej občianskeho sektora na rozhodovacích procesoch.

Výbor pre rodovú rovnosť Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť plní úlohy s cieľom zvýšiť úroveň podpory, ochrany a dodržiavania rovnosti práv a príležitostí medzi pohlaviami. Základom práce Výboru pre rodovú rovnosť sú pracovné skupiny, ktoré sa môžu hlbšie a intenzívnejšie zaoberať relevantnými otázkami a predkladať závery prostredníctvom odborných stanovísk. V záujme flexibility môžu ad hoc vzniknúť ďalšie pracovné skupiny. V roku 2014 pracovali pri Výbore tieto pracovné skupiny:

- Pracovná skupina pre tvorbu stratégií v oblasti rodovej rovnosti,
- Pracovná skupina pre ekonomiku, trh práce a zosúladienie rodinného a pracovného života,
- Pracovná skupina pre elimináciu násillia páchaného na ženách,
- Pracovná skupina pre vzdelávanie, vedu a výskum,
- Pracovná skupina pre zdravie,
- Pracovná skupina pre rodové nerovnosti vo vede,
- Pracovná skupina pre rodičovstvo a súkromný život,
- Pracovná skupina pre viacnásobne znevýhodnené ženy.

Pokračovalo plnenie základných dokumentov vlády SR v oblasti politiky rodovej rovnosti, ktorými sú:

- Národná stratégia pre prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách a v rodinách (2004), Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách na roky 2014–2019 (2013),
- Opatrenia na zosúladienie rodinného a pracovného života,
- Národná stratégia rodovej rovnosti na roky 2009–2013 (2009),
- Národná stratégia rodovej rovnosti na roky 2014–2019 (2014),
- Národný akčný plán rodovej rovnosti na roky 2010–2013 (2010),
- Akčný plán rodovej rovnosti na roky 2014–2019 (2014).

Pravidelne sú vypracovávané Súhrnné správy o stave rodovej rovnosti na Slovensku.

V roku 2014 bol vyhlásený už 12. ročník súťaže Zamestnávateľ ústretový k rodine, rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, do ktorého sa prihlásilo 21 zamestnávateľov. Ocenených bolo päť zamestnávateľov, ktorí poskytujú mužom i ženám rovnaké šance uplatniť sa v kariérom postupe vrátane podpory a konkrétnych opatrení na zosúladienie pracovného, rodinného a osobného života a využívania flexibilných foriem práce.

Významným procesom v roku 2014 bola príprava nového programového obdobia 2014–2020 pre čerpanie európskych fondov. Na jeseň 2013 pribudla aj povinnosť uplatňovania tzv. ex-ante podmienky „rodová rovnosť“, ktorá podmieňuje čerpanie fondov pre členské štáty vytvorením adekvátneho inštitucionálneho mechanizmu pre uplatňovanie rodovej rovnosti a vzdelávania hlavných aktérov. Odstraňovanie rodových rozdielov najmä so zameraním na trh práce a vzdelávanie je integrálnou súčasťou nového operačného programu Ľudské zdroje na roky 2014–2020.

MPSVaR SR podporilo v rámci dotačnej schémy na rodovú rovnosť projekt občianskeho združenia Srdce Slovenska (OZ), ktorého cieľom je otvárať dialóg o zvýšení zastúpenia žien v rozhodovacích pozíciách a k téme využitia ženského potenciálu v ekonomike. OZ v roku 2014 zorganizovalo 2. ročník fóra Firma 21. storočia. Témou fóra boli opatrenia pre rodinu vo firmách a ich vplyv na výkonnosť firiem. OZ vytvorilo Firemnú platformu s cieľom spájať firemný, štátny a tretí sektor pre zosúladienie rodinného a pracovného života ponúkajúc priestor pre spoločnú výmenu pohľadov, ideí, riešení, zdieľanie a šírenie posolstiev pre harmonický život ľudí v práci aj v súkromí.

V roku 2014 sa ukončila implementácia národného projektu Inštitút rodovej rovnosti podporeného prostredníctvom Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. V rámci projektu boli vytvorené Krajské kontaktné miesta pre rodovú rovnosť. Ciele projektu boli nasledovné:

- vytvoriť prostredie, účinné mechanizmy, nástroje a metódy implementovania rodovej rovnosti a eliminácia rodovej nerovnosti na trhu práce,
- zlepšiť informovanosť, poradenstvo a zvýšiť právne povedomie v oblasti diskriminácie,
- vytvoriť e-systému uplatňovania rodovej rovnosti a jeho celoštátnu koordináciu,
- zvýšiť odborné znalosti aktérov na prevenciu a elimináciu diskriminácie,
- zlepšiť databázy informácií a monitorovanie situácie v oblasti rodovej rovnosti na trhu práce.

SR je zmluvnou stranou Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien OSN a jeho Opčného protokolu, ktorý SR podpísala v júni 2000 a v tom istom roku aj ratifikovala. Platnosť pre Slovenskú republiku nadobudol 17. 2. 2001.

MEDZIODVETVOVÉ HĽADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledné rozhodovacie subjekty sú vláda SR, NR SR. Subjekt zodpovedajúci za problematiku je MPSVaR SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MPSVaR SR - koordinačný orgán problematiky rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a jej Výbor pre rodovú rovnosť, Ústredné orgány štátnej správy podľa ich kompetencií a úloh definovaných v uvedených dokumentoch, Inštitút pre výskum práce a rodiny - výskum v oblasti sociálnej a rodinnej politiky, politiky trhu práce a zamestnanosti, zamestnaneckých vzťahov, Centrá právnej pomoci, Komisia rovnosti príležitostí žien a mužov pri KOZ SR a inšpektoráty práce, Verejný ochranca práv

3. Hlavné skupiny:

Vláda SR, NR, ústredné orgány štátnej správy a ich podriadené organizácie, samosprávne kraje, mestá a obce, MVO

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, súkromné zdroje

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému, EÚ, OECD

KAPITOLA 25

DETI A MLÁDEŽ V TRVALOUDRŽATEĽNOM ROZVOJI

GESTOR: MŠVVaR SR

Správa o mládeži 2014 je v poradí druhým komplexným materiálom, ktorý prezentuje súčasný život mladých ľudí na Slovensku na základe výskumov a zistení mnohých odborníkov.

Z celkového počtu obyvateľov tvorila 36,3 % mládež do 30 rokov, t.j. 1 963 986 ľudí (51,2 % mužov a 48,8 % žien).

Slovensko sa nachádza na šiestom mieste krajín EÚ s najvyššou mierou nezamestnanosti mladých ľudí (33,6 %). Má jeden z najvyšších percentuálnych podielov NEET – 18,7 %, v porovnaní s európskym priemerom 15,4 % v roku 2011 (NEET - podiel mladých ľudí, ktorí už dlhšie nepracujú, neštudujú, ani sa inak nevzdelávajú).

Záujem o politiku sa medzi mladými ľuďmi pohybuje na úrovni 25 %, pričom hlbší záujem o politiku prejavuje iba 3-4 % z nich. Hoci právo byť volený je podľa Ústavy SR priznané občanom už od veku 21 rokov, zastúpenie mladých ľudí je v parlamente dlhodobo nízke. Podiel poslancov mladších ako 30 rokov predstavoval v roku 2012 len 5 ľudí z celkového počtu 150 poslancov (3,33 % všetkých poslancov NR SR).

Vyššie 70 % mladých ľudí (zo vzorky 1 012 respondentov) uvažuje o odchode zo Slovenska.

V Bratislavskom kraji sa riziko chudoby pohybovalo v priemere na úrovni 6,3 %, najhoršie čísla zaznamenal Prešovský kraj, kde miera rizika chudoby dosiahla až 19,9 %.

Kým v celej populácii miera dobrovoľníckej angažovanosti bola 27,5 %, u mladých ľudí dosiahla 25,7 %. Najnižšia miera angažovanosti bola zaznamenaná vo vekovej kategórii 15 až 19-ročných. Najväčšou oblasťou pôsobenia mladých dobrovoľníkov je oblasť sociálnych služieb pre rôzne cieľové skupiny.

Na Slovensku je 1 789 registrovaných organizácií, ktoré svoju činnosť orientujú na deti a mládež. Štátne zdroje sú najčastejšie vynakladané na aktivity mimo vyučovania a pravidelnú krúžkovú činnosť len pre mládež do 15 rokov.

Uznesením vlády SR č. 192/2014 bola schválená Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020, ktorá reflektuje na výsledky uvedenej správy a určuje strategické ciele politiky vo vzťahu k mládeži. Stratégia pre mládež definuje potreby mládeže najmä v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, tvorivosti a podnikavosti mladých ľudí, ich participácie, zdravia a zdravého životného štýlu, sociálneho začleňovania a dobrovoľníctva. Zaoberá sa aj globálnymi témami a určuje strategické ciele pre oblasť práce s mládežou a návrhy opatrení na dosiahnutie jednotlivých cieľov.

Medzi kľúčové oblasti štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži patrí aj životné prostredie. V tejto oblasti štát podporuje opatrenia smerujúce k posilňovaniu procesu budovania environmentálneho povedomia detí a mládeže v intenciách trvalo udržateľného rozvoja, propagáciu ochrany životného prostredia, environmentálne programy a projekty v oblasti formálneho a neformálneho vzdelávania, motivuje deti a mládež k opatreniam a aktivitám na zlepšenie životného prostredia.

Právny rámec práce s mládežou tvorí zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zákon svojim obsahom zabezpečuje kvalitnejšie podmienky na formovanie mladého človeka ako aktívneho občana, ktorý sa spolupodieľa na kvalite svojho života.

Dotknuté inštitúcie plnia úlohy už štvrtého Akčného plánu implementácie Národnej stratégie pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 – 2016. Ide o vzdelávací prístup, ktorý vedie k hlbšiemu porozumeniu rôznorodosti a nerovnosti vo svete, k príčinám ich existencie a možnostiam riešenia problémov s nimi spojených.

V Pedagogicko-organizačných pokynoch na príslušný školský rok MŠVVaR SR zverejňuje informácie, pokyny, odporúčania a usmernenia pre školy a školské zariadenia k organizácii školského roka a k výchovno-vzdelávaciemu procesu aj pre oblasť globálneho vzdelávania a environmentálnej výchovy, napr. odporúčanie školám uplatňovať globálnu dimenziu v obsahu vzdelávania ŠkVP, ako aj rozvíjať environmentálnu výchovu detí a žiakov vo všetkých súvislostiach, zapájať sa do rôznych národných i medzinárodných súťaží, projektov, a programov a i.

Každoročne sú vyčleňované finančné prostriedky pre školy na realizáciu úspešne rozšírených rozvojových projektov zameraných na podporu a rozvoj environmentálnej výchovy a vzdelávania v základných a stredných školách pod názvom Enviroprojekt, na oblasť zdravého životného štýlu, podpory zdravia a bezpečnosti v školách Zdravie a bezpečnosť v školách, a i. V rámci Enviroprojektu bolo v období rokov 2004 - 2014 celkom podporených a realizovaných viac ako 400 projektov na ZŠ a SŠ. Školy v rámci realizácie environmentálnych projektov organizujú besedy, súťaže, tvorivé dielne, semináre, vytvárajú metodické materiály, pracovné zošity a listy aj v spolupráci s odborníkmi v tejto oblasti. V rôznych regiónoch Slovenska si žiaci budujú náučné chodníky, čistia časti vodných tokov alebo riešia problémy s využitím energie, obnoviteľných zdrojov, zaoberajú sa problematikou odpadu a i.

Metodicko-pedagogické centrum (MPC) vzdeláva pedagogických zamestnancov v rámci akreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania. Doteraz akreditované vzdelávacie programy sú zverejnené na webovom sídle MPC. Stále je možné podávať žiadosti o akreditáciu vzdelávacích programov aj v oblasti environmentálnej výchovy.

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže administruje 2 národné projekty financované zo zdrojov ESF: Komprax- Kompetencie pre prax – Projekt je zameraný na podporu kvality práce s mládežou, ktorá okrem iného napomôže výchove mladej aktívnej generácie s cieľom zlepšiť ich šance na uplatnenie sa na trhu práce. Mladí mládežníci vedúci a pracovníci s mládežou realizovali svoje malé projekty na tému ekológie, ochrany a výchovy k životného prostredia. PRAKTIK – praktické zručnosti cez

neformálne vzdelávanie v práci s mládežou, ktorý svojou realizáciou prispieva k lepšiemu prepojeniu medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním. Súčasťou projektu aj vytvorenie Tematických regionálnych centier (TCM) v každom krajskom meste. Každé TCM je špecificky zamerané na rôzne oblasti vrátane environmentálnej výchovy a povedomia.

IUVENTA je sídlom Národnej agentúry programu EÚ Erasmus+ pre oblasť mládeže a športu. Program v rámci svojich stálych priorít reflektuje témy globálneho vzdelávania, vrátane podpory environmentálnej výchovy. Prostredníctvom programu bolo v roku 2014 podporených 136 projektov, z toho 16 projektov reflektovalo na témy spojené s ochranou životného prostredia.

Centrá voľného času v súlade s platnou legislatívou vytvárajú podmienky na neformálne vzdelávanie, organizujú a zabezpečujú výchovno-vzdelávaciu činnosť prostredníctvom rozvoja záujmov detí a mládeže.

Centrá voľného času vytvárajú podmienky, organizujú a zabezpečujú výchovno-vzdelávaciu, záujmovú, rekreačnú a športovú činnosť pre deti a mládež v priebehu celého kalendárneho roka, vrátane školských prázdnin.

Vládou SR boli prijaté dokumenty Národný program starostlivosti o deti a dorast v SR na roky 2008 - 2015 a Národný program prevencie obezity, ktorých časť sa dotýka aj výživy detí a ich fyzickej aktivity a u ktorých pre naplnenie stanovených cieľov je potrebné poznať východiskovú úroveň, či už stravovacích zvyklostí alebo aj individuálnej spotreby potravín v citlivej časti populácie.

V rámci programu Školské ovocie sa v spolupráci s pracovníkmi RÚVZ v SR uskutočňovali edukačné aktivity, týkajúce sa spotreby ovocia a zeleniny, zdravotného uvedomenia, fyzickej aktivity a zdravého životného štýlu detí, žiakov a rodičov. V roku 2014 pokračovala realizácia projektu Monitoring stravovacích zvyklostí a výživových preferencií vybranej populácie detí SR a hodnotenie expozície vybraných rizík spojených s konzumáciou jedál. Dlhodobým cieľom projektu je aj hodnotenie expozície vybraných rizík spojených s konzumáciou jedál u citlivých populačných skupín SR.

So zdravou výživou úzko súvisí aj bezpečnosť potravín. V tejto súvislosti sa zrealizoval projekt Monitoring spotreby vybraných aditívnych látok do potravín u detí, cieľom ktorého bolo získať prehľad o množstvách vybraných aditívnych látok (farbív) prijatých potravou u detí predškolského a školského veku. Monitorovanie spotreby, ako preventívne opatrenie, umožňuje vytvoriť bázu pre ochranu zdravia a prijatie legislatívnych opatrení.

V súvislosti s realizáciou Národného programu starostlivosti o deti a dorast v Slovenskej republike na roky 2008 – 2015 (NPDD) sa uskutočnilo viacero zdravotno-výchovných aktivít a podujatí, zameraných na oblasť podpory zdravia u detí a dorastu. ÚVZ SR uskutočnil projekt s názvom Bezpečný návrat domov. Projekt je zameraný na prevenciu rizík v dopravnom správaní adolescentov.

MŽP SR ako ústredný orgán štátnej správy pre tvorbu a ochranu životného prostredia v rámci svojej činnosti v zmysle platného štatútu podporuje environmentálnu výchovu a vzdelávanie. Už v roku 1997 vláda SR schválila Koncepciu environmentálnej výchovy a vzdelávania. V zmysle Národného environmentálneho akčného programu II. a Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja SR. MŽP SR vytvára priestor na rozvoj environmentálneho vedomia detí a mládeže na báze neformálneho vzdelávania prostredníctvom aktivít týchto priamoriadených organizácií: Slovenská agentúra životného prostredia, Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, Slovenský hydrometeorologický ústav, Výskumný ústav vodného hospodárstva, Slovenské banské múzeum, Zoologická záhrada. Aktivity priamoriadených organizácií rezortu v oblasti environmentálnej výchovy a vzdelávania majú celoslovenské, regionálne i lokálne zameranie. Obsahovo pokrývajú problematiku celoživotného vzdelávania v oblasti životného prostredia, cieľovo sa zameriavajú na neformálnu výchovu pre rôzne stupne školského systému, osvetu verejnosti a na odborné vzdelávanie špecialistov pre životné

prostredie. K hlavným nástrojom patria úlohy programového, projektového charakteru a koncepcná činnosť, vychádzajúca z cieľa formovania environmentálneho vedomia predovšetkým detí a mládeže.

Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) realizovala výchovno-vzdelávací projekt Zlepšenie environmentálneho povedomia v oblasti ochrany prírody a krajiny. Jeho cieľom bolo zatriktívniť environmentálnu výchovu a to nie len pre žiakov, ale aj pedagógov, odborných pracovníkov a širokú verejnosť. V rámci tohoto projektu sa školy môžu zapájať do programu Ekologická stopa. Na túru s NATUROU je názov ďalšieho programu, v ktorom školáci mapujú výskyt vybraných druhov rastlín a živočíchov. Pozorovania prieskumných skupín sú pravidelne vyhodnocované a analyzované tímom odborníkov, ktorý garantuje vedeckú hodnotu výsledkov a možnosť ich využívania pre potreby praxe.

Ďalším významným projektom SAŽP v súčasnosti je projekt Osveta, práca s verejnosťou ako podpora pri riešení environmentálnych záťaží v SR, ktorého súčasťou je školský program a outdoorová hra s názvom Enviróza, vyvinutá za účelom získavania a šírenia informácií o environmentálnych záťažiach na Slovensku. Program je určený pre základné a stredné školy a prebieha prostredníctvom webového portálu SAŽP.

Významný podiel na práci s mládežou majú aj osvetové strediská so svojimi aktivitami.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjekt zodpovedajúci za problematiku je MŠVVaR SR

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MŠVVaR SR - ústredný orgán štátnej správy SR prostredníctvom ktorého sa zabezpečuje realizácia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži

MK SR – ústredný orgán štátnej správy pre osvetovú činnosť

MV SR – ústredný orgán štátnej správy pre vnútornú správu

MŽP SR – koordinačné činnosti v oblasti environmentálneho vzdelávania a výchovy detí a mládeže

MZ SR – koordinácia zdravotno-výchovných aktivít detí a mládeže

Okresné úrady – odbory školstva – výkon štátnej správy na okresnej úrovni

Rada vlády pre odborné vzdelávanie a prípravu – poradný orgán vlády SR v oblasti odborného vzdelávania a prípravy

Zriaďovatelia škôl

Centrum vedecko-technických informácií – štatistiky vývoja a prognózy, IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže – práca s mládežou mimo školy a rodiny, Národné osvetové centrum - odborné – metodické pracovisko pre osvetovú činnosť, Regionálne osvetové strediská, Centrá voľného času, SAŽP, odborné organizácie rezortu životného prostredia – environmentálna výchova

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty školstva a kultúry a ich odborné organizácie, materské, základné, stredné a vysoké školy, zriaďovatelia škôl

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, Environmentálny fond, súkromné zdroje, OSN

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OECD, EÚ, OSN a organizácie jej systému, atď.

KAPITOLA 26

UZNANIE A POSILŇOVANIE ÚLOHY DOMORODÝCH OBYVATEĽOV A ICH SPOLOČENSTIEV

Nerelevantné k hodnoteniu na úrovni SR

KAPITOLA 27

POSILŇOVANIE ÚLOHY MIMOVĽÁDNYCH ORGANIZÁCIÍ: PRATNEROV PRE TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ

GESTOR: OKRESNÉ ÚRADY V SÍDLE KRAJA

Jedným z kľúčových predpokladov dobre fungujúcej demokracie je účasť občanov na správe vecí verejných. Významnú úlohu v tomto smere vykonávajú mimovládne neziskové organizácie, ktoré prenášajú názory, poznatky a návrhy v oblasti verejnej správy do činnosti štátnych orgánov. Tieto subjekty svojim konaním výrazne ovplyvňujú verejnú mienku a často tlmočia názory na riešenia prijímané orgánmi verejnej moci vo všetkých odvetviach spoločenského, politického, kultúrneho, hospodárskeho života vrátane životného prostredia.

Jedným z nástrojov umožňujúcich napĺňanie Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky v tejto oblasti je činnosť poradného orgánu – Rady vlády Slovenskej republiky pre mimovládne neziskové organizácie. Rada je koncipovaná tak, aby svojím pôsobením prispela k posilneniu participatívnej demokracie v spoločnosti, aby prijímané vládne materiály v oblasti verejnej politiky boli nielen účinné, spravodlivé a demokratické, ale aj prijímané so širokým konsenzom vládneho a mimovládneho sektora a zároveň aby ich napĺňanie bolo kontrolované občianskou spoločnosťou.

Rada nahradila funkcie Výboru pre MNO, ktorý pôsobil od roku 2011.

Ďalším poradným orgánom vlády SR je Splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti. Štatút splnomocnenca bol schválený uznesením vlády č. 309/2012. Jeho úlohou je hlavne zabezpečovať a koordinovať tvorbu iniciatív a stratégií, ktoré sa prioritne zameriavajú na posilnenie postavenia občanov voči štátu a jeho orgánom, podporu aktivít, ktoré zvyšujú participáciu občanov a ich vplyv na verejnú politiku.

Prijatých bolo viacero koncepčných a programových dokumentov. Medzi najvýznamnejšie patrí Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku schválená uznesením vlády SR č. 68/2012. Koncepcia analyzuje stav občianskej spoločnosti na Slovensku, identifikuje priority jej rozvoja a špecifikuje opatrenia na zintenzívnenie spolupráce medzi orgánmi štátnej správy a občianskou spoločnosťou.

V septembri 2011 vstúpila SR do členstva medzinárodnej Iniciatívy Partnerstva pre otvorené vládnutie. Jej zámerom je zlepšovanie vládnutia a spravovania vecí verejných zvyšovaním transparentnosti verejnej správy, jej efektivity a zodpovednosti, ako aj vytváraním príležitostí pre občanov participovať na vládnutí.

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti sfinalizoval nový akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie na roky 2014 - 2015. Prevažná časť návrhu akčného plánu vznikla koncom roka 2013 za pomoci konzultácií širokého spektra organizácií a pracovných skupín, prebehla tiež široká diskusia v regiónoch Slovenska so zástupcami mimovládnych organizácií a do materiálu boli zapracované aj pripomienky jednotlivých rezortov.

Témy a úlohy akčného plánu nadväzujú na ukončený plán z rokov 2012 – 2013: otvorené informácie – portál otvorených dát a webová aplikácia pre európske štrukturálne a investičné fondy, Finančný mechanizmus EHP, Nórsky finančný mechanizmus, Švajčiarsky finančný mechanizmus a dotačné schémy zo štátneho rozpočtu SR; vláda otvorená pre dialóg- verejnú politiku a elektronická hromadná žiadosť; otvorená justícia. Plus bola pridaná nová téma otvorené vzdelávanie - otvorené vzdelávacie zdroje a otvorený prístup k výsledkom vedy a výskumu.

V roku 2013 boli za účelom zadefinovania spolupráce prijaté Deklarácie o spolupráci jednotlivých rezortov a mimovládnych organizácií pri plnení úloh rezortov.

Úloha mimovládnych organizácií v podieľaní sa na ochrane životného prostredia je zabezpečovaná inštitucionálnymi prostriedkami viacerých zákonov uplatňujúcich sa v starostlivosti o životné prostredie.

K posilneniu úlohy verejnosti, a teda jej jednotlivcov ako i mimovládnych organizácií, v rozhodovacích procesoch na úseku starostlivosti o životné prostredie významne prispela posledná novela zákona č.24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov prijatá 14.10.2014 s účinnosťou od 1.1.2015 (novela - zákon č.314/2014 Z.z.) Podľa tejto novely procesy posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie (zistovacie konanie a povinné hodnotenie) budú ukončované rozhodnutím príslušného orgánu, ktorý bude vydaný podľa správneho poriadku. Verejnosť tak bude mať právo podať odvolanie proti rozhodnutiu a to i v prípade, ak nebola účastníkom zistovacieho konania alebo konania o vydaní záverečného stanoviska. Verejnosť, ktorá prejavila svoj záujem v konaní o posudzovaní vplyvov má postavenie účastníka konania v následnom povoľovacom konaní vedenom napr. podľa stavebného zákona alebo banského zákona. Po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov voči rozhodnutiu, bude môcť verejnosť dať žalobu na súd.

V povoľovacom konaní, ktoré prebieha podľa stavebného zákona alebo banského zákona, ktorému predchádzal proces posudzovania vplyvov na životné prostredie, sa môže stať verejnosť účastníkom konania, a za určitých podmienok dokonca i vtedy, ak písomne neprejavila záujem byť účastníkom konania v procese posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie.

Mimovládne organizácie môžu byť tiež účastníkom konania o uložení preventívnych nápravných opatrení a nápravných opatrení podľa zákona č.359/2007 Z.z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov dáva možnosť pre združenia s právnou subjektivitou, ktorých predmetom činnosti je ochrana prírody a krajiny, byť účastníkom konania v konaniach orgánov ochrany prírody a krajiny.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie

Splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti – tvorba iniciatív a stratégií a koordinácia ich plnenia, jednotlivé rezorty – spolupráca s MVO na plnení úloh rezortov a pri plnení ich zákonmi stanovených práv

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, príslušné rezorty, a ich odborné organizácie, mimovládne organizácie, samospráva, súkromné inštitúcie, výskumné organizácie

4. Financie:

2% z daní fyzických a právnických osôb, dobrovoľné príspevky (dary) fyzických osôb a firemná filantropia, verejné zbierky, členské príspevky členov MNO, výnosy z vlastnej činnosti MNO, verejné financie zo zahraničných zdrojov, najmä z nórskeho a švajčiarskeho fondov, verejné finančné prostriedky z európskych štrukturálnych fondov, verejné zdroje na úrovni dotačných mechanizmov jednotlivých rezortov, verejné zdroje na úrovni miestnych samospráv

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

EÚ, OSN a organizácie jej systému

KAPITOLA 28

INICIATÍVY SAMOSPRÁVNÝCH ORGÁNOV ZAMERANÉ NA PODPORU AGENDY 21

GESTOR: OKRESNÉ ÚRADY V SÍDLE KRAJA

Územná samospráva je v podmienkach SR vykonávaná na úrovni obcí a na úrovni vyšších územných celkov.

Zákon 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov upravuje problematiku súvisiacu s výkonom samosprávy na úrovni obcí. Vo väzbe na problematiku trvalo udržateľného rozvoja zabezpečuje obec hlavne nasledovné aktivity:

- usmerňuje ekonomickú činnosť v obci,
- zabezpečuje výstavbu a údržbu a vykonáva správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecného cintorína, kultúrnych, športových a ďalších obecných zariadení, kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a pamätihodností obce,
- zabezpečuje nakladanie s komunálnym odpadom, udržiavanie čistoty v obci, správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, nakladanie s odpadovými vodami zo žump a miestnu verejnú dopravu,
- utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport,
- obstaráva a schvaľuje územnoplánovacia dokumentácia sídelných útvarov a zón, koncepciu rozvoja jednotlivých oblastí života obce, obstaráva a schvaľuje programy rozvoja bývania a spolupôsobí pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci,
- zabezpečuje ochranu kultúrnych pamiatok v rozsahu podľa osobitných predpisov,
- plní úlohy na úseku sociálnej pomoci.

Obce zabezpečujú vypracovávanie svojich Programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR). Cieľom PHSR je sformulovať takú predstavu o smerovaní obce, ktorá vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jej občanov a zároveň je v súlade s prijatými koncepciami štátu, vyššieho územného celku, stratégie rozvoja príslušného mikroregiónu, príp. rezortnými stratégiami, záujmami ochrany životného prostredia, kultúrneho dedičstva a pod. Je to program cielených opatrení navrhnutý pre oživenie sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce, ktorý na základe výsledkov ročného hodnotenia bude priebežne aktualizovaný a dopĺňovaný.

Na úrovni obce je základným územno-plánovacím dokumentom územný plán obce alebo zóny. Územné plánovanie vytvára predpoklady pre trvalý súlad všetkých činností v území s osobitným zreteľom na starostlivosť o životné prostredie, dosiahnutie ekologickej rovnováhy a zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja pre šetrné využívanie prírodných zdrojov a pre zachovanie prírodných, civilizačných a kultúrnych hodnôt (Zákon č. 50/76 Z.z. v znení neskorších predpisov). Jednotlivé zámery predkladané v rámci prípravy PHSR musia byť však v súlade s existujúcou schválenou

územno-plánovacou dokumentáciou, príp. s podkladmi, pričom program rozvoja obce stanovuje iba mieru podpory jednotlivým jeho zámerom.

V SR k júnu 2014 bolo 2 891 obcí, z ktorých má svoju územnoplánovaciu dokumentáciu 1 299.

Zákonom NR SR č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov Národná rada SR schválila zriadenie ôsmich vyšších územných celkov.

Samosprávny kraj pri výkone samosprávy sa stará o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov. Pritom najmä

- zabezpečuje tvorbu a plnenie programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja,
- vykonáva plánovacie činnosti týkajúce sa územia samosprávneho kraja,
- obstaráva, prerokúva a schvaľuje územnoplánovacie podklady samosprávneho kraja a územné plány regiónov,
- podieľa sa na tvorbe a ochrane životného prostredia,
- utvára predpoklady na optimálne usporiadanie vzájomných vzťahov sídelných útvarov a ostatných prvkov svojho územia,
- utvára podmienky na rozvoj výchovy a vzdelávania, najmä v stredných školách, a na rozvoj ďalšieho vzdelávania,
- utvára podmienky na tvorbu, prezentáciu a rozvoj kultúrnych hodnôt a kultúrnych aktivít a stará sa o ochranu pamiatkového fondu,
- koordinuje rozvoj cestovného ruchu,
- koordinuje rozvoj telesnej kultúry a starostlivosť o deti a mládež,
- spolupracuje s obcami pri tvorbe programov sociálneho a ekonomického rozvoja obcí.

Medzi nosné rozvojové dokumenty na úrovni samosprávnych krajov patria programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja a územné plány. Všetky samosprávne kraje majú tieto programy a plány schválené. Samosprávne kraje majú taktiež vypracované stratégie rozvoja cestovného ruchu, ako aj stratégie pre oblasť inovačného rozvoja.

Prijímané strategické dokumenty na úrovni obcí a krajov podliehajú ich hodnoteniu z hľadiska vplyvov na životné prostredie v zmysle zákona č. 26/2014 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov. V zmysle tohto zákona musí byť uskutočnený postup zapojenia verejnosti do procesu hodnotenia a umožnená verejná diskusia k pripravovaným dokumentom.

V SR sa v rámci Programu rozvoja vidieka uplatňuje prístup Leader (spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj vidieka). Jeho cieľom je zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach a zlepšenie ekonomickej príležitosti a sociálnych podmienok vidieckeho obyvateľstva. Tento cieľ sa v podmienkach Slovenskej republiky napĺňa prostredníctvom realizácie integrovaných stratégií rozvoja územia, v rámci sa realizujú projekty jednotlivých žiadateľov. Integrovanú stratégiu rozvoja územia pre určité územie vypracováva miestna akčná skupina (MAS), prostredníctvom ktorej sú do praxe zavádzané princípy prístupu Leader. MAS je zložená z rôznych subjektov, podieľajúcich sa na rozvoji regiónu pričom významnú úlohu to zohrávajú samosprávne orgány.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledné rozhodovacie subjekty sú NR SR, vláda SR. Zodpovedajúcim subjektom za problematiku sú samosprávne orgány obcí a vyšších územných celkov

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

Obce a VÚC podľa vyššie uvedených kompetencií, záujmové združenia – ZMOS, Združenie pre rozvoj vidieka, Verejno – súkromné partnerstvá, Miestne akčné skupiny, Asociácia horských sídiel Slovenska

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, obce, VÚC, združenia

4. Financie:

Rozpočty miest, obcí, VÚC, štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

Spolupráca na úrovni partnerských obcí a regiónov v zahraničí

KAPITOLA 29

POSILŇOVANIE ÚLOH PRACUJÚCICH A ICH ODBOROV

GESTOR: MPSVaR SR

Ústava SR v čl. 29 zaručuje právo slobodne sa združovať. Každý má právo spolu s inými sa združovať v spolkoch, spoločnostiach alebo iných združeniach. Podľa čl. 37 Ústavy SR má každý právo sa slobodne združovať s inými na ochranu svojich hospodárskych a sociálnych záujmov. Odborová organizácia je združením odborovo organizovaných zamestnancov. Konkrétne podmienky činnosti ako aj práva týchto združení upravuje zákon č. 83/1990 o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

V roku 2007 bola zriadená Hospodárska a sociálna rada SR ako spoločný celoštátny orgán na zabezpečenie trojstranných konzultácií o hospodárskej a sociálnej politike vlády SR. Jej ustanoveniu predchádzalo prijatie zákona č. 103/2007 Z. z. o trojstranných konzultáciách na celoštátnej úrovni a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o tripartite). Zákon o tripartite garantuje sociálne partnerstvo na základe trojstranne vedeného dialógu medzi vládou a sociálnymi partnermi, ktorí sú zapojení do formulovania hospodárskej a sociálnej politiky, čo znamená uplatnenie demokracie a uznanie sociálnych partnerov.

V participačných vzťahoch ako zástupca zamestnancov vystupuje odborová organizácia, voči ktorej má zamestnávateľ určité presne vymedzené práva a povinnosti. Odborová organizácia tým zaručuje v stanovenom rozsahu účasť zamestnancov na riadení podniku.

Reforma pracovného práva vyústila do prijatia nového Zákonníka práce (zákon č. 311/2001 Z. z.). Zároveň došlo k odčleneniu a právnej úprave pracovných vzťahov vo verejnej a štátnej službe tým, že sa prijal zákon o štátnej službe a zákon o verejnej službe, ktorý bol v roku 2003 nahradený zákonom o výkone práce vo verejnom záujme. V nasledujúcom období bol Zákonník práce viackrát novelizovaný.

Zásadné zmeny boli vykonané zákonom č. 361/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Cieľom tejto novely bolo presadzovanie rovnováhy uplatňovania práv a im korešpondujúcich povinností medzi zamestnancom a zamestnávateľom, ako aj vytváranie dôstojných pracovných podmienok s osobitným dôrazom na prerokovanie týchto podmienok so sociálnymi partnermi.

Od 1. júna 2014 nadobudol účinnosť článok II zákona č. 58/2014 Z. z. o výbušninách, výbušných predmetoch a munícii, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, ktorou sa upravila subsidiárna pôsobnosť Zákonníka práce na pracovnoprávne

vzťahy zamestnancov pracujúcich pri výrobe a spracovaní traskavín, traskavých zloží, čierneho prachu, munície, výbušnín, výbušných predmetov a výbušných pyrotechnických zloží.

Od 1. júla 2014 nadobudol účinnosť článok V zákona č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, ktorou sa upravila subsidiárna pôsobnosť Zákonníka práce na zamestnancov, ktorí sú divadelnými umelcami alebo hudobnými umelcami.

Od 1. júla 2014 nadobudol účinnosť článok II zákona č. 183/2014 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov, ktorou sa upravilo maximálne trvanie dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru na obdobie 12 mesiacov. Ustanovilo sa tiež, že na odmeny, plynúce z týchto dohôd, sa vzťahujú ustanovenia Zákonníka práce o splatnosti mzdy, výplate a vykonávaní zrážok zo mzdy. V súlade s týmito legislatívnymi zmenami musí byť od 1. júla 2014 aj odmena za prácu na základe dohody o pracovnej činnosti a dohody o brigádnickej práci študentov splatná a vyplatená najneskôr do konca kalendárneho mesiaca, ktorý nasleduje po mesiaci, v ktorom sa práca vykonávala.

Poslednú novelu Zákonníka práce, platnú od 1. 1. 2015, schválila Národná rada Slovenskej republiky 2. decembra 2014. Novela má za cieľ riešiť problémy v oblasti dočasného pridelenia zamestnancov, najmä obchádzanie ustanovení o dočasnom pridelení, obchádzanie ustanovení o porovnateľných pracovných a mzdových podmienkach dočasne pridelených zamestnancov a zabezpečiť spravodlivú hospodársku súťaž medzi agentúrami dočasného zamestnávania a zamestnávateľmi.

Zákonník práce v časti kolektívne pracovné vzťahy upravuje participáciu zamestnancov na utváraní spravodlivých a uspokojivých pracovných podmienok u zamestnávateľov pri realizácii pracovnoprávnych vzťahov. Umožňuje, aby záujmy zamestnancov vo vzťahu k zamestnávateľom boli chránené, a to prostredníctvom zástupcov zamestnancov, ktorými sú odborové organizácie, zamestnanecké rady a zamestnanecký dôverník, ak ide o zamestnávateľa s malým počtom zamestnancov. Podľa zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci je zástupcom zamestnancov aj zástupca zamestnancov pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci.

Všetky právne formy zastupovania záujmov zamestnancov, ktoré upravuje Zákonník práce, sú dobrovoľnými formami zastupovania. Zákonník práce zaručuje podmienky pre uplatňovanie práv zástupcov zamestnancov na informácie, na prerokovanie, na spolurozhodovanie, kolektívne vyjednávanie a na kontrolu. Zákonník práce umožňuje u zamestnávateľa súčasné pôsobenie odborovej organizácie, zamestnaneckej rady alebo zamestnaneckého dôverníka.

V roku 2013 bola prijatá novela zákona o kolektívnom vyjednávaní zákonom č. 416/2013 Z. z., s účinnosťou od 1. 1. 2014, ktorej účelom je upraviť rozširovanie záväznosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa na všetkých zamestnávateľov v navrhovanom odvetví a za predpokladu, že sa na nich nevzťahuje niektorá z ustanovených výnimiek.

Návrh na rozšírenie záväznosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa môžu podať zmluvné strany kolektívnej zmluvy spoločne alebo niektorá zmluvná strana samostatne. Rozšírenie záväznosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa už nie je podmienené súhlasom zamestnávateľa na ktorého sa navrhuje extenzia.

SR je viazaná 69 dohovormi Medzinárodnej organizácie práce (MOP), pritom 57 dohovorov bolo ratifikovaných postupne od roku 1919 do roku 1992 bývalou Československou republikou, Československou socialistickou republikou a Českou a Slovenskou federatívnou republikou. SR od svojho vzniku 1. januára 1993 prevzala záväzky z 57 dohovorov MOP na základe sukcesie (nástupníctva) – oznámenie MZV SR č. 110/1997 Z. z. o potvrdení sukcesie SR do záväzkov z príslušných mnohostranných zmluvných dokumentov MOP, ktorých depozitárom je generálny

riaditeľ MOP. SR od 1. januára 1993 postupne ratifikovala 18 dohovorov MOP a 6 dohovorov MOP vypovedala.

Zlepšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sa zabezpečuje sociálnou politikou vlády, spoluprácou sociálnych partnerov a predovšetkým prostredníctvom prevencie a konkrétnych programov a opatrení, ktorými sa vylučujú riziká a faktory podmieňujúce vznik pracovných úrazov, chorôb z povolania a iných poškodení zdravia, a tak sa zlepšujú pracovné podmienky u zamestnávateľov. V SR zaistovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sa zabezpečuje najmä prostredníctvom zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, Zákonníka práce, zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a zákona č. 125/2006 o inšpekcii práce. Základné zásady a práva v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci upravuje najmä Dohovor MOP o bezpečnosti a zdraví pri práci a o pracovnom prostredí č. 155 z roku 1981, ktorý nadobudol na Slovensku účinnosť dňa 25. 2. 1989.

V roku 2013 bola schválená Stratégia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v SR a program jej realizácie na roky 2013 až 2015 s výhľadom do roku 2020 uznesením vlády SR č. 391/2013. Podľa údajov ŠÚ SR o pracovnej neschopnosti pre chorobu a úraz v SR bolo v roku 2013 evidovaných 8 577 pracovných úrazov, čo oproti roku 2012 (8 767) predstavovalo zníženie o 190 pracovných úrazov, pričom počet smrteľných pracovných úrazov sa takmer nezmenil (v roku 2012 ich bolo 52 a v roku 2013 ich bolo 53).

Ukazovateľ početnosti pracovných úrazov pripadajúcich na 100 zamestnancov za SR dosiahol v roku 2013 hodnotu 0,34, čo v porovnaní s rokom 2006 (0,68) predstavovalo zníženie o 50,0 %.

Podľa údajov MZ SR v roku 2013 bolo evidovaných 301 prípadov novozistených chorôb z povolania a profesionálnych otráv. Oproti roku 2012 došlo k poklesu hlásených chorôb z povolania o 43, čo je najnižší počet hlásených chorôb z povolania za ostatných niekoľko rokov dozadu (v roku 2005 bolo hlásených 413 prípadov a 301 v roku 2013).

Problematika bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a metódy prevencie rizík sú na Slovensku predmetom výučby na školách pripravujúcich žiakov a študentov na výkon povolania a ďalšieho vzdelávania dospelých vrátane rekvalifikácií.

Fyzické osoby a právnické osoby môžu v zmysle zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci organizovať a vykonávať výchovu a vzdelávanie v oblasti ochrany práce len na základe oprávnenia. Požiadavky a rozsah výchovnej a vzdelávacej činnosti pre jednotlivé výchovné a vzdelávacie činnosti sú ustanovené vo vyhláske č. 356/2007 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách a rozsahu výchovnej a vzdelávacej činnosti, o projekte výchovy a vzdelávania, vedení predpísanej dokumentácie a overovaní vedomostí účastníkov výchovnej a vzdelávacej činnosti.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je vláda SR a NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MPSVaR SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MPSVaR SR - ústredný orgán štátnej správy, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny - riadi, kontroluje, koordinuje a metodicky usmerňuje výkon štátnej správy v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti, výkon zabezpečujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, Národný inšpektorát práce - riadi a usmerňuje inšpekciiu práce, ktorá dozerá nad dodržiavaním pracovnoprávných predpisov, predpisov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Výkon zabezpečujú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, MZ SR – ústredný orgán štátnej správy v oblasti ochrany zdravia obyvateľstva, úrady verejného zdravotníctva – výkon štátneho dozoru v oblasti ochrany zdravia pri práci.

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, Hospodárska a sociálna rada vlády SR, MPSVaR SR a jeho odborné organizácie, štátne a súkromné spoločnosti, školy, výskumné ústavy

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (ILO), EÚ, OECD, atď.

KAPITOLA 30

POSILŇOVANIE ÚLOHY OBCHODU A PRIEMYSLU

GESTOR: MH SR

Ochrana spotrebiteľa v SR je zabezpečovaná v rámci legislatívnej i nelegislatívnej oblasti, pričom základným strategickým dokumentom spotrebiteľskej politiky v rokoch 2014-2020 bude Stratégia spotrebiteľskej politiky Slovenskej republiky (Stratégia), ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 502/2014 ako programový dokument zabezpečujúci postupný nárast ochrany spotrebiteľa vo všetkých oblastiach v súlade s Európskym programom pre spotrebiteľov – Podpora dôvery a rastu. V súčasnosti sa kladie dôraz na podporu záujmov spotrebiteľov, zabezpečenie vysokej úrovne ich ochrany, prispievanie k ochrane ich zdravia, bezpečnosti a hospodárskych záujmov, ako aj podpore ich práva na informácie, osvetu a vytváranie združení na ochranu spotrebiteľských záujmov. Spotrebiteľia s posilneným postavením, ktorí sa môžu spoľahnúť na silný rámec zaisťujúci bezpečnosť, informácie, vzdelávanie, práva, nápravné prostriedky a prostriedky presadzovania práva, sa môžu aktívne podieľať na trhu a dosiahnuť, aby fungoval v ich prospech.

Problematiky obchodu a ochrany spotrebiteľa sa dotýkajú nasledovné právne predpisy:

- Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník – Novelou zákona sa rozšíril výpočet neprijateľných zmluvných podmienok a ustanovil zákaz zabezpečenia splnenia záväzku spotrebiteľa zo spotrebiteľskej zmluvy prostredníctvom zabezpečovacieho práva k nehnuteľnosti, ktorý sa rozšíril na akýkoľvek zabezpečovací prevod práva za účelom zabezpečenia záväzku spotrebiteľa, t. j. vrátane zabezpečovacieho prevodu práva k hnutel'ným veciam, ktorý sa pri spotrebiteľských zmluvách považuje za neprípustný.
- Zákon č. 250/2007 o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov upravuje práva spotrebiteľov a povinnosti výrobcov, predávajúcich, dovozcov a dodávateľov, pôsobnosť orgánov verejnej správy v oblasti ochrany spotrebiteľa, postavenie právnických osôb založených alebo zriadených na ochranu spotrebiteľa. V rámci zákona sa významne posilnili práva spotrebiteľov získať výrobky a služby v dobrej kvalite, uplatnenie reklamácie, náhradu škody, vzdelávanie, informácie, ochranu svojho zdravia, bezpečnosti a ekonomických záujmov a na podávanie podnetov a sťažností orgánom dozoru a kontroly. Každý spotrebiteľ má právo na ochranu pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách, ktorými sú zmluvy uzavreté podľa Občianskeho zákonníka alebo Obchodného zákonníka. Zákon upravuje aj otázky bezpečnosti výrobkov spolu s nariadením vlády SR č. 404/2007 Z. z. o všeobecnej bezpečnosti výrobkov a vyhláškami MH SR týkajúcich sa bezpečnostných požiadaviek na niektoré spotrebiteľské výrobky. Prijatím zákona č. 102/2014 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri predaji tovaru alebo poskytovaní služieb na základe zmluvy uzavretej na diaľku alebo zmluvy uzavretej mimo prevádzkových priestorov predávajúceho a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa novelizoval i tento zákon, došlo k výraznému posilneniu ochrany spotrebiteľa v oblasti vymáhania pohľadávky, či zabezpečenia jeho záväzkov. Súd a iné orgány rozhodujúce v spore musia prihliadať na rozšírený okruh skutočností z úradnej povinnosti a nielen na návrh spotrebiteľa, napr. na premlčanie pohľadávky.

- Zákon č. 22/2004 Z. z. o elektronickom obchode, ktorým sa implementovala smernica 2000/31/ES, vytvoril podmienky pre elektronický obchod, poskytovanie služieb on-line a výnimky z právnej zodpovednosti poskytovateľa služieb informačnej spoločnosti.
- Zákon č. 161/2011 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri poskytovaní niektorých služieb cestovného ruchu implementoval smernicu o ochrane spotrebiteľov, pokiaľ ide o určité aspekty zmlúv o časovo vymedzenom užívaní ubytovacích zariadení, o dlhodobom dovolenkovom produkte, o ďalšom predaji a o výmene v plnom rozsahu.
- Novelou zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa umožnilo, aby bol šíriteľom reklamy aj iný subjekt ako podnikateľ. Doterajšia úprava bola neprimerane obmedzujúca a nedávala možnosť šíriť reklamu mimo podnikateľskej činnosti. Novelou zákona sa okrem iného zakázalo šírenie reklamy na spotrebiteľské úvery a pôžičky spotrebiteľom, ak nespĺňa požiadavky ustanovené zákonom.
- V súlade s legislatívou EÚ sa posilnila ochrana detí pred nebezpečnými hračkami zákonom č. 78/2012 Z. z. o bezpečnosti hračiek a o zmene a doplnení zákona č. 128/2002 Z. z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 140/2013 Z. z. a vyhláškou MH SR č. 225/2013 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 78/2012 Z. z. o bezpečnosti hračiek a o zmene a doplnení zákona č. 128/2002 Z. z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 140/2013 Z. z. a v znení vyhlášky MH SR č. 45/2014 Z. z..

Významnou zložkou priemyslu a obchodu sú malé a stredné podniky (MSP). Podpora ich financovania bola zabezpečovaná prostredníctvom iniciatívy JEREMIE.

Je to spoločná iniciatíva EK a skupiny Európskej investičnej banky s cieľom zlepšenia prístupu MSP k financovaniu v rámci štrukturálnych fondov EÚ (ŠF EÚ) na obdobie rokov 2007 - 2013. Hlavným cieľom iniciatívy je poskytnutie podpory prístupu ku kapitálu MSP s dobrým podnikateľským plánom a inovačnou myšlienkou s komerčným potenciálom.

Implementácia JEREMIE v SR zahŕňa dlhové nástroje (bankové záruky a úvery) a kapitálové nástroje (rizikový kapitál), ktoré sa poskytujú MSP nepriamo, prostredníctvom vybraných finančných sprostredkovateľov (komerčné banky, manažéri fondov rizikového kapitálu).

Holdingový fond JEREMIE je v programovom období 2007 - 2013 v SR financovaný zo ŠF EÚ v objeme 100 mil. eur z troch operačných programov: z Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (OP KaHR), Operačného programu Výskum a vývoj (OP VaV), Operačného programu Bratislavský kraj (OP BK) a je riadený EIF prostredníctvom spoločnosti SZRF, s.r.o. Z OP KaHR bolo na iniciatívu JEREMIE vyčlenených celkovo 67,06 mil. eur.

Finančné prostriedky budú použité na financovanie nástroja: rizikového kapitálu (RK) v objeme 31 mil. eur, portfóliovej záruky prvej straty (FLPG) v objeme 42,98 mil. eur a portfóliového úveru zdieľaného rizika (PRSL) vo výške 20,02 mil. eur.

Vzhľadom na výrazné oneskorenie v zavádzaní iniciatívy JEREMIE na Slovensku sa v roku 2014 podarilo plne sfunkčnit' už všetky finančné nástroje: FLPG, PRSL a RK. V SR tak MSP môžu žiadať o úvery financované iniciatívou JEREMIE. Finančný sprostredkovateľia t.j. komerčné banky priebežne poskytujú MSP úvery JEREMIE a ďalšie žiadosti o úver v súčasnosti posudzujú. Úverové produkty JEREMIE v rámci FLPG nástroja pre MSP poskytujú: Tatra banka, a.s. (Tatra), UniCredit Bank Slovakia a. s. (UCB) a Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s. (SZRB) a Slovenská sporiteľňa, a.s. (SLSP). V rámci nástroja PRSL MSP žiadajú o úvery u finančných sprostredkovateľov: Sberbank Slovensko, a.s. (SBERBANK) a OTP Banka Slovensko, a.s. (OTP).

Očakáva sa, že sa podporou JEREMIE podarí generovať finančné prostriedky na úvery pre MSP v celkovom objeme 282,2 mil. eur. MSP môžu získať pomoc prostredníctvom zvýhodnených investičných úverov a úverov na prevádzkový kapitál do 31. decembra 2015. Podpora MSP

prostredníctvom nástroja FPLG a PRSL je v SR smerovaná do všetkých regiónov mimo územia Bratislavského samosprávneho kraja.

MH SR ako podklad pre využitie zdrojov štrukturálnych fondov v programovom období 2013 až 2020 spracovalo a PV MH SR schválila v auguste 2012 materiál Zhodnotenie možností smerovania a podmienok rozvoja priemyselnej výroby v SR po roku 2013. V tomto materiáli sú navrhnuté východiská pre spracovanie programového dokumentu podpory priemyselného rozvoja tak, aby podpora smerovala predovšetkým do oblastí:

- inovatívnych, znalostných sektorov,
- niektorých vybraných sektorov priemyselnej výroby s tradíciou a/alebo rozvojovým potenciálom nevylučujúc marginálne sektory z pohľadu ich podielu na priemyselnej výrobe SR,
- opatrení uľahčujúcich zmeny prostredníctvom zlepšovania regulácie trhu s výrobkami,
- inovácií a investovania do vzdelávania a celoživotnej odbornej prípravy.
- Vláda uznesením č. 665/2013 schválila Stratégiu výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky (RIS3). Cieľmi RIS3 sú:
- prehĺbovať integráciu a ukotvenie kľúčových priemyselných odvetví, ktoré zvyšujú miestnu pridanú hodnotu, prostredníctvom spolupráce miestnych dodávateľských reťazcov a podporou ich vzájomného sieťovania,
- zvýšiť príspevok výskumu k hospodárskemu rastu cestou globálnej excelentnosti a lokálnej relevantnosti,
- vytvárať dynamickú, otvorenú a inkluzívnu inovatívnu spoločnosť ako jeden z predpokladov pre zlepšenie kvality života,
- zlepšiť kvalitu ľudských zdrojov pre inovatívne Slovensko.

Strategická časť predstavuje súbor opatrení, aktivít a nástrojov vedúcich k naplneniu uvedených cieľov a stanovuje systémy riadenia a implementácie stratégie, jej financovania monitorovania, hodnotenia a kontroly, v kompetencii všetkých relevantných rezortov a kľúčových aktérov.

MH SR v zmysle uznesenia vlády SR č. 665/2013 pripravuje spolu s MŠVVaŠ SR prvý Akčný plán implementácie RIS3, ktorého úlohou je určiť úlohy, kľúčové priority a opatrenia podmieňujúce úspešnú implementáciu vládou SR schválenej RIS3.

MH SR zastupuje SR v riadiacej skupine prioritnej oblasti 8 – Podpora konkurencieschopnosti a tvorby klastrov v rámci Dunajskej stratégie. Táto prioritná oblasť sa venuje prioritám: inovácie a technologický transfer; klastre excelentnosti; odborné vzdelávanie; podnikové vzdelávanie; konkurencieschopnosť rurálnych a mestských regiónov. Do budúca by MH SR chcelo prispieť prebratím gescie nad novo navrhovanou prioritou životné prostredie a efektívne využívanie energetických zdrojov. MH SR aktívne prispieva aj k prepájaniu priorít v rámci prioritnej oblasti 7 – Rozvoj znalostnej spoločnosti (výskum, vzdelávanie, informačno-komunikačné technológie), prioritnej oblasti 8 a prioritnej oblasti 9 – rozvoj ľudských zdrojov.

Jednou z foriem podpory environmentálne priaznivého chovania sa podnikov je aj certifikácia manažérskych systémov. V roku 2013 pribudlo v SR 44 nových organizácií so zavedeným a certifikovaným EMS, čím sa celkový počet evidovaných organizácií s certifikovaným EMS (Systém environmentálneho manažérstva podľa normy ISO 14001) od roku 1996 zvýšil na 1 292. Podmienky pre účasť organizácií v Schéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS) stanovuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1221/2009 o dobrovoľnej účasti organizácií v schéme EMAS III a na národnej úrovni je to zákon č. 351/2012 Z. z. o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme EÚ pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. decembra 2012. Ku koncu roka 2013 boli v registri EMAS zapísané 4 podniky.

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledný rozhodovací subjekt je vláda SR, NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MH SR. Ostatné spolupracujúce subjekty sú MŽP SR, MŠVVaŠ SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie

MH SR - koncepčná a legislatívna činnosť v oblasti obchodu a priemyslu, štatistika v oblasti vnútorného obchodu a služieb, MŠVVaŠ SR – veda, výskum, inovácie, MŽP SR – dobrovoľné nástroje environmentálnej politiky vrátane environmentálneho manažérstva

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, banky, súkromné spoločnosti

4. Financie:

Fond JEREMIE, štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (UNIDO, UNCTAD), EÚ, OECD, EEA, EUROSTAT

KAPITOLA 31

VEDECKÁ A TECHNICKÁ OBEC

GESTOR: MŠVVaŠ SR

Výskum a vývoj patria k základným predpokladom konkurencieschopnosti a trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti a sú podmienkou dlhodobého rastu životnej úrovne.

Za účelom zabezpečenia nezávislého výskumu v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, efektívnejšieho využívania vedecko-technických informácií a poznatkov, vytvárania zlepšenia podmienok pre prácu vedcov, zvýšenia konkurencieschopnosti Slovenska v oblasti vedy a techniky sa zintenzívnila komunikácia a spolupráca medzi vedeckou a technickou obcou, rozhodovacou sférou a verejnosťou.

Jedným z rozhodujúcich dokumentov v oblasti výskumu a inovácií je vládou schválená Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR (RIS3), ktorú vláda SR schválila uznesením č. 665/2013 a na príprave ktorej úzko spolupracovali MŠVVaŠ SR, MH SR, Úrad vlády SR, zástupcovia podnikateľského, akademického a výskumného sektora. Úzka spolupráca všetkých sektorov sa uplatňuje pri tvorbe všetkých dokumentoch v oblasti vedy a techniky a ich implementácii a je predpokladom pozdvižnutia slovenskej vedy v medzinárodnom meradle.

Rada vlády SR pre vedu, techniku a inovácie je odborným, poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom vlády SR pre oblasť vedy, techniky a inovácií. V zmysle jej štatútu, schváleného uznesením vlády č. 114/2013 je jej úlohou koordinovať spoluprácu organizácií verejného a súkromného sektora pri zabezpečovaní cieľov štátnej vednej, technickej a inovačnej politiky a komplexne posudzovať materiály všetkých ústredných orgánov štátnej správy z oblasti vedy, techniky a inovácií predkladané na rokovanie vlády SR alebo orgánom Európskej únie a medzinárodným organizáciám.

Rada vlády má 23 členov. Predsedom Rady vlády je premiér SR, podpredsedami sú minister školstva, vedy, výskumu a športu SR, minister hospodárstva SR, podpredseda vlády a minister financií SR a predseda Slovenskej akadémie vied.

Aj verejnosť má možnosť vyjadriť svoje názory a predstavy o možnostiach lepšie využívať vedu a techniku k ich prospechu prostredníctvom verejného pripomienkovania materiálov vedy a techniky, či internetových stránok zameraných na oblasť vedy, výskumu a inovácie ako aj popularizačných aktivít, ktorej príkladom je každoročne Národným centrom pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti (NCP VaT) pri Centre vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) usporadúvaný Týždeň vedy a techniky, diskusné fóra s vedcami a verejnosťou „Veda v centre“ (vedecké kaviarne), popularizačné stretnutia vedcov so študentmi základných a stredných škôl (vedecké cukrárne) a pod. NCP VaT zriadené v rámci CVTI SR vytvára inštitucionálnu bázu na zabezpečenie popularizácie vedy a techniky v súlade so Stratégiou popularizácie vedy a techniky v spoločnosti, schválenou vládou SR uznesením č. 103/2007. Svojou činnosťou prispieva nielen k prekonávaniu komunikačných bariér medzi vedeckou komunitou a ostatnou verejnosťou, ale aj k zlepšeniu povedomia občanov o význame a dôležitosti vedy a techniky ako jedného z troch pilierov rozvoja znalostnej spoločnosti: vzdelávanie – veda a technika – inovácie.

NCP VaT zabezpečuje správu a prevádzku Centrálného informačného portálu pre výskum, vývoj a inovácie. Je základným všeobecne prístupným zdrojom informácií pre všetky zainteresované subjekty za oblasť vedy, výskumu, vývoja a inovácií.

V rámci prepojenia a realizácie spolupráce medzi rôznymi subjektmi vytvorila Slovenská akadémia vied (SAV) Kanceláriu pre transfer technológií SAV. Jej cieľom je poskytnúť odbornú podporu na zintenzívnenie spolupráce výskumných ústavov SAV s komerčnou sférou, ako aj spoluprácu s inými organizáciami financovanými zo štátneho rozpočtu, zaoberajúcimi sa problematikou transferu technológií. Vedecké organizácie SAV spolupracujú s viacerými univerzitami a vysokými školami na celom Slovensku. Spolupráca sa realizuje na základe zmluvy o spolupráci, v rámci spoločných pracovísk alebo na neformálnej báze. Spolupráca pokrýva celý rad aktivít. Prioritou je rozvíjanie vedeckej spolupráce na báze riešenia domácich a zahraničných projektov (APVV, VEGA, rámcové programy EÚ), kreovanie spoločných pracovísk a spolupráca pri výstavbe výskumnej infraštruktúry (projekty štrukturálnych fondov EÚ). Významná je spolupráca v oblasti vzdelávania, predovšetkým v doktorandskom štúdiu, ale aj v ďalšej pedagogickej činnosti na všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia, vrátane členstiev v komisiách pre obhajoby doktorandských a doktorských dizertačných prác.

Dňa 4. decembra 2014 podpísali prezidenti Zväzu priemyselných výskumných a vývojových organizácií a Zväzu slovenských vedeckotechnických spoločností dohodu o spolupráci, ktorej cieľom je zintenzívniť spoločné aktivity pri realizovaní úloh vyplývajúcich z náplne činnosti oboch zväzov, najmä v oblasti propagácie výsledkov vedy a techniky a pri podpore vzdelávacích aktivít. Medzi hlavné témy spolupráce sa zakotvila participácia na príprave koncepčných dokumentoch z oblasti vedy, výskumu a inovácií, konzultácie legislatívnych noriem z tejto oblasti, podpora aktivít vyplývajúcich z medzinárodnej spolupráce vo vede a technike a aktívna účasť na zabezpečovaní konferencií, vzdelávacích aktivít a iných spoločensko-prospešných činností oboch zväzov.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledný rozhodovací subjekt je vláda SR a NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MŠVVaŠ SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MŠVVaŠ SR – ústredný orgán štátnej správy pre vedu, APVV - Agentúra na podporu výskumu a vývoja – podpora výskumu a vývoja poskytovaním finančných prostriedkov, SATEU- Agentúra MŠVVaŠ SR pre štrukturálne fondy EÚ, realizácia výskumu a vývoja – SAV, pracoviská Vysokých škôl,

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, podnikateľské subjekty, školy, výskumné a vývojové organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy (OP Výskum a vývoj, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast), 7. Rámcový program EÚ pre výskum a vývoj, Horizont 2020, European Science Foundation, NATO, program ES pre atómovú energiu, Oficiálna rozvojová pomoc SR,

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému, EÚ a jej organizácie, CERN – Európska organizácia pre jadrový výskum, SUJV Dubna – Spojený ústav jadrového výskumu Dubna, OECD, európske výskumné iniciatívy a programy (napr. ECSEL – Európske komponenty a systémy pre vedúce postavenie EÚ, JTIs- Spoločné technologické iniciatívy, ENIAC JU – spoločný európsky technologický projekt), ESA – Európska výskumná agentúra, bilaterálna spolupráca v regionálnom, európskom i širšom svetovom kontexte

KAPITOLA 32

POSILŇOVANIE ÚLOHY PÔDOHOSPODÁROV

GESTOR: MPaRV SR

Základným koncepčným dokumentom v oblasti pôdohospodárstva je Koncepcia rozvoja pôdohospodárstva na roky 2013 – 2020, schválená vo vláde SR uznesením č. 357/2013. Vychádza prioritne zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a programového vyhlásenia vlády SR na roky 2012 – 2016. Zámerom tejto koncepcie je podporovať efektívnosť využívania zdrojov v záujme inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu poľnohospodárstva a vidieckych oblastí.

Z koncepcie bolo realizované resp. sa realizuje:

- došlo k presunu finančných prostriedkov alokovaných v rámci SPP, z II. piliera do I. piliera Spoločnej poľnohospodárskej politiky, v celkovom objeme 345,44 mil. €, t.j. 21,306 % fondových prostriedkov EÚ alokovaných do Programu rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020 (PRV);
- vytvoril sa nový mechanizmus podpôr slovenského poľnohospodárstva, tzv. sendvičový systém;
- pokračovalo sa v realizácii a implementácii Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP);
- schválil sa Akčný plán rozvoja pôdohospodárstva SR na roky 2014 – 2020;
- fondové prostriedky EÚ pre zvyšovanie konkurencieschopnosti potravinárskeho a drevospracujúceho priemyslu sú zabezpečené prostredníctvom otvorenia štrukturálnych fondov EÚ;
- MPaRV SR spolupracuje na podpore zamestnávania citlivých skupín obyvateľstva, ktorým sa otvoria možnosti zamestnania sa v poľnohospodárstve a pri prvospracovaní poľnohospodárskych produktov;
- podporuje sa pestovanie cukrovej repy;
- podporuje sa výsadba a obhospodarovanie ovocných sádov (v roku 2013 bolo vysadených 85 ha ovocných sádov);
- pokračuje sa v podporovaní pestovania ovocia a zeleniny cez PRV SR 2014 - 2020;
- pokračuje sa v podporovaní vinohradníctva a vinárstva, riešili sa vlastnícke vzťahy k pozemkom, prístupnosť pôdy pre novú výsadbu a ochrana existujúcich plôch vinohradov;
- zvýšila sa produkčná úžitkovosť ošípaných;
- zvýšila sa hrubá domáca produkcia hovädzieho dobytku;
- zlepšila sa situácia v prípade jatočných kurčiat;
- pripravil sa nový Národný program stabilizácie a rozvoja slovenského včelárstva na rok 2013/2014 až 2015/2016, ktorého hlavnou úlohou je podpora rozvoja včelárskeho sektora;

Rozvoj vidieka podporujú krajiny Európskeho spoločenstva v rokoch 2007 – 2013 z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV), čím sledujú tieto ciele:

- zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva,
- zlepšenie stavu životného prostredia a krajiny,
- skvalitnenie života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva.

Programovým dokumentom na čerpanie finančných prostriedkov z EPFRV je Program rozvoja vidieka.

Medzi priority Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 patrila podpora modernizácie, inovácie a efektivity poľnohospodárskych, potravinárskych a lesníckych podnikov, udržanie a ochrana environmentálnych hodnôt krajiny, uchovanie kultúrneho dedičstva, vytváranie pracovných príležitostí, zvyšovanie odbornosti vidieckeho obyvateľstva a zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach.

Vypracovaný bol návrh nového Programu rozvoja vidieka SR (PRV SR) na roky 2014-2020, ktorého prioritami je podpora prenosu znalostí a inovácií v poľnohospodárstve, lesníctve a vidieckych oblastiach, zvýšenie životaschopnosti a konkurencieschopnosti všetkých typov poľnohospodárstva, podpora inovačných poľnohospodárskych technológií a udržateľného obhospodarovania lesa. PRV SR je zameraný aj na podporu efektívnosti zdrojov a prechodu na nízkouhlíkové a klíme odolné poľnohospodárstvo, lesníctvo a potravinárstvo.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjekt zodpovedajúci za problematiku je MPaRV SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie

MPaRV SR – strategická, koncepcná oblasť, koordinovanie Programu rozvoja vidieka vrátane finančného zabezpečenia

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, okresné úrady, odborné organizácie – Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum, Národné lesnícke centrum, Agentúra pre rozvoj vidieka, vysoké školy

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, ostatné zdroje EÚ, OSN

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (FAO), PIC, OECD, EÚ

ČASŤ IV. PROSTRIEDKY NA REALIZÁCIU

KAPITOLA 33

FINANČNÉ ZDROJE A MECHANIZMY

GESTOR: MF SR A OSTATNÉ MINISTERSTVÁ A OSTATNÉ ÚSTREDNÉ ORGÁNY ŠTÁTNEJ SPRÁVY ZABEZPEČUJÚCE FINANČNÉ ZDROJE A MECHANIZMY PRE ROZVOJ

Hrubý dlh verejnej správy ako podiel na HDP dosiahol na konci roku 2013 úroveň 54,6 % HDP. V roku 2014 sa implementovala zmena národných účtov, ktorá pozitívne ovplyvnila koncovú hodnotu dlhu za celý časový rad. Za predpokladu naplnenia rozpočtových cieľov sa tempo nárastu dlhu postupne spomalí. Vďaka priaznivejšiemu makroekonomickému rastu a nižším deficitom verejnej správy by mal dlh klesať od roku 2015. Napriek historicky dobrým podmienkam financovania verejného dlhu, stúpol v roku 2013 spolu s celkových dlhom aj podiel dlhovej služby na exportoch.

Hrubý dlh a dlhová služba SR

	m.j	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Hrubý dlh verejnej správy (maastrichtský)	% HDP	28,18	35,93	41,10	43,45	52,11	54,60
Dlhová služba	% export	1,49	2,05	1,68	1,74	1,89	1,99

Zdroj: MF SR

Celková oficiálna získaná alebo poskytnutá pomoc rozvoju dosiahla v roku 2013 tieto hodnoty (v tis. eur):

- Príjmy z európskych fondov 2 185 358 tis. eur (2,97% HDP)
- Výdavky do EÚ 825 098 tis. eur (1,12% HDP)
- Transfery do zahraničia okrem odvodov do EÚ 67 152 tis. eur (zahraničným vládam, jednotlivcom a medzinárodným organizáciám) (0,09 % HDP).

Vývoj tohto ukazovateľa za ostatné tri roky svedčí o rastúcej tendencii.

Prehľad finančných tokov

Položka	2013	2012	2011
Príjmy z EÚ fondov (tis. eur)	2 185 358	2 137 849	2 041 093
% príjmov na HDP	2,97	2,96	2,91
Výdavky do EÚ (tis. eur)	825 098	722 831	704 656
Transfery do zahraničia okrem odvodov do EÚ (tis. eur)	67 152	62 168	55 251
Spolu výdavky (tis. eur)	892 250	784 999	759 907
% výdavkov na HDP	1,21	1,09	1,08
HDP v b.c.	73 593 156	72 184 745	70 159 763

Zdroj: Návrh štátneho záverečného účtu SR za rok 2012; Výkazy Fin 1-04 za roky 2011 až 2013

V priebehu rokov 2013 a 2014 sa aktívne realizovali práce súvisiace s novým programovým obdobím na roky 2014 – 2020. Súbežne v procese pripomienkovania kľúčových dokumentov pre nové programové obdobie bol vypracovaný a predstavený Pozičný dokument Európskej komisie k

Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014-2020. Pozičný dokument identifikuje z pohľadu EK hlavné rozvojové potreby s možnosťou financovania opatrení v rámci fondov Spoločného strategického rámca EÚ v podmienkach SR. Zároveň tento dokument predstavuje základ pre negociácie s EK k Partnerskej dohode a operačným programom SR na roky 2014-2020.

Partnerská dohoda určuje stratégiu, priority a podmienky SR na využívanie fondov EÚ tak, aby sa dosiahli priority stratégie Európa 2020. Ide teda o základný národný dokument, ktorý zastrešuje všetky operačné programy SR pre nové programové obdobie. Návrh Partnerskej dohody SR na roky 2014-2020 bol po rozsiahlych diskusiách schválený uznesením vlády SR č.65/2014. Následne boli realizované práce s prípravou nových operačných programov. Slovensko bude čerpať eurofondy prostredníctvom šiestich základných operačných programov:

1. Výskum a inovácie,
2. Kvalita životného prostredia,
3. Integrovaná infraštruktúra,
4. Integrovaný regionálny operačný program,
5. Ľudské zdroje,
6. Efektívna verejná správa.

Samostatným režimom sa budú riadiť programy Technická pomoc, Rozvoj vidieka, Rybné hospodárstvo, Európska územná spolupráca a program INTERACT, ktoré sú riadené na základe špecifických usmernení EK.

Ďalšie vybrané finančné zdroje na financovanie TUR boli nasledujúce:

- Program LIFE+

V rámci výziev v rokoch 2007 – 2012 s celkovou alokáciou 26 095 663 eur bolo schválených 17 projektov za SR a 3 projekty, na ktorých participujú slovenskí partneri. Celkový objem grantov, ktorý bol na tieto projekty poskytnutý bol vo výške 21 675 963 eur.

V roku 2013 v rámci výzvy na predkladanie projektov z roku 2012 bolo schválených 5 slovenských projektov s objemom grantu z LIFE+ 4 904 284 eur.

- Globálna environmentálna podpora (GEF)

V období od 1. 7. 2006 do 30. 6. 2010 prebiehalo pre program GEF štvrté programové obdobie (GEF 4), v ktorom sa prioritné oblasti zúžili na klimatické zmeny a biodiverzitu. V oblasti biodiverzity bola SR zaradená do skupiny 93 krajín s priemernou alokáciou na krajinu do výšky maximálne 3,5 mil. USD do roku 2010. V oblasti zmeny klímy bola SR pridelená individuálna alokácia v celkovom objeme 5,7 mil. USD do roku 2010, pričom schválené projekty sa budú realizovať až do roku 2014.

SR sa v iniciatíve GEF zúčastňovala od roku 1994. Celkovo bolo schválených 13 národných projektov s dotáciou 22,57 mil. USD pri spolufinancovaní SR vo výške 32,53 mil. USD. V rámci schválených regionálnych a globálnych projektov SR participovala na 17 projektoch. Počas roka 2013 boli v realizácii 2 posledné projekty: BA Transport (Udržateľná doprava v Bratislave) a Small Grants Programme (Program malých grantov), ktorých realizácia by mala byť ukončená v priebehu roka 2014.

- Švajčiarsky finančný mechanizmus

Zástupcovia SR a Švajčiarskej konfederácie podpísali dňa 20. decembra 2007 Rámcovú dohodu medzi vládou SR a Švajčiarskou federálnou radou o implementácii Programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce. Tá vymedzila aj oblasti, v rámci ktorých je možné pripravovať projekty. Pre SR je v rámci uvedeného finančného mechanizmu alokovaný objem finančných prostriedkov v sume 66 866 tis. švajčiarskych frankov (CHF), teda približne 41 mil. eur do prioritnej oblasti 2. Životné prostredie a infraštruktúra, do ktorej spadajú nasledujúce oblasti zamerania:

2.1 - Obnova a modernizácia základnej infraštruktúry a skvalitnenie životného prostredia

2.2 - Ochrana prírody.

V rámci oblasti zamerania 2.1 bolo v priebehu roka 2013 v realizácii 6 projektov, v rámci oblasti zamerania 2.2 boli schválené 2 projekty.

Z domácich finančných zdrojov medzi najvýznamnejšie patrí Environmentálny fond. Environmentálny fond bol zriadený zákonom č. 587/2004 Z.z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zameraný je na uskutočňovanie štátnej podpory starostlivosti o životné prostredie a tvorbu životného prostredia na princípoch trvalo udržateľného rozvoja, pričom kladie dôraz na podporu žiadateľov, ktorí nemajú možnosť získať zahraničnú pomoc (napríklad obce s menej než 2 000 obyvateľmi v prípade výstavby kanalizácie) s cieľom postupného ukončovania rozostavaných stavieb environmentálnej infraštruktúry.

Prehľad poskytnutých dotácií z Environmentálneho fondu v roku 2013 (eur)

Oblasť dotácií	Počet	eur
Ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme	13	1 303 532,00
Ochrana a racionálne využívanie vôd	133	14 352 234,00
Rozvoj odpadového hospodárstva	22	2 170 348,00
Ochrana prírody a krajiny	7	1 687 685,00
Environmentálna výchova, vzdelávanie a propagácia	11	455 088,00
Prieskum, výskum a vývoj zameraný na zisťovanie a zlepšenie stavu ŽP	3	1 089 313,00
Havárie	3	46 033,11
Spolu	192	21 104 233,11

Zdroj: Environmentálny fond

Na Program obnovy dediny bola poskytnutá podpora formou dotácie v počte 63 v sume 300 000 eur. Celkom bolo v roku 2013 podporených formou dotácie 255 žiadostí s celkovým objemom 21 404 233,11 eur.

V období rokov 2011 – 2013 boli opatrenia zamerané na zlepšenie energetickej efektívnosti financované z rôznych národných finančných mechanizmov a to najmä zo Štátneho fondu rozvoja bývania (ŠFRB) a programu Sloveff II.

Opatrenia v sektore budov za obdobie rokov 2011-2013 (mimo fondov EÚ):

- Zatepl'ovanie bytových budov z prostriedkov ŠFRB, trvanie od roku 1996, skutočná investícia za 2011-2013: 326 862 tis. eur
- Vládny program zatepl'ovania II, trvanie od roku 2009, skutočná investícia 2011-2013: 47 027 tis. eur
- Sloveff II, trvanie 2010 – 2014, skutočná investícia 2011-2013: 72 551 tis. eur
- ŠFRB-JESSICA 2013-2014, skutočná investícia 2011-2013: 14 637 tis. eur

Opatrenia v sektore priemysel za obdobie 2011 – 2013 (mimo fondov EÚ):

- Sloveff II, trvanie 2010-2014, skutočná investícia 2011-2013: 25 124 tis. eur

Opatrenia vo verejnom sektore za obdobie 2011-2013 (mimo fondov EÚ):

- EkoFond – Program O2 Zlepšenie energetickej efektívnosti vo verejných budovách, skutočná investícia 2011-2013: 6 270 tis. eur

Opatrenia v sektore doprava za obdobie rokov 2011-2013 (mimo fondov EÚ)

- EkoFond: skutočná investícia 2011-2013: 326 tis. eur

Opatrenia v sektore spotrebiče za obdobie rokov 2011-2013 (mimo fondov EÚ)

- Vlastné prostriedky, zvýhodnenie od predajcov a výrobcov (obmieňanie bielej techniky), skutočná investícia 2011-2013: 129 895 tis. eur

15. januára 2014 vláda SR schválila v poradí už tretiu [Strednodobú stratégiu rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018](#), ktorá definuje víziu, ciele, princípy, teritoriálne i sektorové priority rozvojovej spolupráce SR na nadchádzajúce päťročné obdobie.

Rozvojová spolupráca SR sa zameriava na 10 prioritných krajín – 3 programové krajiny (Afganistan, Keňa, Moldavsko), 6 projektových krajín (Albánsko, Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Gruzínsko, Kosovo, Ukrajina) a 1 krajinu s mimoriadnymi humanitárnymi a rozvojovými potrebami (Južný Sudán).

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledný rozhodovací subjekt je vláda SR. Zodpovedné subjekty za problematiku sú MF SR a ostatné ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy zabezpečujúce finančné zdroje a mechanizmy pre rozvoj

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

Úrad vlády SR, MF SR a ostatné ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy zabezpečujúce finančné zdroje a mechanizmy pre rozvoj a ich výkonné inštitúcie

3. Hlavné skupiny:

Vláda SR, rezorty, ich odborné organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy, Environmentálny fond

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému (UNEP), EÚ, atď.

KAPITOLA 34

TRANSFER ENVIRONMENTÁLNE VHODNÝCH TECHNOLÓGIÍ, SPOLUPRÁCA A TVORBA POTENCIÁLU

GESTOR: MH SR; MŠVVaŠ SR

Akčný plán v oblasti ekologických inovácií (EkoAP), ako jedna z hlavných iniciatív stratégie Európa 2020 podporuje úsilie v oblasti ekologických inovácií, pomáha lepšie reagovať na globálne ekologické problémy a využíva príležitosti na svetových trhoch v súlade s cieľmi stratégie. EkoAP poskytuje nové nástroje na dosiahnutie cieľov a stanovuje budúci rámec pre ekologické inovácie.

Ekologické inovácie sú podľa definície EkoAP akoukoľvek formou inovácií, ktorých cieľom je výrazný a preukázateľný pokrok smerom k dosiahnutiu udržateľného rozvoja tým, že znižujú vplyv na životné prostredie, posilňujú odolnosť voči environmentálnym tlakom, alebo dosahujú efektívnejšie a zodpovednejšie využívanie prírodných zdrojov.

Otvorená platforma „Inovačné fórum Slovensko“, ktorá združuje inovačných expertov z celého Slovenska na základe písomne vyjadreného záujmu o účasť na jej aktivitách, fungovala úspešne aj v priebehu roka 2014. Platforma je koordinovaná spoločnosťou BIC Bratislava (koordinátor zastúpenia siete Enterprise Europe Network na Slovensku), MŠVVaŠ SR, MH SR v spolupráci s Centrom vedecko-technických informácií SR (CVTI SR). Platforma organizuje pravidelné stretnutia na prerokovanie aktuálnych otázok v oblasti podpory a riadenia inovácií, transferu technológií a ich

uplatňovania v inovačnom podnikaní, reakcií na relevantné legislatívne zmeny. Členstvo v Inovačnom fóre je otvorené pre inštitúcie verejného sektora (ministerstvá a verejné agentúry), miestnej a regionálnej samosprávy, univerzity, výskumné organizácie, inovačné centrá, centrá transferu technológií, asociácie a zväzy, klastre, technologické parky, inkubátory, inovačných expertov alebo finančné organizácie.

V SR sa podpore transferu technológií venuje CVTI SR budovaním Národného systému podpory transferu technológií (NSPTT), v rámci realizácie národného projektu Národná infraštruktúra pre podporu transferu technológií na Slovensku - NITT SK. CVTI je príspevkovou organizáciou zriadenou MŠVVaŠ SR a je národným informačným centrom a špecializovanou vedeckou verejnou knižnicou SR zameranou na technické odbory a vybrané oblasti prírodných, ekonomických a humanitných vied.

Súčasťou NSPTT je tiež Národný portál pre transfer technológií - NPTT, ktorý predstavuje jednotný bod pre prístup k dôležitým informáciám o problematike ochrany a komercializácie duševného vlastníctva.

Významným finančným nástrojom EÚ na podporu výskumu, vývoja nových technológií a rozvoj inovácií pre obdobie rokov 2014 - 2020 je program Horizont 2020, ktorý spája výskum s inováciami a zameriava sa na tri hlavné oblasti: excelentnú vedu, vedúce postavenie priemyslu a spoločenské výzvy. Malým a stredným podnikom (MSP), ktoré sú hlavným zdrojom pracovných miest a inovácií, sa v programe Horizont 2020 venuje osobitná pozornosť. Môžu spolupracovať na projektoch ako súčasť konzorcia a môžu získavať podporu prostredníctvom vyčleneného nástroja určeného špeciálne pre mimoriadne inovačné menšie spoločnosti.

Implementácia programu Horizont 2020 spadá do kompetencie MŠVVaŠ SR, ktoré je národným koordinátorom na Slovensku. Ministerstvo navrhuje a v spolupráci s partnermi (CVTI a Agentúrou na podporu výskumu a vývoja) realizuje opatrenia na podporu účasti slovenských univerzít, výskumných organizácií a podnikov v Horizonte 2020. Podpora zvýšenia účasti slovenských organizácií v porovnaní s predchádzajúcimi programami (napr. 7. RP) je zakotvená aj v novom strategickom dokumente pre slovenskú vedu do roku 2020 Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky (RIS3) a je jednou zo základných priorít politiky v oblasti výskumu a vývoja v nadchádzajúcom období.

MŠVVaŠ SR vytvorilo systém národných podporných štruktúr pre Horizont 2020 zložený z národných delegátov, novej profesionálnej kancelárie národných kontaktných bodov a styčnej kancelárie SR pre výskum a vývoj v Bruseli. Ich cieľom je hájiť záujmy SR pri príprave výziev Horizontu 2020 a informovať a asistovať slovenským výskumníkom, ktorí majú záujem o účasť v Horizonte 2020.

Vo vzťahu k Výskumu a inováciám je základom Operačného programu Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (OP KaHR), ktorého riadiacim orgánom je MH SR, prioritná os č.1 Inovácie a rast konkurencieschopnosti. V rámci nej bolo doposiaľ podporených celkovo 456 projektov so zmluvne viazaným nenávratným finančným príspevkom cca 395 mil. eur, v čom je aj 83 nových podnikov na území celého Slovenska. Výsledkami projektov bolo zvýšenie počtu inovácií technológií a výrobkov v podnikoch a službách, prototypov a skúšok, inovácie systémov riadenia a pod. Vzniklo takmer 2 000 nových pracovných miest. Keďže riešenie projektov stále pokračuje, je možné v budúcnosti očakávať vytvorenie ďalších 2 000 pracovných miest. V rámci opatrenia „Inovácie a technologické transfery“ orientovaného na inovácie a transfer technológií bolo podporených celkovo 403 projektov, z toho 376 projektov MSP, ktoré mali záujem najmä o nákup a obnovu technologického parku.

Na iniciáciu, ako aj zintenzívnenie priamej spolupráce medzi podnikateľmi a vybranými vedecko-výskumnými pracoviskami vyhlásilo MH SR v auguste 2014 výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie nenávratnej dotácie formou inovačných voucherov. Vouchre sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu a majú podporiť rozvoj inovačných aktivít v podnikoch. Podnikatelia

sa môžu uchádzať o podporu takých aktivít, ktoré sú orientované na inovácie vlastných produktov, služieb alebo technológií. MH SR podporí výskumné a vývojové aktivity v podnikoch a v priemyselných klastrových organizáciách sumou presahujúcou 360 tis. eur. Pomoc získalo 45 podnikov a 7 priemyselných klastrových organizácií. Medzi úspešnými žiadateľmi dominujú projekty so zameraním na strojárstvo a výrobné technológie, biochémiu a potravinárstvo, stavebníctvo, IKT, ale aj sociálne inovácie. Ich výstupy majú byť orientované na zlepšenie technických parametrov, nové inovatívne výrobné a technologické postupy, či kvalitatívne zlepšenie existujúcich, ako aj vývoj nových produktov. Pre túto osvedčenú formu podpory plánuje MH SR v období 2015 – 2020 alokovať finančné zdroje vo výške presahujúcej 2,8 milióna eur.

Ďalšia snaha vlády SR o povzbudenie a rozvoj inovačných aktivít si vyžiadala vytvorenie vhodných podporných nástrojov. Jedným z nich je aj Cena ministra hospodárstva SR „Inovatívny čin roka“. Súťaž o cenu ministra hospodárstva je pravidelne každý rok organizovaná v troch kategóriách:

1. Výrobná inovácia,
2. Technologická inovácia,
3. Inovácia služby (netechnologický proces).

Inovatívne projekty realizované v roku 2014 sa do súťaže zapájajú podľa štatútu začiatkom nasledujúceho roku a v tom roku budú vyhodnotené aj ocenené.

SR je široko zapojená do medzinárodných aktivít v oblasti výskumu, vývoja a inovácií formou dvojstranných zmlúv o vedecko-technickej spolupráci so štátmi EÚ aj mimo EÚ. Slovensko je členom IEA, prostredníctvom pracovísk VŠ a SAV sa podieľa na vedecko-technickej spolupráci v rámci EÚ prostredníctvom 7. Rámcového programu EÚ (ďalej aj „7. RP EÚ“) a EURATOM-u.

Podpora vedy a výskumu predstavuje jednu z priorit Stratégie EÚ do roku 2020. Európska komisia prijala strategický dokument „Strategický plán pre energetické technológie“ (SET plán), ktorý predstavuje technologický pilier energetickej politiky EÚ. Jedna z priemyselných iniciatív sa týka jadrovej energetiky.

V rámci nej sa SR angažuje v projekte Allegro (Projekt rýchleho reaktora), ktorý je projektom spolupráce v oblasti jadrovej energie medzi Slovenskom, Maďarskom a Českou republikou a Francúzskom.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledný rozhodovací subjekt je vláda SR, NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MH SR a MŠVVaŠ SR. Ostatné spolupracujúce subjekty sú MŽP SR, MPAaRV SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MH SR - koncepčná a legislatívna činnosť v oblasti obchodu a priemyslu, štatistika v oblasti vnútorného obchodu a služieb, MŠVVaŠ SR – veda, výskum, inovácie, MŽP SR – dobrovoľné nástroje environmentálnej politiky vrátane environmentálneho manažérstva, ŠÚ SR – štatistické sledovania a zisťovania, Centrum vedecko-technických informácií SR - národné informačné centrum a špecializovaná vedecká verejná knižnica, Agentúra na podporu výskumu a vývoja – podpora výskumu a vývoja poskytovaním finančných prostriedkov.

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, podnikateľské subjekty, školy, výskumné a vývojové organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy 7. Rámcový program EÚ, program ES pre atómovú energiu

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:
OSN, EÚ, OECD, EEA, EUROSTAT

KAPITOLA 35

VEDA PRE TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ

GESTOR: MŠVVaŠ SR

Jedným z rozhodujúcich faktorov trvalo udržateľného rozvoja SR je výskum a vývoj. Vláda SR si uvedomuje, že bez výrazného zvýšenia celkových výdavkov na výskum a vývoj, najmä väčšej zainteresovanosti podnikateľskej sféry, nebude možné dosiahnuť významnejší pokrok v inováciách, vo zvyšovaní konkurencieschopnosti domácej ekonomiky a ich uplatnenie vo výrobnotechnologickom procese, v súčinnosti výskumu a vývoja v SR. Systematicky preto rastú výdavky na výskum a vývoj v absolútnom i relatívnom vyjadrení. V roku 2010 predstavovali výdavky na výskum a vývoj 0,63 % HDP, v roku 2011 0,68 %, v roku 2012 0,82 % a v roku 2013 0,85 %.

Výdavky na výskum a vývoj podľa zdrojov financovania

Výdavky na výskum a vývoj podľa zdrojov financovania (tis. eur)	2010	2011	2012	2013
Zo štátnych a verejných zdrojov	206 398,96	233 061,45	243 301,75	237 616,21
Z podnikateľských zdrojov	145 797,27	158 579,55	220 664,28	245 540,83
Zo zahraničných zdrojov	61 064,17	66 324,76	109 144,60	109 748,79
Zo súkromných neziskových organizácií	1 165,08	1 816,35	2 011,54	1 205,13
Zo zdrojov vysokých škôl	1 761,26	8 657,26	10 103,07	16 765,22

Zdroj: ŠÚ SR

Výdavky na výskum a vývoj

Ukazovateľ	2010	2011	2012	2013
Výdavky na výskum a vývoj spolu (v tis. eur)	416 368,75	468 439,35	585 225,23	610 876,18
Kapitálové výdavky	63 073,20	94 798,56	109 336,52	97 299,69
Bežné výdavky	353 295,55	373 640,80	475 888,71	513 576,49
Podiel výdavkov na výskum a vývoj z HDP (%)	0,63	0,98	0,82	0,85

Zdroj: ŠÚ SR

Pozitívom je tiež zvyšovanie počtu zamestnancov výskumu a vývoja ako aj samotných výskumníkov v posledných rokoch, hoci v roku 2013 bol zaznamenaný ich mierny pokles. V roku 2013 celkovo vo vede a výskume pracovalo 27 823 zamestnancov.

Kvalita vedecko – výskumného systému vo viacerých kritériách výrazne zaostáva. SR vykazuje relatívne nízky počet udelených patentov na mil. obyvateľov. K decembru 2013 bolo zapísaných 14 218 platených patentov, z ktorých bolo 2 755 udelených národnou cestou. V roku 2013 bolo podaných 210 patentových prihlášok, čo je o 7 viac ako v predchádzajúcom roku. Z uvedeného počtu bolo 184 prihlášok podaných domácimi prihlasovateľmi a 26 zahraničnými prihlasovateľmi. Udelených bolo celkovo 115 patentov. V roku 2013 bolo zároveň podaných 339 domácich prihlášok úžitkových vzorov a 90 zahraničných prihlášok. Počet zapísaných úžitkových vzorov bol 287. Čo sa týka prihlášok ochranných známok, týchto bolo v roku 2013 prijatých 3170, z toho domácich 2 447. K 31.12.2013 bolo v SR platných 48 729 ochranných známok zapísaných v registri Úradu priemyselného vlastníctva SR a 1 861 medzinárodných známok.

Dňa 13. novembra 2013 bol uznesením vlády SR č. 665/2013 schválený materiál Poznatkami k prosperite - Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky 2020 (Stratégia RIS3), ktorý určuje smerovanie slovenskej vedy v období do roku 2020. Materiál vychádza z priorit Programového vyhlásenia vlády SR a priorit v rámci európskeho výskumného priestoru v nadväznosti na strategický dokument EÚ Európa 2020. Snahou je nasmerovanie vedy pre trvalo udržateľný rast, s cieľom zlepšenia a ochrany životného prostredia. Záujmom je spustenie takých nástrojov v oblasti vedy a techniky, ktoré budú zamerané na nasledovné:

- priority výskumu a vývoja: materiálový výskum a nanotechnológie, informačné a komunikačné technológie, biomedicína a biotechnológie,
- technologické priority: priemyselné technológie, udržateľná energetika a energie a pôdohospodárstvo a životné prostredie,
- spoločenské priority: vybrané okruhy spoločenských vied (s ohľadom na najpálčivejšie problémy spoločnosti, ktoré najviac zaťažujú slovenskú spoločnosť).

Súčasne sa budú musieť zohľadňovať environmentálne aspekty pre rast konkurencieschopnosti národnej ekonomiky a pre trvalo udržateľný rozvoj.

V súčasnom období sa pripravuje akčný plán k Stratégii RIS3, ktorý bude predstavovať konkretizovanie Stratégie RIS3 na konkrétne úlohy na nasledujúce obdobie. V súlade so schválenou stratégiou sa pripravujú legislatívne zmeny v rámci komplexnej novelizácie zákona č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledný rozhodovací subjekt je vláda SR, NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MŠVVaŠ SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MŠVVaŠ SR – ústredný orgán štátnej správy pre vedu, APVV - Agentúra na podporu výskumu a vývoja – podpora výskumu a vývoja poskytovaním finančných prostriedkov, SATEU- Agentúra MŠVVaŠ SR pre štrukturálne fondy EÚ, realizácia výskumu a vývoja – SAV, pracoviská vysokých škôl, Úrad priemyselného vlastníctva SR

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty, podnikateľské subjekty, školy, výskumné a vývojové organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy (OP Výskum a vývoj, OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast), 7. Rámcový program EÚ pre výskum a vývoj, Horizont 2020, European Science Foundation, NATO, program ES pre atómovú energiu, Oficiálna rozvojová pomoc SR

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému, EÚ a jej organizácie, CERN – Európska organizácia pre jadrový výskum, SUJV Dubna – Spojený ústav jadrového výskumu Dubna, OECD, európske výskumné iniciatívy a programy (napr. ECSEL – Európske komponenty a systémy pre vedúce postavenie EÚ, JTI- Spoločné technologické iniciatívy, ENIAC JU – spoločný európsky technologický projekt), ESA – Európska výskumná agentúra, bilaterálna spolupráca v regionálnom, európskom i širšom svetovom kontexte

KAPITOLA 36

PODPORA VZDELÁVANIA, OSVETY A ODBORNEJ PRÍRPAVY

GESTOR: MŠVVaŠ SR, MK SR

Prehľad vybraných dlhodobých (stratégie, koncepcie), strednodobých (programy, akčné plány) a krátkodobých nástrojov podporne prispievajúcich k implementácii zásad TUR na národnej úrovni uplatňovaných v rezorte MŠVVaŠ SR:

- Občianska zodpovednosť a spolupráca – Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2010–2014,
- Národný program reforiem Slovenskej republiky 2014,
- Program stability Slovenskej republiky na roky 2011 až 2014,
- Poznatkami k prosperite – Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR,
- Koncepcia rozvoja výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15–20 rokov (projekt Milénium),
- Stratégia informatizácie regionálneho školstva,
- Plán výchovy k ľudským právam v rezorte školstva na roky 2005–2014,
- Koncepcia výchovy a vzdelávania detí so zdravotným postihnutím,
- Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných menšín,
- Koncepcia integrovaného vzdelávania rómskych detí a mládeže,
- Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania,
- Koncepcia špeciálnopedagogického poradenstva,
- Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných menšín,
- Koncepcia rozvoja informačných a poradenských činností pre mládež.

Veľký podiel v oblasti zmien vzdelávania smerom k TUR predstavujú programy podporované EÚ. Program Erasmus+: V rámci administrácie programu sa propagujú nasledujúce dlhodobé priority: environmentálna výchova, výchova mládeže k ľudským právam, výchova k multikulturalite a globálne otázky. Projekty mladých ľudí zamerané na uvedené témy sú posudzované so špeciálnou prioritou. Počas roku 2014 IUVENTA spustila Európsky portál pre mládež aj v slovenskej mutácii, kde je vytvorená samostatná sekcia reflektujúca globálne vzdelávanie od názvom: „Mysli globálne“. IUVENTA je sídlom Národnej agentúry programu EÚ Erasmus+ pre oblasť mládeže a športu. Prostredníctvom programu bolo v roku 2014 podporených 136 projektov, z toho 16 projektov na témy spojené s ochranou životného prostredia.

K zvyšovaniu povedomia verejnosti voči problémom životného prostredia a TUR prispievajú ustanovenia viacerých zákonov v pôsobnosti MK SR. Ide predovšetkým o zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon č. 532/2010 Z. z.). RTVS je vysielateľom, ktorého poslaním je poskytovať službu verejnosti v oblasti vysielania. Programovú službu RTVS tvoria spravodajské, publicistické, dokumentárne, dramatické, hudobné, športové, zábavné a vzdelávacie programy, programy pre deti a mládež a iné programy, ktoré

- a) sú založené na zásadách demokracie a humanizmu a prispievajú k právnemu vedomiu, etickému vedomiu a k environmentálnej zodpovednosti verejnosti,
- b) poskytujú nestranné, overené, neskreslené, aktuálne, zrozumiteľné a vo svojom celku vyvážené a pluralitne informácie o dianí v SR i v zahraničí na slobodné utváranie názorov,
- c) rozvíjajú národné povedomie a kultúrnu identitu obyvateľov Slovenskej republiky bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vek, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie.
- d) utvárajú podmienky na spoločenskú dohodu vo veciach verejných s cieľom posilniť vzájomné porozumenie, toleranciu a podporovať súdržnosť rozmanitej spoločnosti.

Programom vo verejnom záujme je podľa príslušných ustanovení zákona aj program, ktorý podporuje ochranu prírody a ochranu životného prostredia.

Prehľad vybraných dlhodobých (stratégie, koncepcie), strednodobých (programy, akčné plány) a krátkodobých nástrojov podporne prispievajúcich k implementácii zásad TUR na národnej úrovni uplatňovaných v rezorte MK SR:

- Koncepcia ochrany pamiatkového fondu,
- Stratégia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry,
- Stratégia rozvoja osvetovej činnosti,
- Koncepcia zamerania a podpory výskumu a vývoja v rezorte MK SR,
- Koncepcia mediálnej výchovy v Slovenskej republike v kontexte celoživotného vzdelávania,
- Projekt systematickej obnovy audiovizuálneho dedičstva Slovenskej republiky,
- Odvetvová koncepcia odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností v rezorte kultúry,
- Koncepcia ochrany pamiatkového fondu a kultúrneho dedičstva v krízových situáciách.

Stratégiou pre oblasť vzdelávania je prepojenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce a zvýšenie zapojenia zamestnávateľov do tvorby a inovácie obsahu vzdelávania, ako aj podpora vzniku partnerstiev medzi poskytovateľmi vzdelania a zamestnávateľmi. Nosnou oblasťou vyžadujúcou zmenu je podpora odborného vzdelávania a prepojenie štúdia s praxou. Rovnako oblasť vysokoškolského vzdelávania si vyžaduje posilniť kvalitu a obsah najmä bakalárskeho štúdia, tak aby sa zabezpečili potreby praxe v zmysle cieľov národnej Stratégie inteligentnej špecializácie RIS3 SK. Ciele a prioritné oblasti RIS3 SK by sa mali premietnuť do všetkých podporených oblastí vzdelávania. Ďalšou strategickou oblasťou je celoživotné vzdelávanie a poradenstvo pre dospelých. Intervenciami do uvedených oblastí vzdelávania sa bude prispievať k plneniu špecifických odporúčaní Rady k národnému programu reforiem, a to „prijat’ opatrenia s cieľom prilákať mladých ľudí k učiteľskej profesii a zlepšiť výsledky vzdelávania. V odbornom vzdelávaní a príprave posilniť poskytovanie praktickej výučby priamo v podnikoch. Vo vysokoškolskom vzdelávaní vytvoriť bakalárske programy viac orientované na pracovné miesta. Podporiť účinné odovzdávanie znalostí podporou spolupráce medzi vysokými školami, výskumnou komunitou a podnikateľským sektorom. Zintenzívniť úsilie o zlepšenie prístupu k vysoko kvalitnému a inkluzívnemu predškolskému a školskému vzdelávaniu marginalizovaných komunit vrátane Rómov“

Prehľad vybraných zistení vo vzťahu k vzdelávaniu a odbornej príprave detí a mládeže.

Pomerná zmena školopovinnnej populácie (populácie vo veku 6–15 rokov)

Obdobie rokov 1998–2013: -2,33 %

Po 15-ročnom trvalom poklese počtu obyvateľov v školopovinnom veku v roku 2014 bol zaznamenaný nárast tejto skupiny obyvateľov o 0,05 %.

Počet obyvateľov v školopovinnom veku

Rok	Počet obyvateľov v školopovinnom veku ¹	Ročný pokles (-) / nárast (+)	
		abs.	v %
1998	816 835	x	x
1999	800 285	-16 550	-2,03
2000	777 694	-22 591	-2,82
2001	758 371	-19 323	-2,48
2002	732 250	-26 121	-3,44
2003	707 797	-24 453	-3,34
2004	682 304	-25 493	-3,60
2005	659 025	-23 279	-3,41
2006	634 190	-24 835	-3,77
2007	607 686	-26 504	-4,18
2008	584 362	-23 324	-3,84
2009	563 557	-20 805	-3,56
2010	551 115	-12 442	-2,21

2011	548 634	-2 481	-0,45
2012	542 890	-5 744	-1,05
2013	538 995	-3 895	-0,72
2014	539 269	274	0,05

Geometrický priemer zmien v r. 1999–2013	-2,33
--	-------

Poznámka:

¹ Obyvateľstvo vo veku 6–15 rokov (stav k 31. 12. daného roka); údaj za rok 2014 je predbežný (= počet obyvateľov vo veku 5–14 rokov k 31. 12. 2013). Údaje sú prepočítané z definitívnych výsledkov ŠÚ SR o koncovom stave (stav k 31.12.) obyvateľstva SR podľa jednotiek veku za roky 1998–2013.

Zdroj: ŠÚ SR

Hrubé percento populácie zapísanej do základných škôl

2012: 96,56 %

2013: 96,88 %

2014: 96,27 %

V SR je základná škola 9-ročná. Do 1. ročníka spravidla nastupujú deti, ktoré k 31. 8. daného roka dovŕšili 6 rokov veku.

Hrubé percento populácie zapísanej do základných škôl

Rok	Počet obyvateľov typického veku ¹	Počet žiakov ²	Podiel žiakov z obyvateľstva typického veku (v %)
2012	484 344	467 706	96,56
2013	482 147	467 085	96,88
2014	483 292	465 276	96,27

Poznámky:

¹ Počet obyvateľov vo veku 6–14 rokov (stav k 31. 12. daného roka); údaj za rok 2014 je predbežný (= počet obyvateľov vo veku 5–13 rokov k 31. 12. 2013). Údaje sú prepočítané z definitívnych výsledkov ŠÚ SR o koncovom stave (stav k 31. 12.) obyvateľstva SR podľa jednotiek veku za roky 2012 a 2013.

² Žiaci 1.–9. ročníka ZŠ, včítane žiakov 1.–9. ročníka špeciálnych základných škôl a špeciálnych tried, žiakov 1.–4. ročníka 8-ročného štúdia na gymnáziách a 8-ročného tanečného konzervatória, žiakov 1.–2. ročníka 6-ročného štúdia na gymnáziách a žiakov 1. ročníka 5-ročného štúdia na gymnáziách.

Zdroj: ŠÚ SR

Čisté percento populácie zapísanej do základných škôl

2012: 90,25 %

2013: 90,34 %

2014: 90,08 %

Vzhľadom na to, že základná škola v SR je povinná, navštevuje ju prakticky každé dieťa príslušného veku(6–14 rokov). Rozdiel od 100 % tvoria deti, ktoré šiesty rok veku dovŕšili až v období od 1. 9. do 31. 12. a žiaci s odloženou školskou dochádzkou.

Čisté percento populácie zapísanej do základných škôl

Rok	Počet obyvateľov vo veku 6–14 rokov ¹	Počet žiakov vo veku 6–14 rokov ²	Podiel žiakov základných škôl z celkového počtu obyvateľov vo veku 6–14 rokov (v %)
2012	484 344	437 134	90,25
2013	482 147	435 553	90,34
2014	483 292	435 359	90,08

Poznámky:

¹ Stav k 31. 12. daného roka; údaj za rok 2014 je predbežný (= počet obyvateľov vo veku 5–13 rokov k 31. 12. 2013). Údaje sú prepočítané z definitívnych výsledkov ŠÚ SR o koncovom stave (stav k 31.12.) obyvateľstva SR podľa jednotiek veku za roky 2012 a 2013.

² Žiaci 1.–9. ročníka ZŠ, včítane žiakov 1.–9. ročníka špeciálnych základných škôl a špeciálnych tried, žiakov 1.–4. ročníka 8-ročného štúdia na gymnáziách a 8-ročného tanečného konzervatória, žiakov 1.–2. ročníka 6-ročného štúdia na gymnáziách a žiakov 1. ročníka 5-ročného štúdia na gymnáziách.

Zdroj: ŠÚ SR

Hrubé percento populácie zapísanej do stredných škôl

2012: 94,71 %
2013: 91,53 %
2014: 90,00 %

V súčasnosti v SR do strednej školy žiak spravidla nastupuje po absolvovaní 9. ročníka základnej školy, t. j. vo veku 15 rokov. Štúdium na strednej škole trvá 2-5 rokov, prevažne 4 roky.

Hrubé percento populácie zapísanej do stredných škôl

Rok	Počet obyvateľov typického veku ¹	Počet žiakov ²	Podiel žiakov z obyvateľstva typického veku (v %)
2012	244 752	231 807	94,71
2013	236 111	216 105	91,53
2014	231 100	207 983	90,00

Poznámky:

¹ Počet obyvateľov vo veku 15 – 18 rokov (stav k 31. 12. daného roka); údaj za rok 2014 je predbežný (= počet obyvateľov vo veku 14 – 17 rokov k 31. 12. 2013). Údaje sú prepočítané z definitívnych výsledkov ŠÚ SR o koncovom stave (stav k 31.12.) obyvateľstva SR podľa jednotiek veku za roky 2012 a 2013.

² Iba denné štúdium. V uvedenom údaji sú zahrnutí tiež žiaci špeciálnych stredných škôl, odborných učilišť a praktických škôl. Naopak, nie sú zahrnutí žiaci vyššieho odborného vzdelávania a pomaturitného štúdia, žiaci 1. – 4. ročníka 8-ročného štúdia na gymnáziách a 8-ročného tanečného konzervatória, žiaci 1. – 2. ročníka 6-ročného štúdia na gymnáziách, žiaci 1. ročníka 5-ročného štúdia na gymnáziách a žiaci stredných škôl Ministerstva vnútra SR a Ministerstva obrany SR.

Zdroj: ŠÚ SR

Čisté percento populácie zapísanej do stredných škôl

2012: 76,65 %
2013: 75,98 %
2014: 75,51%

Čisté percento populácie zapísanej do stredných škôl

Rok	Počet obyvateľov vo veku 15–18 rokov ¹	Počet žiakov stredných škôl vo veku 15–18 rokov ²	Podiel žiakov stredných škôl z celkového počtu obyvateľov vo veku 15–18 rokov (v %)
2012	244 752	187 597	76,65
2013	236 111	179 396	75,98
2014	231 100	174 513	75,51

Poznámky:

¹ Stav k 31. 12. daného roka; údaj za rok 2014 je predbežný (= počet obyvateľov vo veku 14 – 17 rokov k 31. 12. 2013). Údaje sú prepočítané z definitívnych výsledkov ŠÚ SR o koncovom stave (stav k 31.12.) obyvateľstva SR podľa jednotiek veku za roky 2012 a 2013.

² Iba denné štúdium. V uvedenom údaji sú zahrnutí tiež žiaci špeciálnych stredných škôl, odborných učilišť a praktických škôl. Naopak, nie sú zahrnutí žiaci vyššieho odborného vzdelávania a pomaturitného štúdia, žiaci 1. – 4. ročníka 8-ročného štúdia na gymnáziách a 8-ročného tanečného konzervatória, žiaci 1. – 2. ročníka 6-ročného štúdia na gymnáziách, žiaci 1. ročníka 5-ročného štúdia na gymnáziách a žiaci stredných škôl MV SR a MO SR.

Zdroj: ŠÚ SR

Pomerná gramotnosť dospeljej populácie

2001: 99,64 %

Školské vzdelanie obyvateľstva SR sa sleduje pri sčítaniach obyvateľstva, ktoré sa uskutočňujú viac-menej pravidelne každých desať rokov. Uvedené percento je prepočítané z výsledkov predposledného sčítania, ktoré sa uskutočnilo k 26. 5. 2001. (Z doteraz uverejnených výsledkov z posledného sčítania, ktoré sa konalo v roku 2011, tento údaj sa nedá prepočítať).

Pomerná gramotnosť dospeljej populácie

Počet 15-ročného a staršieho obyvateľstva ¹	Z toho bez školského vzdelania ¹	Podiel 15-ročného a staršieho gramotného obyvateľstva (v %)
4 363 962	15 529	99,64

Poznámka:

¹ Včítane obyvateľov bez udania veku.

Zdroj: ŠÚ SR

Gramotnosť

2001

muži: 99,66 %

ženy: 99,63 %

Školské vzdelanie obyvateľstva SR sa sleduje pri sčítaniach obyvateľstva, ktoré sa uskutočňujú viac-menej pravidelne každých desať rokov. Uvedené percentá sú prepočítané z výsledkov predposledného sčítania, ktoré sa uskutočnilo k 26. 5. 2001 (Z doteraz uverejnených výsledkov z posledného sčítania, ktoré sa konalo v roku 2011, tento údaj sa nedá prepočítať).

Gramotnosť

Počet 15-ročných a starších obyvateľov ¹	Z toho bez školského vzdelania ¹	Podiel 15-ročných a starších gramotných obyvateľov (v %)
Muži		
2 092 919	7 055	99,66
Ženy		
2 271 043	8 474	99,63

Poznámka: ¹ Včítane obyvateľov bez udania veku.

Zdroj: ŠÚ SR

Deti, ktoré dosiahli 5. ročník základného vzdelávania

Podiel žiakov, ktorí povinnú školskú dochádzku ukončia v nižšom ako v 5. ročníku je minimálny. Takmer každé dieťa dosiahne minimálne 5. ročník základného vzdelávania a tak získava základy gramotnosti.

Pravdepodobná dĺžka pobytu v škole

2010: 16,4

2011: 16,4

2012: 16,3

Zdroj: Education at a Glance, OECD, 2012, 2013 a 2014.

Celková dĺžka pobytu v škole závisí od najvyššieho dosiahnutého vzdelania:

- minimum 10 rokov (povinná školská dochádzka),
- v prípade ukončenia strednej školy s maturitou 13–14 rokov, bez maturity 12 rokov
- v prípade ukončenia vysokoškolského štúdia I. a II. stupňa 17–19 rokov.

Po skončení povinnej školskej dochádzky môže žiak postúpiť na vyšší stupeň vzdelávania podľa svojich záujmov a schopností na základe vedomostných testov

Rozdiel medzi podielom chlapcov a dievčat zapísaných do škôl (základných a stredných)

2012: 1,74 bodu

2013: 1,84 bodu

2014: 1,84 bodu

Rozdiel medzi podielom chlapcov a dievčat zapísaných do škôl (základných a stredných)

Rok	Počet žiakov základných a stredných škôl spolu ¹	V tom		Podiel (v %) z celkového počtu žiakov základných a stredných škôl		Rozdiel medzi podielom chlapcov a dievčat (v perc. bodoch)
		chlapci	dievčatá	chlapci	dievčatá	
2012	671 726	341 729	329 997	50,87	49,13	1,74
2013	655 776	333 924	321 852	50,92	49,08	1,84
2014	646 377	329 132	317 245	50,92	49,08	1,84

Poznámka:

¹ Iba žiaci denného štúdia. V uvedených údajoch nie sú zahrnutí žiaci špeciálnych škôl a tried, škôl pri špeciálnych výchovných zariadeniach, škôl MO SR a MV SR.

Zdroj: ŠÚ SR

Počet dievčat na 100 chlapcov na strednej škole bol v roku 2013 98 (2011 – 99, 2012 – 98) .

Hrubý domáci produkt určený na vzdelávanie

Výdavky na vzdelanie určené ako podiel hrubého národného produktu

2011: 4,05

2012: 3,99

2013: 4,15

Zdroj: Súbor ekonomických ukazovateľov za rok 2013. ÚIPŠ: Bratislava, 2014

Priemerné mesačné platy pracovníkov školstva v roku 2013 dosiahli 781,9 eur.

MEDZIODVETVOVÉ HĽADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Subjekty zodpovedajúce za problematiku sú MŠVVaR SR a MK SR

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MŠVVaR SR - ústredný orgán štátnej správy SR pre materské školy, základné školy, stredné školy a vysoké školy, školské zariadenia, celoživotné vzdelávanie, vedu a techniku

MK SR – ústredný orgán štátnej správy pre osvetovú činnosť

MV SR – ústredný orgán štátnej správy pre vnútornú správu

Okresné úrady – odbory školstva – výkon štátnej správy na okresnej úrovni

Rada vlády pre odborné vzdelávanie a prípravu – poradný orgán vlády SR v oblasti odborného vzdelávania a prípravy

Zriaďovatelia škôl

Centrum vedecko-technických informácií – štatistiky vývoja a prognózy, IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže – práca s mládežou mimo školy a rodiny, Národné osvetové centrum - odborné – metodické pracovisko pre osvetovú činnosť, Regionálne osvetové strediská

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty školstva a kultúry a ich odborné organizácie, materské, základné, stredné a vysoké školy, zriaďovatelia škôl

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondyrozpočty samospráv a cirkví ako zriaďovateľov škôl, súkromné zdroje, OSN

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OECD, EÚ, OSN,

KAPITOLA 37

NÁRODNÉ MECHANIZMY A MEDZINÁRODNA SPOLUPRÁCA PRI VYTVÁRANÍ POTENCIÁLU ROZVOJOVÝCH KRAJÍN

GESTOR: MZVaEZ SR; MH SR; MF SR; MŽP SR; MDVaRR SR

Rozvojová spolupráca je integrálnou súčasťou a nástrojom zahraničnej politiky SR. Jej cieľom je prispieť k trvalo udržateľnému rozvoju najmä prostredníctvom znižovania chudoby, posilňovania demokracie a dobrej správy vecí verejných. SR pri tom stavia na svojej historickej skúsenosti a špecifickom príbehu krajiny, ktorá prešla náročným a úspešným procesom transformácie.

Legislatívne je oblasť rozvojovej spolupráce upravená zákonom č. 617/2007 Z. z. o oficiálnej rozvojovej pomoci a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov. Na rozvojovej spolupráci SR sa okrem vybraných ministerstiev podieľajú aj niektoré ďalšie ústredné orgány štátnej správy, regionálne i miestne samosprávy a v neposlednom rade je jej významným aktérom aj mimovládny a súkromný sektor. Uvedeným zákonom bola zriadená aj Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS).

V roku 2013 uplynulo desať rokov od etablovania mechanizmu oficiálnej rozvojovej pomoci. Počas tejto dekády bolo pod logom SlovakAid implementovaných viac ako 400 projektov v takmer dvadsiatich krajinách Afriky, Ázie a Európy. Rok 2013 sa stal pre SR aj významným míľnikom, nakoľko sa stala plnoprávnym členom Výboru pre rozvojovú pomoc Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (DAC OECD). Tento krok bol nielen uznaním úsilia o budovanie kvalitného a efektívneho mechanizmu rozvojovej spolupráce SR, ale aj výzvou v ňom pokračovať.

Aktivity rozvojovej spolupráce financované zo štátneho rozpočtu SR, ktoré spĺňajú definíciu DAC OECD, sa označujú pojmom oficiálna rozvojová pomoc (Official Development Assistance – ODA), prípadne ako iné oficiálne rozvojové toky. Aktivity financované zo súkromných zdrojov, napr. zo zdrojov nadácií, charitatívnych organizácií, mimovládnych organizácií, súkromného sektora, sa označujú ako súkromné toky. Všetky uvedené rozvojové toky sú súčasťou rozvojovej spolupráce SR. Rozvojová spolupráca SR má dvojstranný (bilaterálny) alebo mnohostranný (multilaterálny) charakter. Obsah bilaterálnej rozvojovej spolupráce tvorí predovšetkým realizácia rozvojových projektov a programov v rozvojových krajinách, zatiaľ čo multilaterálna spolupráca spočíva v dobrovoľných alebo povinných príspevkoch SR do vybraných medzinárodných organizácií. V prípade SR je pomer bilaterálnej a multilaterálnej ODA 19% k 81% (2013).

Strategický rámec rozvojovej spolupráce SR tvorí 5-ročná stratégia, ktorá je hlavným nástrojom plánovania rozvojovej spolupráce a definuje jej smerovanie v strednodobom výhľade. Stratégia je implementovaná každoročnými zameraniami bilaterálnej rozvojovej spolupráce, ktoré špecifikujú použitie disponibilných finančných prostriedkov na príslušný rok. 15. januára 2014 vláda SR schválila v poradí už tretiu Strednodobú stratégiu rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018, ktorá definuje

víziu, ciele, princípy, teritoriálne i sektorové priority rozvojovej spolupráce SR na nadchádzajúce päťročné obdobie.

Rozvojová spolupráca SR sa zameriava na 10 prioritných krajín – 3 programové krajiny (Afganistan, Keňa, Moldavsko), 6 projektových krajín (Albánsko, Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Gruzínsko, Kosovo, Ukrajina) a 1 krajinu s mimoriadnymi humanitárnymi a rozvojovými potrebami (Južný Sudán).

Vo vzťahu k sektorovým prioritám je rozvojová spolupráca SR orientovaná na nasledovných sedem oblastí:

1. vzdelávanie – odborné vzdelávanie so zameraním na vstup na trh práce a vlastné podnikanie, vzdelávanie učiteľov, vybavenie školských zariadení;
2. zdravotníctvo – základná zdravotná starostlivosť, výživové programy, vzdelávanie a osвета obyvateľstva v oblasti prevencie a zdravotnej starostlivosti, vzdelávanie zdravotníckeho personálu;
3. dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti – riadenie verejných financií, reforma verejného sektora, podpora právneho štátu a účasti občianskej spoločnosti na demokratických procesoch, reforma bezpečnostného sektora, aktivity civilných expertov v medzinárodnom krízovom manažmente;
4. poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo – zavádzanie nových techník a postupov, spracovania poľnohospodárskych produktov so zameraním na ich marketing a predaj, potravinová bezpečnosť, ochrana pôdy;
5. voda a sanitácia – zásobovanie pitnou vodou, vodné a odpadové hospodárstvo;
6. energetika – so zameraním na energetickú bezpečnosť a alternatívne zdroje;
7. podpora tvorby trhového prostredia a malého a stredného podnikania.

Bilaterálnu rozvojovú spoluprácu SR v rokoch 2014 – 2018 tvorí osem nosných programov:

1. Program rozvojových intervencií
2. Program odovzdávania transformačných skúseností
3. Program podnikateľských partnerstiev
4. Program humanitárnej pomoci
5. Program vládnych štipendií
6. Program vysielania rozvojových pracovníkov a civilných expertov do rozvojových krajín
7. Program rozvojového vzdelávania a verejnej informovanosti v SR
8. Program budovania kapacít

Ďalšie vybrané dokumenty formujúce strategický a legislatívny rámec rozvojovej pomoci SR:

- Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 - 2016 (National Strategy for Global Education for 2012 - 2016) schválená 18. 1. 2012 vládou SR
- Program Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky na vysielanie dobrovoľníkov do rozvojových krajín v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci (Ministry of Foreign Affairs of the Slovak Republic Program for Sending Volunteers to Developing Countries within Official Development Assistance) schválený 23. 2. 2012 vedením MZVaEZ SR
- Konceptia zapájania podnikateľských subjektov do rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky (Concept for Involving Business Entities in Development Cooperation of the Slovak Republic) schválená 4. 10. 2012 vedením MZVaEZ SR
- Stratégia SR pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2014 – 2018
- Stratégia SR pre rozvojovú spoluprácu s Afganskou islamskou republikou na roky 2014 - 2018
- Stratégia SR pre rozvojovú spoluprácu s Keňou na roky 2014 - 2018

Na roky 2014-2018 je stanovených 10 teritoriálnych priorít ODA SR. V dvoch nosných programoch SlovakAid – Program rozvojových intervencií a Program odovzdávania transformačných skúseností bude SR spolupracovať s partnerskými krajinami nasledovne:

Programové krajiny: Afganistan, Keňa, Moldavsko

Projektové krajiny: Albánsko, Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Gruzínsko, Kosovo, Ukrajina

Krajina s mimoriadnymi humanitárnymi a rozvojovými potrebami: Južný Sudán

V roku 2013 poskytla SR ODA v objeme 64,8 mil. eur, čo predstavuje podiel 0,09 % na hrubom národnom dôchodku (HND). V porovnaní s rokom 2012 došlo k nárastu objemu poskytnutej ODA SR o takmer 4 mil. eur a rastúci trend je naplánovaný aj pre rok 2014.

Najvyšší objem ODA SR v roku 2013 bol poskytnutý do Afganistanu, ktorý patrí do skupiny najmenej rozvinutých krajín (LDC). Na druhom mieste je Keňa a na treťom mieste Srbsko (v dôsledku vysokého objemu poskytovaných vládnych štipendií).

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je NR SR a vláda SR. Koordinujúcim orgánom je MZVaEZ SR, ďalšie subjekty zodpovedajúce za problematiku sú príslušné ústredné orgány štátnej správy

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie

MZVaEZ SR – príprava strategických a koncepčných dokumentov, koordinácia procesu, Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu – zabezpečovanie implementácie ODA SR, MF SR, MPaRV SR, MŽP SR, MŠVVaŠ SR – účastníci programu ODA SR, ÚJD SR, ÚPV SR, ÚNMS SR, MV SR, MDVaRR SR, MH SR, MZ SR, MŽP SR, MPSVaR SR, MPaRV SR – účastníci programu príspevky SR do medzinárodných inštitúcií

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, príslušné rezorty, a ich odborné organizácie, nadácie, mimovládne organizácie, samospráva, súkromné inštitúcie, výskumné organizácie

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, rozpočty samospráv, súkromné zdroje, zdroje mimovládnych organizácií a nadácií

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OECD, EÚ, OSN a organizácie jej systému Medzinárodné združenie pre rozvoj, Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu, banky, atď.

KAPITOLA 38

MEDZINÁRODNÉ INŠTITUCIONÁLNE USPORIADANIE

GESTOR: MZV SR

SR aktívne podporuje globálne partnerstvá a efektívnu multilaterálnu spoluprácu. Z tohto dôvodu je členstvo v OSN jedným z hlavných pilierov zahraničnej politiky Slovenskej republiky.

Rada pre zahraničné veci schválila 24.6.2013 Priority Európskej únie pre 68. zasadnutie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov (VZ OSN). Následne bola schválená smernica pre postup delegácií, definujúca postoj a názory SR. V rámci oblasti životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja bolo deklarovaná nevyhnutnosť zintenzívniť úsilie celého globálneho spoločenstva v záujme vytvorenia základu nového inštitucionálneho rámca, ako aj obsahu rozvojovej agendy po roku 2015. SR na pôde OSN venovala osobitnú pozornosť formulovaniu pripravovaných trvalo udržateľných cieľov (SDGs), ktoré budú rešpektovať všetky tri dimenzie udržateľného rozvoja – sociálnu, hospodársku a environmentálnu. Deklarovala dôležitosť zabezpečiť rozvoj nízkouhlíkových technológií a dosahovanie medzinárodných cieľov v oblasti klimatických zmien s ohľadom na rešpektovanie ľudských práv, dobrej správy vecí verejných, demokracie, právneho štátu, posilnenia postavenia žien a rodovej rovnosti. SR sa zároveň zaviazala aktívne sa zapájať do debaty o financovaní rozvoja s ohľadom na strategickú úlohu oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) a

inovatívnych zdrojov financovania aj prostredníctvom členstva stáleho predstaviteľa SR pri OSN v New Yorku v Medzinárodnom výbore pre financovanie trvalo udržateľného rozvoja.

SR bude naďalej aktívne presadzovať implementáciu záverov Medzinárodnej konferencie o trvalo udržateľnom rozvoji Rio+20 (Rio de Janeiro, jún 2012). Predovšetkým sa zameria na aktivity podporujúce prechod na tzv. zelenú ekonomiku, a to aj prostredníctvom zapojenia súkromného sektora a občianskej spoločnosti.

V nadväznosti na výsledky konferencií v Cancune, Durbane a Dohe bude SR aktívne presadzovať najneskôr do roku 2015 prijatie komplexnej a všeobecne záväznej právnej dohody o zmene klímy. Zároveň podporí aktivity zamerané na riešenie dôsledkov straty biodiverzity v súlade s cieľmi z Aichi, pričom sa zasadí o zvýšenie úsilia v boji proti nezákonnému zaobchádzaniu s voľne žijúcimi druhmi živočíchov, ťažbe dreva, odlesňovaniu a dezertifikácii.

SR sa bude aktívne angažovať v aktivitách zameraných na posilňovanie úlohy Programu OSN pre životné prostredie (UNEP) ako centrálnej platformy pre otázky životného prostredia.

V kontexte snáh o naplnenie Miléniových rozvojových cieľov SR bude aktívne podporovať činnosť relevantných orgánov OSN, predovšetkým Hospodárskej a sociálnej rady OSN (ECOSOC), ktoré zohrávajú významnú úlohu pri posilnení postavenia jednotlivca v procesoch odstraňovania chudoby a dosiahnutia udržateľného rozvoja s dôrazom na sociálnu integráciu, plnú zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetkých. Osobitnú pozornosť bude SR venovať riešeniu problematiky potravinovej bezpečnosti a podvýživy s ohľadom na úzke prepojenie jej humanitárnej a rozvojovej dimenzie.

SR spolu s ostatnými členskými krajinami EÚ bude venovať osobitnú pozornosť problémom najmenej rozvinutých krajín (Least Developed Countries - LDCs) predovšetkým v kontexte prebiehajúceho Istanbulskeho akčného plánu, ako aj problematiky malých ostrovných rozvojových štátov (SIDS) a vnútrozemských rozvojových krajín (LLDC).

SR sa bude podieľať na aktivitách zameraných na ochranu a udržateľné využívanie morskej biodiverzity mimo oblastí vnútroštátnych právomocí, a to najmä s cieľom prijať rozhodnutie o vytvorení medzinárodného nástroja týkajúceho sa tejto oblasti.

SR sa bude usilovať o dosiahnutie pozitívneho výsledku dialógu na vysokej úrovni o migrácii a rozvoji.

V kontexte snáh o rozšírenie a prehĺbenie aktivít v oblasti rozvoja a humanitárnej pomoci bude SR klásť dôraz predovšetkým na podporu bezpečnosti a odolnosti komunit voči katastrofám a konfliktom ako neoddeliteľnej súčasť humanitárnej a rozvojovej politiky.

Delegácia SR sa zúčastnila v dňoch 18.-22.2.2013 v Nairobi v Keni 27. zasadnutia Riadiacej rady Environmentálneho programu OSN (UNEP). V rámci Programu OSN pre ľudské sídla (UN-HABITAT) sa v roku 2013 sústredila na prípravu podkladov pre vypracovanie dokumentu „Národná správa o rozvoji osídlenia a bývania v SR“. Zástupcovia SR sa taktiež zúčastnili 20.9.2013 posledného zasadnutie Komisie OSN pre trvalo udržateľný rozvoj, následne 24.9.2013 sa prvého stretnutia Politického fóra na vysokej úrovni pre trvalo udržateľný rozvoj ako novej platformy k udržateľnému rozvoju. Za účasti zástupcov SR pokračovali taktiež aktivity zastrešené Európskou hospodárskou komisiou OSN (EHK OSN) v rámci sub-programu životné prostredie ako jednej z jej priorít.

S cieľom využitia dobrých skúseností zo spolupráce v prioritných krajinách SlovakAid, najmä v Moldavsku bol podpísaný dokument definujúci spoluprácu medzi SR a UNDP v rokoch 2014 – 2016 „Partnerstvo Slovenskej republiky a UNDP pre výsledky v medzinárodnej rozvojovej spolupráci“.

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je vláda SR, NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MZVaEZ SR a príslušné rezortné ministerstvá podľa ich vecnej kompetencie

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MZVaEZ SR - ústredný orgán štátnej správy pre oblasť zahraničnej politiky a vzťahy SR k ostatným štátom a medzinárodným organizáciám, príslušné rezortné ministerstvá podľa ich vecnej kompetencie

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty

4. Financie:

Štátny rozpočet SR

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN a organizácie jej systému, EÚ

KAPITOLA 39

MEDZINÁRODNÉ PRÁVNE NÁSTROJE A MECHANIZMY

GESTOR: MZVaEZ SR

Medzinárodné zmluvy sú hlavným prameňom tak bilaterálnej ako aj multilaterálnej právnej úpravy vzťahov medzi štátmi a poskytujú právny základ pre všestrannú medzinárodnú spoluprácu. To všetko objektívne zvyšuje úlohu a význam medzinárodných zmlúv ako dôležitého prostriedku zabezpečenia nielen konkrétnych vzťahov medzi dvoma alebo viacerými štátmi, ale veľké množstvo z nich upravuje celé oblasti medzinárodných vzťahov, vrátane trvalo udržateľného rozvoja.

Tomuto trendu zodpovedá i záujem SR o budovanie efektívnej a komplexnej zmluvnej základne, ktorú sme od svojho vzniku dňa 1. 1. 1993 aktívne budovali. Tieto medzinárodné zmluvy zodpovedajú zahraničnopolitickej orientácii SR. K prioritám SR v tejto oblasti patrí pokračovanie procesu modifikácie zmluvnej základne, ktorý nadväzuje na vstup SR do Európskej únie a to tak, aby bol čo v najväčšej možnej miere dosiahnutý jej súlad s právom EÚ. SR naďalej venuje náležitú pozornosť skvalitneniu zmluvnej základne, najmä s ohľadom na vytvorenie najvýhodnejších podmienok pre medzinárodnú spoluprácu.

Ministerstvo zahraničných vecí SR je gestorom základných politických zmlúv, zmlúv v oblasti ľudských práv a zmlúv uzavretých v rámci OSN a iných medzinárodných vládných organizácií, ak uzavieranie týchto zmlúv nepatrí inému ministerstvu.

Trvalo udržateľný rozvoj zahŕňa široké spektrum oblastí, ktoré patria do kompetencie jednotlivých orgánov štátnej správy SR. Na základe úzkej spolupráce s gestormi jednotlivých zmlúv je však možné konštatovať, že väčšina medzinárodných zmluvných dokumentov, ktorými je SR viazaná, sa vykonáva riadne a bezproblémovo, čo potvrdzuje rovnoprávne a suverénne miesto, ktoré SR zaujíma v svetovom spoločenstve.

Zmluvná základňa SR je stabilizovaná a bude sa naďalej vyvíjať v súlade s medzinárodnými záväzkami prijatými nielen na regionálnej, ale aj na univerzálnej úrovni.

Slovenská republika sa stala v roku 2012 zmluvnou stranou týchto multilaterálnych medzinárodných zmlúv, ktoré sa týkajú trvalo udržateľného rozvoja:

1. Protokol o trvalo udržateľnom cestovnom ruchu k Rámcovému dohovoru o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát
 - podpísaný na 3. Zasadnutí Konferencie zmluvných strán 25. – 27.5.2011 v Bratislave)
 - uznesenie vlády SR č. 4/2012
 - listina o schválení z 13.2.2012 zaslaná vláde Ukrajiny ako deponitárovi predmetného protokolu
2. Protokol z roku 1997, ktorým sa mení a dopĺňa Protokol z roku 1978 k Medzinárodnému dohovoru o zabránení znečisťovaniu z lodí, ktorého nedeliteľnou súčasťou je Medzinárodný dohovor o zabránení znečisťovaniu z lodí z roku 1973
 - uznesenie vlády SR č. 679/2012
 - uznesenie NR SR č. 76/2012
 - listina o pristúpení bola uložená u deponitára (generálny riaditeľ Medzinárodnej námornej organizácie - IMO) dňa 8.10.2012, protokol nadobudne platnosť 8.1.2013 (čl. 6 bod. 2 protokolu)

Slovenská republika sa stala v roku 2013 zmluvnou stranou týchto multilaterálnych medzinárodných zmlúv, ktoré sa týkajú trvalo udržateľného rozvoja:

Dodatok k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier

- listina SR o prijatí dodatku uložená 14.3.2013
- nadobudnutie platnosti pre SR dňa 12.6.2013

Dohovory EÚ:

Dohoda, ktorou sa po druhýkrát mení a dopĺňa Dohoda o partnerstve medzi členmi skupiny afrických, karibských a tichomorských štátov na jednej strane a Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na strane druhej, podpísaná v Cotonou 23. júna 2000 a po prvýkrát zmenená a doplnená v Luxemburgu 25. júna 2005

- uznesenie vlády SR č. 278/2012
- uznesenie NR SR č. 272/2012
- ratifikačná listina podpísaná dňa 13.11.2012
- vláda vyslovila súhlas s predbežným vykonávaním dohody (bod B.2 uznesenia vlády č. 272/2012), prezident SR vyslovil súhlas s jej predbežným vykonávaním dňa 14.9.2012

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je vláda SR, NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je MZVaEZ SR a príslušné rezortné ministerstvá podľa ich vecnej kompetencie

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie:

MZVaEZ SR - ústredný orgán štátnej správy pre oblasť zahraničnej politiky a vzťahy SR k ostatným štátom a medzinárodným organizáciám, príslušné rezortné ministerstvá podľa ich vecnej kompetencie

3. Hlavné skupiny:

NR SR, vláda SR, rezorty

4. Financie:

Štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN, EÚ, OECD, Rada Európy, Višegradska štvorka, Stredoeurópska iniciatíva

KAPITOLA 40

INFORMÁCIE PRE ROZHODOVANIE

GESTOR: ŠÚ SR

Vláda SR svojím uznesením č. 655/1997 schválila návrh uplatňovania Agendy 21 a vyhodnocovania ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja v SR. Uložila ministrom a vedúcim ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR vyhodnocovať podľa požiadaviek a metodiky OSN a podľa určeného gestorstva uplatňovanie jednotlivých kapitol Agendy 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja v SR každoročne do 31. januára. Gestorom ukazovateľov trvalo udržateľného rozvoja taktiež uložila úlohu požadovať každoročne ich zaradenie do Programu štátnych štatistických zisťovaní.

Štatistický úrad SR je ústredným orgánom štátnej správy SR pre oblasť štátnej štatistiky. Jeho postavenie upravuje zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov. Úrad plní úlohy podľa zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov a úlohy stanovené ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Zákon NR SR č. 540/2001 o štátnej štatistike upravuje podmienky získavania štatistických informácií potrebných na posudzovanie sociálno-ekonomického vývoja, postavenie a pôsobnosť orgánov vykonávajúcich štátnu štatistiku, úlohy orgánov verejnej moci v oblasti štátnej štatistiky, práva a povinnosti spravodajských jednotiek, ochranu dôverných štatistických údajov pred zneužitím, poskytovanie a zverejňovanie štatistických údajov, zabezpečovanie porovnateľnosti štatistických informácií a plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv v oblasti štátnej štatistiky, ktorými je SR viazaná.

Štatistické zisťovania sa riadia vyhláškou Program štátnych štatistických zisťovaní na trojročné obdobia, ktorú zostavuje úrad v súčinnosti s ministerstvami a štátnymi organizáciami. Program obsahuje všetky dôležité a potrebné zisťovania vrátane zisťovaní vykonávaných inými ústrednými orgánmi a ministerstvami. Okrem zisťovaní zahrnutých v programe vykonáva úrad i osobitné zisťovania u fyzických osôb (napríklad sčítanie obyvateľov domov a bytov, poľnohospodárske súpisy a pod.).

Stratégia informatizácie verejnej správy je zásadný strategický dokument pre riadenie informatizácie verejnej správy. Bola schválená uznesením vlády SR č. 131/2008.

Národná koncepcia informatizácie verejnej správy je strategický dokument, ktorý sa venuje princípom budovania eGovernmentu a zavádzania elektronických služieb na Slovensku. Národná koncepcia informatizácie verejnej správy stanovuje architektúru integrovaných informačných systémov verejnej správy a navrhuje koncepciu ich budovania tak, aby na základe dodržiavania štandardov boli informačné systémy nezávislé na technologických platformách, aby bola zabezpečená bezproblémová interoperabilita a bolo tak možné jednoduché prepojenie a vzájomná spolupráca všetkých systémov verejnej správy. Dokument Národná koncepcia informatizácie verejnej správy bol schválený 21. mája 2008.

Dňa 21.10.2009 vláda SR na svojom rokovaní prijala nový strategický dokument „Stratégia informatizácie spoločnosti na roky 2009 – 2013“.

Operačný program Informatizácia spoločnosti (OPIS) je referenčný dokument, na základe ktorého bude poskytovaná podpora na všetky projekty informatizácie spoločnosti, podporované zo štrukturálnych fondov. Definuje globálny cieľ, ktorým je „vytvorenie inkluzívnej informačnej spoločnosti ako prostriedku na rozvoj vysoko výkonnej vedomostnej ekonomiky“. Ďalej definuje prioritné osi, opatrenia a aktivity, ktoré sú podporované v období rokov 2007-2013.

Pre nasledujúce programové obdobie 2014 – 2020 bol prijatý Operačný program Integrovaná infraštruktúra. V rámci neho bude MFSR zodpovedným orgánom za plnenie cieľov jeho prioritnej osi 7 Informačná spoločnosť.

Prehľad vybraných právnych predpisov v oblasti informatizácie spoločnosti, vytvorenia komplexného informačného rámca, skvalitnenia systému zberu údajov a ich využívania, zlepšenia metód posudzovania a analýzy údajov v SR

- Zákon č. 275/2006 Z. z. o informačných systémoch verejnej správy v znení neskorších predpisov
- Výnos č. 55/2014 Z. z. o štandardoch pre informačné systémy verejnej správy
- Výnos č. 478/2010 Z. z. o základnom číselníku úsekov verejnej správy a agend verejnej správy
- Zákon č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente)
- Vyhláška ÚV SR č. 8/2014 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o e-Governmente
- Vyhláška č. 25/2014 Z. z. o integrovaných obslužných miestach a podmienkach ich zriaďovania, označovania, prevádzky a o sadzobníku úhrad
- Výnos MF SR č. MF/009269/2014-173 o jednotnom formáte elektronických správ vytváraných a odosielaných prostredníctvom prístupových miest
- Vyhláška MF SR č. 275/2014 Z. z. o zaručenej konverzii
- Zákon č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách
- Zákon č. 153/2013 Z. z. o národnom zdravotníckom informačnom systéme
- Zákon č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii (automatizovaný IS geodézie, kartografie a katastra (register katastra))
- Zákon č. 253/1998 Z. z. o hlásení pobytu občanov SR a registri obyvateľov (register obyvateľstva)
- Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám v znení neskorších predpisov (zverejňovanie informácií (aj na internete))
- Zákon č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike (číselníky)
- Zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri
- Zákon č. 3/2010 Z. z. o národnej infraštruktúre pre priestorové informácie (požiadavky na geografické informačné systémy)

MEDZIODVETVOVÉ HLADISKÁ

1. Štruktúra rozhodovania:

Výsledným rozhodovacím subjektom je vláda SR, NR SR. Subjektom zodpovedajúcim za problematiku je ŠÚ SR. Ostatné spolupracujúce subjekty sú MŽP SR, MŠVVaŠ SR, MDVaRR SR, MPaRV SR, MZ SR, MPSVaR SR, MK SR, MF SR.

2. Tvorba potenciálu/organizačné zabezpečenie a kompetencie

ŠÚ SR – ústredný orgán štátnej správy v oblasti štátnej štatistiky, realizácia štatistických zisťovaní rezortné ministerstvá – orgány vykonávajúce rezortné štatistické zisťovania štatistiky ako aj zber a vyhodnocovanie ostatných údajov v rámci rezortnej pôsobnosti, MF SR – koordinácia informatizácie spoločnosti, Úrad vlády SR – riadiaci orgán OP Informatizácia spoločnosti

3. Hlavné skupiny:

NR SR, Vláda SR, ŠÚ SR, rezorty, ÚGKK, štatistické subjekty

4. Financie:

štátny rozpočet SR, európske štrukturálne a investičné fondy

5. Regionálna/medzinárodná spolupráca:

OSN, EÚ, OECD, EEA, EUROSTAT